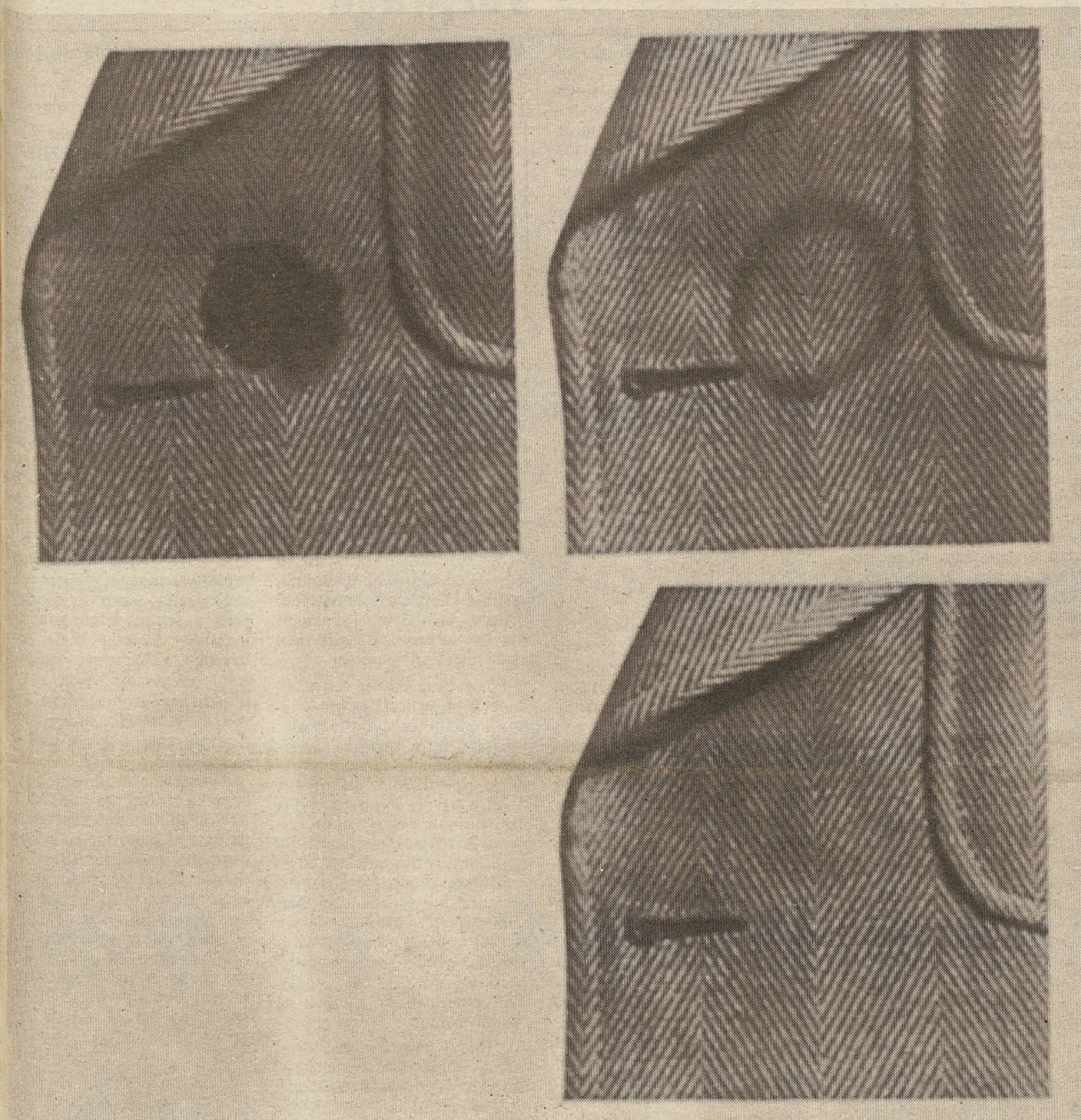

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 7. novembra 1975 – številka 18

Madež

Plakat – velik madež na obleki in spodaj napis: Nič hudega! Naša čistilnica vam očisti obleko hitro in solidno! Življenje ne umaže samo obleke; umaže tudi misli in čustva. Tudi otrokom in mladini. Mimogrede. Včasih zaradi naše brezbriznosti, včasih zaradi prevelike zahtevnosti. Alkohol teh madežev ne čisti. Sonce jih ne obeli. Madeži se večajo in temni. Ne moremo reči: Nič hudega! Pazimo! JA-MA

Kazalci proti dvanajsti

Spet se leto preveša v sklepno obdobje – to pa je vedno čas, ko začnemo kritično premerjati prehojeno pot, hkrati pa ocenjujemo strmino pred seboj, višino ovir, ki jih bo treba preskočiti. Veseli smo, če nismo preveč zaostali za tem, kar smo si začrtali, če smo znali smotno ubirati bližnjico. Redkokdaj pa smo zadovoljni: lahko bi opravili še več, če bi bili bolj načrtni, bolj zavzeti, bolj vztrajni. Sklepi kongresov ZK in drugi dokumenti so začrtali vzgoji in izobraževanju kaj strmo pot. Kako jo zmagujemo, so ocenjevali tudi na razširjeni seji izvršnega odbora republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, ki je bila letošnjega 29. oktobra v domu sindikatov v Ljubljani.

Naloge, ki jih je ta sindikat opravil v prvih desetih mesecih tega leta, potrjujejo, da je dobro organiziran tako za izvedbo kongresnih sklepov kot tudi za reševanje sprotih problemov, ki jih poraja hiter razvoj družbenoekonomskih odnosov. Ob tej oceni pa so delegati tudi poudarili, da je treba še pred koncem leta temeljito razčleniti vso dejavnost sindikata in v načrtu dela za prihodnje leto

poudariti to, kar je bilo letos še pomanjkljivo: prek delegatskih odnosov je treba doseči, da bo volja delavcev v resnici uveljavljena, oceniti dejavnost posameznih delegatov, razčleniti pristojnost posameznih organov in hitreje prenašati pobude iz osnovnih organizacij. Le tako bomo lahko uveljavili neposredne oblike samoupravljanja.

V poročilu sekretarja izvršnega odbora Slavka Pevca in v

negativnega odbora Slavka Pevca in v razpravi so podrobneje razčlenili prizadevanja sindikata na najpomembnejših področjih njegovega delovanja. Sindikat tvorno sodeluje v široki družbeni akciji za stabilizacijo, pripravil je teze za izdelavo ustreznih programov v šolah ter pomaga programe pripravljati in uresničevati. Delovne skupnosti in osnovne organizacije sindikata so z vso odgovornostjo sprejele to nalogo, vendar je stabilizacija uspešna le tam, kjer jo pojmujejo delavci kot del svoje obveznosti, kjer smotno gospodarijo in pri tem kakovostno uresničujejo sprejeti načrti dela. Veliko pa je tudi nerazumevanja: stabilizacijski programi so ponekod preveč posplošeni in zato neživljenjski, drugod pa se zatekajo k omejevanju dejavnosti, čeprav je ta že sedaj preozko začrtana.

Letos je bilo precej nareje-

negativnega glede pridobivanja in razporejanja dohodka na vzgojnoizobraževalnem področju in v posameznih zavodih. Republiški odbor in njegove komisije so o tej problematiki večkrat razpravljali; s svojimi predlogi so sodelovali tudi pri sprejemanju načel in meril za letošnje financiranje skupne porabe. Za vsa ožja področja so pripravili novi samoupravni sporazumi za delitev dohodka in osebnih dohodkov. Komisija republiškega odbora je pregledala končna besedila sporazumov, njeni predlogi so bili v glavnem upoštevani. V prihodnje pa bo treba temeljito razmisliti o tem, ali ne bi kazalo združiti sporazumov za posamezna ožja vzgojnoizobraževalna področja. To bi bilo smotno, ker so sporazumi skoraj enaki po vsebini ali pa po

(Nadaljevanje na 2. strani)

Viktor Konjar

V sožitju

Nekoč je nekdo dejal, da mož opravi svoje delo, ko zariše sina, si zgradi hišo in napiše knjigo. Knjiga je postala in stala simbol človekovega obvladovanja življenja. Se več: v vseh milijonih svojih različic je že zdavnaj prerasla v življenje samo. Vsi, kar jih je v neskončno dolgi vrsti: Hamlet, Vronski, Iora, Leuwen, Werther, Goriot, Cedermac, Karenina... vsi so del našega bivanja, naših spominov in naše usode. Pa ne sanjajo: knjige so iz tršega granita kot vsi spomeniki, kar jih poznamo. Se tako veličastne spomenike razgrize čas, ta večni razjedalec vsega živega in mrtvega; knjigi, ki je stvaritev duha in podoba iz časa in sanj, pa ne more do živega nič na svetu, ne ogenj ne strup, ne izgon ne smrt; kljub vsemu in vsemu navkljub ostaja živa, vselej v svojem izzišnem razcvetu večne mladosti. Kajti vanjo je, po nepojmljivem čudežu njene narave, utelešena čudodelna moč neokrnjenega življenja. V veliki vrt prihajajo leto za letom, v nepretrganem zaporedju vselej nove stvaritve človekovega ustvarjalnega duha; nepregledna je že množica, a je vseeno še povsod dovolj prostora in nobene nevarnosti ni, da ga bo zmanjkalo.

Knjige druga drugi niso napoti, ne preganjajo se in se ne zaničujejo, kot smo se navajeni preganjati in zaničevati ljudi – ko pozabimo nanje. In prav v tem je njihova čarodajna formula. Slehera med njimi je svet zase, svet, vtisnjen v našo notranjo zavest, in naša zavest je samo splet teh iz globine zajetih svetov.

Knjige živijo z nami in mi živimo z njimi – v sožitju, ki je močnejše od vsega, še zlasti od minljivosti same.

In tako je – ali je o tem sploh potrebno zgubljati besede!? – knjiga veliko več kot kakršenkoli predmet. Predmet, ki ga kupiš, osvojiš in obvladaš. Knjiga je, v sleherni izmed svojih različic, življenje samo.

Tega se, žal, vse premalo zavedamo. Samo pomislimo, kolikokrat smo jih, velike sopotnice svojega življenja, sprevrgli v obvezno berivo, v kopico pisanih hrbtov na policah, v mrtvi okras svojih sten, v trgovsko blago. Kljub vsemu so ostale naše neukrotljive Pike nogavičke, naše očarljive Sneguljčice, naši usodni kljubujoči Deseti bratje, naše Veliko pričakovanje, naš Veter, pesek in zvezde... vse najlepše in najdragocenejše, kar imamo: naše pravljice, naša resnica, naše podobe iz sanj.

In prav zato se nam s tolikšno močjo upirajo vsakdanja dejstva, ki so rojevanje in življenje knjige sprevrgla – skušala sprevreči v puščobno trgovanje, v manipulativno-mahinacijske posle, v suhoparno brezdušnost komercialistov, v opravila brez davka in krvi. Upira se nam misel na knjižno blago, ki ga otipavajo mrzli prsti ocenjevalcev in mrzli pogledi posrednikov. Pod njihovimi dotiki se živo tkivo knjig spreminja v materialno vrednost, kar pa nobena stvaritev duha ni in ne bi smela biti.

Kupiti knjigo ni in ne sme biti isto, kot kupiti kravato, torbico ali kračo. Vse drugo bo izgubilo svoj lesk in svojo vrednost, knjiga nikoli. Kajti njena vrednost ni v njeni ceni ne v njenem zunanem videzu. Njena vrednost je v moči njene spojitve z bistvom našega doživljanja sveta.

Prav to pa bi moralo knjigi dati tudi povsem drugačen družbeni tretman. Iztrgati bi jo morali iz spon materialne proizvodnje in jo izločiti s seznama predmetov trgovanja. Postati bi morala vrednost sama po sebi, del vsakomur dosegljive lepote, podobna reklam, goram, gozdom, krajem, katerih vrata so odprta vsakomur.

Vsakdo naj bi si jo vzel, knjigo, kot si vzame doživetje lepega dne, ko si ga zaželi ali ga potrebuje. Brez povračila, brez odvečnega občutja, da z nakupom kopiči predmetne vrednosti v svoji lastnini.

V delo vseh, ki ustvarjajo knjigo, od pisateljev do knjigovezov, bi morali – to navsezadnje ni niti utopično niti nedosegljivo – vlagati akumulirana sredstva svoje človeške skupnosti vnaprej; natisnjeno knjigo bi si lahko vzel vsakdo zastoj, pod pogojem seveda, da jo potrebuje, si jo želi in jo ima zares namen prebrati ter jo imeti ob sebi. Taka knjiga bi zagotovo ne zgubila vrednosti, kot ji jo – za zdaj – določa oštevilčena cena. Nasprotno: njena vrednost bi bila za vsakogar, ki bi si jo vzel s police, absolutna.

In prav v tej absolutnosti človekovega individualnega priateljstva s knjigami, s konkretnimi junaki posameznih knjig, s svetovi, ki so prav po zaslugi velikih besednih umetnin najbolj opredeljeni deli stvarstva, je smisel plemenitega prizadevanja, ki ga smemo poimenovati preprosto – svet knjige.

Svet, ki ostaja kljub vsem številnim stranpotem vendarle trdno pripet v kolesnice avtentičnega človeškega življenja.

Dolžni smo se upreti njegovim zlorabam, kakršnekoli že skušajo biti.

DELAVNOST

ČLOVEK JE ROJEN ZA AKCIJO, KAKOR OGENJ SE VZPENJA KVISKU IN KOT SKALA DRVI NAVZDOL, NE BITI DELAVEN POMENI NE OBSTAJATI.

F. M. VOLTAIRE

Kazalci proti dvanajsti

Znanje pridobiti in izrabiti

(Nadaljevanje s 1. strani)

prvinah, ki opredeljujejo pridobivanje in delitev dohodka. Komisija je tudi predlagala izdelavo enotne metodologije, po kateri naj bi spremljali uresničevanje sprejetih sporazumov. Po sedanjih podatkih je stanje zelo neugodno. Osební dohodki prosvetnih delavcev znova zastajajo za drugimi in tudi za večanjem življenjskih stroškov. Treba bo še veliko besed, da bomo dosegli raven, predvideno z republiško resolucijo in družbenim dogovorom: za 24 % nad lanskim poprečjem.

Sindikat si že več let prizadeva, da bi bili uvedeni delovni nazivi tudi za prosvetne delavce. Na njegovo pobudo je bil v začetku letošnjega leta sklican širši posvet, na katerem so predstavili pristojni organi in organizacij uskladili mnenja o možnostih za napredovanje v pedagoških poklicih. Strokovne službe v republiki so sprejele obveznost, da bodo do novembra pripravile osnutek ustreznega zakona; o tem bo še letos razpravljala skupščina SRS. V sedanjih sporazumih so predvidene lečasne rešitve za stimulacijo mentorskega dela in permanentno izobraževanje prosvetnih delavcev.

VELIKI NAČRTI ZA KRATKO DOBO

Izvršni odbor je obravnaval tudi razvoj vzgoje in izobraževanja, kot ga predvideva osnutek dogovora o družbenem planu SR Slovenije za obdobje 1976–1980. Predloženi osnutek je načelno podprl, opozoril pa je na nekatera predvidevanja, ki po mnenju razpravljalcev nimajo stvarne podlage.

V osnutku je zapisano načelo, da sta vzgoja in izobraževanje prednostno področje družbenega razvoja v prihodnjem petletnem obdobju. V njem bomo pospešeno nadaljevali reformo vzgoje in izobraževanja na vseh stopnjah, hkrati pa zgrajevali tak položaj tega področja v združenem delu, kot ga zahtevajo nova ustava in dokumenti kongresov ZK. Poudarjeno je, da je treba v prihodnje veliko bolj kot doslej upoštevati kadrovske potrebe ter bolj skrbeti za smotno poklicno usmerjanje in izenačevanje možnosti izobraževanja. S tem bomo postopoma lahko dosegli tako izobrazbeno strukturo prebivalstva, ki bo ustrezala doseženemu razvoju in zagotavljala uspešno vključevanje mladine v druženo delo.

Tega pa glede na sedanje razmere ne bo lahko dosegli. Predvsem bo treba povečati učinkovitost izobraževanja na vseh ravneh, uveljaviti sistem usmerjenega izobraževanja in temeljito povezati razne nosilce in porabnike vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Se posebej pa bo treba poskrbeti za učinkovito izobraževanje ob delu, pri katerem (tudi po oceni v osnutku) dosegamo še slabše rezultate kot pri rednem izobraževanju. Nimamo še zasnovanih primernih oblik, s katerimi bi zaposlenim omogočili, da povežejo na novo pridobljeno znanje in sedanje delo, niti jih ne znamo dovolj motivirati, da bi se v večjem številu vključevali v izobraževanje ob delu.

Zelo zahtevne naloge so predvidene tudi glede povečanja obsega izobraževanja:

— skoraj podvojilo naj bi se število otrok, deležnih predšolske vzgoje (od 32.000 sedaj na 60.000 v letu 1980);

— vse otroke naj bi vključili v celodnevno „malo šolo“ — torej jim v resnici zagotovili devetletno obvezno šolanje;

— v celodnevne osnovne šole naj bi zajeli 20 % otrok, kar pomeni okrog 43.000 učencev v 2000 oddelkih (do leta 1985 pa naj bi to obliko uveljavili za vse učence);

— učenci poklicnih šol — teh je sedaj okrog 36.000, naj bi imeli v okviru usmerjenega izobraževanja celotnega šolanja namesto sedanjega periodičnega

— to pa zahteva podvojitev zmogljivosti ustreznih šol;

— število učencev v štiriletnih srednjih in višjih šolah naj bi se zvečalo približno za četrtino;

— skoraj podvojiti je treba število ležišč v dijaških in študentskih domovih.

MED ŽELJAMI IN RESNOSTJO

Navedeni podatki so dovolj zgovorni. Za uresničitev teh načrtov bi bilo treba zagotoviti zelo veliko denarja in zelo veliko novih učiteljev in vzgojiteljev. Samo za celodnevno šolo bomo potrebovali okrog 1000 novih učiteljev, 300 tehničnih delavcev in približno dvakrat več denarja za materialne stroške kot v drugih šolah.

V osnutku, žal, ni popolnih podatkov o tem, koliko bomo morali vložiti, da bomo te načrte lahko uresničili. Navedeno je sicer, naj bi se v te namene delež za izobraževanje v družbenem proizvodu povečal od sedanjih 3,99 % na 4,75 %, vendar s pripombo, da pri tem niso upoštevali vseh potreb po novih investicijah niti npr. za prehod iz periodičnega pouka v poklicnih šolah na celoletno šolanje. Niti približno ni ocenjeno, koliko novih učiteljev in vzgojiteljev bomo potrebovali in kako jih bomo usposobili. Pri dijaških domovih ni predviden denar za vzdrževanje, preureditve ... Prav tako je preveč na splošno povedano, da bodo potrebne velike programske, organizacijske in kadrovske spremembe, ki naj bi zagotovile večjo funkcionalnost in racionalnost vzgojnoizobraževalnega dela. Ni dovolj natančno opredeljeno, kdo vse mora za to kaj storiti.

Razumljivi so pomisleki odbora: Je takšno načrtovanje stvarno ali pa odseva samo „pobožne želje“ — kot že tolikokrat doslej. V vseh dosedanjih načrtovalnih obdobjih je bilo namreč izobraževanje označeno kot „prednostno področje“, pa se je npr. v zadnjem obdobju (1971–1975) njegov delež v družbenem proizvodu iz leta v leto zmanjševal.

Odbor meni, da je vzgojnoizobraževalno področje še vedno obravnavano kot del porabe in da se še ni iztrgalo iz proračunskega sistema. To se zrcali tudi v osnutku dogovora o družbenem načrtu. Iz njega ni razvidno, da načrtujemo razvoj šolstva v skladu s kadrovskimi potrebami pa tudi zmogljivosti gospodarstva. Samo tako pa bi se to področje lahko vključilo v združeno delo in le tako uresničimo v praksi še vedno dokaj teoretično načelo, da si s svojim delom ustvarja dohodek. V nasprotnem primeru — torej če bo še naprej obravnavano kot del porabe — vzgojnoizobraževalnemu področju ne bo mogoče zagotoviti predvidenega deleža v dohodku. Ta bo vedno znova odkrjen, kadar bomo ugotavljali prevelik porast skupne porabe, ki ga gospodarstvo ne zmore.

MARJANA KUNEJ

Bizeljsko

Za praznik nova šola

(Foto: Vlado Podgoršek)

Toplina srečanja prosvetnih delavcev obalno-kraškega območja ni bila le v soncu, ki je sijalo tisti dan, pač pa v njihovih medsebojnih odnosih — ter v odnosih do upokojenih prosvetnih delavcev. Takole piše Marija Taučar iz Portoroča: „Nam upokojemcem je ta dan izkazana posebna pozornost; povabljeni smo k skupnem kosilu. Koliko prijetnih snidenj! Toliko si imamo povedati. Kaj delamo kot upokojenec? Mnogi še poučujejo; potreba je velika. Drugi so vključeni v razne zunanjske dejavnosti. Nihče se ne dolgočasi: vsi še vedno vneto zasledujemo razvoj našega šolstva in se veselimo uspehov svojih aktivnih tovarišev.“

Aktivni prosvetni delavci so se dopoldne, 25. oktobra pomerili v šahu in posameznih športnih disciplinah. Večina tekmovalcev je potekala v osnovni šoli Dušan Bordon v Semedeli.

„Četrto leto teče, kar poučujemo v šoli. Res imamo najboljše športne prostore — a prostorov za pouk in podaljšano bivanje je premalo,“ pravi ravnatelj Aldo Ugrin. Na šoli je 1.115 otrok in 52 prosvetnih delavcev. V začetku letošnjega šolskega leta je manjkalo sedem učiteljev. Ne smemo se pritoževati, če se primerjamo s drugimi šolami — k nam še nekako dobimo učitelje. In vendar smo brez glasbenika,“ nadaljuje ravnatelj.

Za stanovanja varčujejo. V Semedeli se sorazmerno veliko gradi. In sem se preseljuje veliko mladih družin. Oče in mati sta zaposlena. Na šoli kuhajo dnevno 720 kosil. Toda od 39 oddelkov na šoli jih imajo lahko za podaljšano bivanje samo šest. Ni prostora. Mnogo otrok je prepuščenih samim sebi. „Starši in šola se srečamo ob vprašanju: Ali bo naš otrok sprejet v varstvo?“ pripoveduje ravnatelj. Šola preskrbi vse zvezke in učbenike; za učbenike plačajo otroci le tretjino vrednosti. Starši pa jih že vnaprej odstopijo šoli v uporabo prihodnjim učencem.

V „Avidtoriju“ v Portorožu so ta dan razstavljali prosvetni delavci svoje najboljše fotografije. To je bilo domiselno opremljeno okolje za zborovanje prosvetnih delavcev, ki ga je z nagovorom začel predsednik skupščine obalne skupnosti Branko Furlan. Med drugim je poudaril: „Ugotavljamo, da postaja pomanjkanje ustrezno izobraženih učiteljev resna ovira za nadaljnji družbeni in gospodarski razvoj našega območja. Nobena finančna ali druga sredstva, niti prednosti, ki nam jih dajejo morje, podnebje, pokrajina, geografski položaj in drugo, ne morejo nadomestiti človekovega znanja, ker le človek lahko s svojim znanjem vse to vrednoti in izrablja.“

Ta ugotovitev potrjuje, da je treba za nadaljnji razvoj območja nujno pridobiti dovolj strokovnih — od kvalificiranih do fakultetno izobraženih delavcev. Zavedamo pa se, da teh delavcev ne bomo mogli dobiti iz drugih republik. Lahko računamo le na delavce z našega

območja; ki jih moramo sami vzgojiti, ali pa jim moramo materialno in vsestransko pomagati pri njihovem nadaljnjem študiju.“

Izobraževanje učiteljev in vzgojiteljev štejejo v obalnih občinah in na Krasi kot eno temeljnih nalog. To je v svojem izčrpnem prikazu gospodarskega in političnega ter kulturnega razvoja tega predela Primorske osvetlila tudi Tatjana Kosovelova, predsednica izvršnega sveta obalne skupščine. Navajam: „Situacijo na področju vzgoje in izobraževanja, ponazarjajo tile podatki za minulo 10-letno obdobje: narodni dohodek na prebivalca se je medtem povečal skoraj za 7-krat, sredstva za vzgojo in izobraževanje pa le za 4,4-krat (v Sloveniji se je dohodek na prebivalca povečal za 5,7-krat; za vzgojo in izobraževanje pa 5,2-krat).“ Poudarila je, da imajo premalo ustreznih šolskih in varstvenih prostorov; premalo stanovanj za učitelje in vzgojitelje. „Ta problem skušamo delno reševati tako, da imajo pri najemanju posojil iz združenih sredstev za stanovanjsko graditev prosvetni delavci prednost,“ je nadaljevala in naglasila prizadevanje prosvetnih delavcev pri poučevanju in vzgajanju mladine — kakor tudi pri pridobivanju ljudi za samoprispevek. Ta je bil izglasovan s presenetljivo visokim odstotkom — zdaj pa lebdi nad njim 50-odstotni plog in grozi, da bodo načrti za gradnjo šol in vzgojnovarstvenih zavodov ostali na papirju. „Razumemo potrebo po stabilizaciji gospodarstva, po razumni omejitvi porabe, vendar ne tam in takrat, kadar se o tem dogovori združeno delo s samoupravnimi sporazumi, predvsem pa kadar občani — delavci iz svojih čistih osebnih dohodkov namenijo denar za gradnjo vrta ali šole.“

Zbranim učiteljem je govoril tudi dr. Avgustin Lah. Njegove misli bi lahko strnili v jasno opredelitev sedanjega položaja in nalog prosvetnih delavcev:

— Vse naše delo mora izhajati iz okolja, iz danosti in iz pridobitev teh naših 30 svobodnih let.

— Kdor hoče vzgajati mladino v delovne ljudi, mora vedeti, kaj je delo. Kdor hoče vzgajati marksistično, mora vedeti, kaj je marksizem. To ni le nauk, ampak spoznavanje zakonitosti življenja in družbe ter najnaprednejši način iskanja rešitev.

— V tridesetih letih svobode smo povečali slovensko industrijo za 11-krat; v zadnjih dvajsetih letih električno industrijo za 45-krat, kemično industrijo za 17-krat. Da ne naštevam naprej — temelji te rasti se začnajo pri kadrih.

— Nova ustava organsko povezuje izobraževanje in gospodarstvo. To moramo izpeljati s temeljitimi načrti in dogovarjanjem. Dogovarjanje ni prosjačenje — je izmenjava dela.

— Celodnevna šola je renesansa našega šolstva. Vsaka reforma nekaj stane. Za celodnevno šolo ne bomo iskali mednarodnih posojil — kar bo treba, bomo vložili vanjo. Gre za načelo: naj imajo mladi ljudje po končani osnovni šoli vsaj podoben — če že ne enak — start v življenje.

— Mnogo učiteljev manjka. Dolžnost naše kadrovske politike je, da izvede čim hitrejšo akcijo. Manjkajo pa tudi stanovanja za učitelje. Tudi za to je potrebna akcija; ta ne bo imela

socialnega značaja, pač pa bo pokazala naš odnos do vzgoje in izobraževanja.

— Smo pred temeljito preobrazbo srednjega šolstva. Temeljno načelo: šolati tiste kadre, ki jih v resnici potrebujemo. Ni bistveno, da pride nekdo do visoke izobrazbe, ampak da to izobrazbo tudi smotno izrablja. V znanju

posameznika je tudi delež naš predka vse družbe; v odstotku osebnega dohodka je tudi dohodek družbe.

Ob letošnjem dnevu prosvetnih delavcev kraško-obalnega območja je 14 učiteljev prejelo priznanja in nagrade za izredne uspehe v vzgojnoizobraževalnem delu.

NEŽA MAURER

Odgovori naj javna razprava

Vzgojnoizobraževalna dejavnost v letu 1976 in družbeni plan SRS do leta 1980

V Ljubljani se je letošnjega 20. oktobra sestel svet za vzgojo in izobraževanje pri republiški konferenci SZDL Slovenije in v obširnem dnevnem redu obravnaval tudi osnutek okvirnega programa vzgojnoizobraževalne dejavnosti na področju usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji za leto 1976 ter osnutek dogovora o družbenem planu SR Slovenije za obdobje 1976–1980.

Za osnutek okvirnega programa usmerjenega izobraževanja v SRS za leto 1976 so bila enotna izhodišča pripravljena že v juliju 1975. Osnutek vsebuje z zakonom dogovorjene naloge, pa tudi naloge, za katere se bomo odločili v javni razpravi in s sprejemom programa izobraževalne skupnosti SRS. Člani sveta so opozorili na to, da načrtujemo zelo hitro kvantitativno rast usmerjenega izobraževanja, kar se kaže v srednjem, višjem in visokem šolstvu. V naslednjih dveh letih bo vpis v srednje šole največji, sočasno pa naj bi bili prav ti dve leti še posebno restriktivni glede rasti skupne porabe.

Poleg tega so še nove finančne obveznosti izobraževalnih skupnosti: izobraževalni program RTV, prenos obveznosti iz splošne na skupno porabo, štipendiranje študentov iz dežel v razvoju in obveznosti iz mednarodnih pogodb in programov. Razširjanje dejavnosti in nove obveznosti močno povečujejo rast skupne porabe, zato bi morali obveščati delavce ne samo o povečanih indeksi skupne porabe, temveč tudi o tem, kaj pomenijo stare obveznosti, kaj nove, in kaj prenašanje obveznosti iz splošne na skupno porabo.

Hitra kvantitativna rast usmerjenega izobraževanja, ki se kaže v povečanih zahtevah po novih oddelkih (130 novih oddelkov v srednjih šolah brez šol s periodičnim poukom), uvajanje novih dislociranih oddelkov in podobno, že zaostreje kadrovske razmere v srednjih šolah, kjer je že sedaj skoraj polovica delavcev v civilnem delovnem razmerju, 30 % pa jih nima ustrezne izobrazbe. Sočasno pa s sedanjim sistemom niso pokrite potrebe organizacij združenega dela v gospodarstvu. Eden izmed vzrokov je premalo usmerjan, čisto svobodni vpis na šole, drugi, še pomembnejši pa je ta, da še vedno ni jasno, koliko kadrov in kakšne delavce potrebuje gospodarstvo. Poudarjena je potreba po delavcih v tehniških poklicih, zbrani podatki organizacij združenega dela pa kljub temu kažejo, da so najbolj iskani ekonomski tehniki, administrativni delavci, pravniki, ekonomisti in podobno.

Člani sveta so opozorili tudi na nesmotno izrabo zmogljivosti šol. Ena glavnih nalog posebnih izobraževalnih skupnosti usmerjenega izobraževanja bo morala biti načrtovanje smotne mreže šol glede na kadrovske potrebe organizacij združenega dela.

V osnutku programa je še povsem odprto vprašanje socialne politike na področju vzgoje in izobraževanja. Poleg sredstev, ki jih delavci združujejo, morajo za izobraževanje še neposredno prispevati (plačevanje oskrbnin v dijaških domo-

vih, mladinskega periodičnega tiska in drugo).

Na taka in podobna vprašanja bo treba opozoriti in odgovoriti v javnih razpravah. Interese in stališča delavcev bo treba uskladiti z možnostmi nakazanimi v predlogu programa izobraževalne skupnosti.

Razprava o osnutku družbenega načrta razvoja SRS do 1980 se je prepletala z razpravo o okvirnem programu usmerjenega izobraževanja. Težišče je bilo na deležu družbenega proizvoda za vzgojo in izobraževanje, vpisu otrok v osnovno šolo s šestim letom starosti, uvajanju celoletne male šole, uvajanju celodnevne osnovne šole, omejevanju vpisa v šole usmerjenega izobraževanja, razvoju centrov usmerjenega izobraževanja, osipu v osnovni šoli in izobraževanju ob delu.

Bistvena pomanjkljivost osnutka družbenega načrta je, da v njem niso prikazana prizadevanja za stabilizacijo, ki bodo potrebna v načrtovanem obdobju. Slabo je tudi to, da osnutek ne temelji na potrebah delavcev v združenem delu.

Člani sveta so opozorili, da je delež družbenega proizvoda za vzgojo in izobraževanje v preteklem obdobju nihal in celo padal: od 4,12 % v letu 1970 prek 3,75 % v letu 1974 do 3,99 % v letu 1975. Predvideni razvoj izobraževanja zahteva povečanje deleža družbenega proizvoda. To so podprli tudi člani sveta. Predlagani vpis otrok v osnovno šolo s 6. letom pomeni sočasno podaljševanje osnovne šole na 9 let. To zahteva ne samo globoke vsebinske spremembe, ampak tudi velike nove materialne naložbe. Ali torej ni tak predlog premalo stvaren?

Člani sveta so menili, da nimamo ne kadrovskih in ne materialnih možnosti za uvajanje celoletne male šole, pa tudi strokovno nismo na to dovolj pripravljeni. Dosedanje raziskave so pokazale, da v sedanja oblika male šole s 12 učnimi urami dala dobre rezultate.

Uvajanje enotnih osnov srednje šole bo imelo tudi kadrovske in materialne posledice. Še vedno je odprto vprašanje postopnega prehoda sedanjih šol s periodičnim poukom na celoletno organizacijo dela vsaj v prvem letu. Kakšen položaj učencev, ki imajo sedaj delovne pogodbe? Ali bomo mogoče sredstva iz delovnih pogodb nadomestiti s štipendijami?

Člani sveta so sprejeli stališče o obeh dokumentih, nato pa so jih razpravljali predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije. Sklenili so, da bodo dejavno sodelovali v javni razpravi; ta naj odgovori na najpomembnejša vprašanja, ki se porajajo ob prebiranju osnutka srednjeročnega načrta.

JANEZ LAH

Dota in priporočilo

Nasi šoli je naložila družba zahtevne vzgojne smotre. Učitelja kot posredovalca znanja morda res že lahko zamenjajo druga, celo uspešnejša tehnična sredstva, toda vzgojnega vpliva učitelja, njegovega življenja, njegovega zgleda, zavzetosti in gorečnosti za resnico, za človekoljubnost in druge človeške ideale ne more zamenjati nobeno tehnično sredstvo, noben medij.

(Ela Ulrih-Atena)

Vsako leto podeli pedagoška akademija v Ljubljani diplome z lepimi besedami in s pesmijo, v slovesno razsvetljenem in okrašenem prostoru.

Letos so jih podelili 25. oktobra v festivalni dvorani v Ljubljani študentom, ki so končali študij v prvih devetih mesecih letošnjega leta. Praznično, lepo in s prepričljivim poudarkom: dogodek je zelo pomemben, slovensko šolstvo je dobilo 398 diplomantov. Več kot kdajkoli doslej.

Natančneje: 150 jih je diplomiralo na oddelku za razredni pouk, 29 na oddelkih za slovenski jezik, tuje jezike in knjižničarstvo, 35 na oddelku za zgodovino in geografijo, 20 jih je dobilo diplomu iz biologije in kemije, 26 iz matematike in fizike, 21 iz likovne, glasbene in tehnične vzgoje. Na različnih smereh oddelka za specialne pedagoge je diplomiralo 98 študentov, poleg tega pa še 9 vzgojiteljev v domovih, 5 učiteljev administrativne in elektro-stroke, 5 pa jih je prejelo diplome iz dopolnilnega študija enega predmeta.

Od diplomantov je bilo 225 rednih in 173 izrednih študentov.

Diplomantje — odkod? Iz Ljubljane in njene okolice jih je 112, z ožjega mestnega območja pa le 30. Z Dolenjskega jih je bilo 58, z Gorenjskega 53, s

Štajerskega 67, s Primorskega 71, iz Prekmurja 16, iz drugih republik pa 21.

Te podatke nam je pregledno predstavil direktor ljubljanske pedagoške akademije prof. Franc Plevnik in posebej čestital tistim, ki so končali študij v petih semestrih in tistim, ki so ves študij na pedagoški akademiji končali ob delu ter z občudovanja vredno vztrajnostjo.

Njegovo vabilo diplomantom k trajnemu sodelovanju v akademiji je hkrati temeljni imperativ vsem učiteljem: nenehno izpopolnjevanje zato, da ne bodo zastajali; zato da jih bodo tokovi sodobnosti vodili k napredku, ne pa jih preplavljali.

V imenu izvršnega sveta skupščine SR Slovenije in v imenu republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je diplo-

mante pozdravila predsednica tega komiteja Ela Ulrih-Atena ter jim zaželela veliko nadaljnjih uspehov in mnogo ustvarjalnega zadovoljstva pri delu. Še posebej pa je čestitala tistim, ki so končali študij ob delu.

Podelitev diplom pedagoške akademije je označila kot praznik vsega našega šolstva, saj prihaja pomembna osvežitev in okrepitev: skoraj 400 novih učiteljev, ki bodo s svojim delom podpirali prizadevanja za sodobno, socialistično samoupravno šolo. Letošnji diplomanti prihajajo v naše šole v obdobju, ko se poraja boljše, sodobnejša in v vsakem pogledu uspešnejša osnovna šola. Zato se učiteljeva odgovornost še stopnjuje.

Ko je predsednica govorila o novi šoli, je poudarila, da bo ta zaživela predvsem ob notranji vsebinski preobrazbi. Pri tej preobrazbi pa imajo prav mladi učitelji izredno pomembno vlogo — pomembnejšo kot kdajkoli v zgodovini šolstva — saj bodo „z mladostnim zanosom in odprtostjo za vse novo v teoriji in praksi postali nosilci teh sprememb“.

O UČITELJSKEM POKLICU

O liku sodobnega učitelja slišimo in beremo vsak dan veliko opredelitev, med najbolj dorečene pa sodi prav gotovo tale, ki jo je povedala Ela Ulrih-Atena letošnjim diplomantom: „Če hočemo, da učiteljevo delo ne bo le posredovanje knjižnega znanja, mora biti učitelj predvsem sam bogata osebnost, s solidnim znanjem, življenjskimi in

delovnimi izkušnjami, zavzet za razvoj naše samoupravne socialistične družbe in občutljiv za vse, kar plemeniti človekova ravnanja. Za noben poklic se danes ni več mogoče vsega naučiti v času stmrjenega začetnega poklicnega izobraževanja — še najmanj je to mogoče za učiteljski poklic. Učitelj mora biti usposobljen dajati najnovejša znanja o svetu in družbi ter hkrati pustiti v pozabo človeške zmote in presežene resnice.“

In še spodbuda iz tega govora, posebej namenjena novim učiteljem: „Če ste si privzgojili željo po znanju, če ste sklenili, da boste delali v poklicu zavzeto in ustvarjalno in da se boste zato ob delu nadalje izobraževali in izpopolnjevali svoje znanje, ni strahu, da ne bi zmagovali odgovornega in častnega poklica, ki ima poleg težav toliko mikavnosti, ki daje toliko priložnosti za srečo in toliko najgloblje in najčistejše hvaležnosti. V družbi, ki je v ustavo zapisala, da je edino menlo človekove družbene vrednosti njegovo delo, sta znanje in usposobljenost, ki ju dobi mlad človek na pot v življenje, največja dota, najuspešnejše priporočilo. To pa je vaše delo in vaš uspeh.“

Pravilo je že, da diploma ne sme pomeniti slovesa od akademije. „Vrata akademije bodo za vas vselej odprta,“ je rekel direktor Franc Plevnik učiteljem, ki so tisti dan prejeli diplome in ob tem izrazili prepričanje, da se bodo odslej na pedagoški akademiji srečevali v resnici zaradi nje, kadar se bodo pojavljale

V fonolaboratoriju za tuje jezike

Vaje v mikroskopiranju

težave pri delu, kadar bo treba izvesti te di one novosti in spremembe. Izmenjava izkušenj bo vsem dobrodošla. S tem je mislil na strokovno izpopolnjevanje, ki ga bodo bolj kot doslej uresničevale prav kadrovske šole. Želja vseh, ki so se tistega

prazničnega dne zbrali v festivalni dvorani, pa je bila, da bi bila ta srečanja že kmalu v novi stavbi pedagoške gimnazije: na novo zgrajeni in sodobno opremljeni.

MARJANA KUNEJ

Premišljeno in hitro do katedra

Kronika ljubljanske pedagoške akademije se je dopolnila z novim zapisom o podelitvi diplom, diplomanti so se razšli vsak v svojo šolo, vsak v svojo smer. Diplomski obrazci čakajo na imena naslednje generacije.

Drugo, manj prijetno plat — vsakdanjost, ki jo sproti krojijo in zapletajo problemi, pa nam je v odgovorih na naša vprašanja predstavil direktor ljubljanske pedagoške akademije prof. FRANC PLEVNİK.

— Izročitev diplom pomeni obračun dela pedagoške akademije. Ob tem nas zanima, koliko študentov omaga na poti? Kolikšen je poprečen osip na prehodu iz 1. v 2. letnik in koliko študentov ne diplomira v rednem roku?

„Na prehodu iz 1. v 2. letnik je osip poprečno 30 %. To je eden izmed najmanjših osipov v visokem šolstvu, vendar je še vedno velik. Tako se vsako leto vpiše v 2. letnik približno 350 rednih študentov.“

Teže pa je odgovoriti na vprašanje, koliko študentov ne diplomira v rednem roku. Kaj je pravzaprav „redni rok“? Natančno vzeto je to obdobje 5 semestrov — 4 semestri rednega študija in en semester absolventskega staža. V tem roku diplomira malo študentov. V zadnjih letih pa je vendarle veliko takih, ki diplomirajo v treh letih. Mislim, da nekaj manj kot 50 %. S tem pa se zdaleč ne moremo biti zadovoljni.“

— Zakaj je tako?

„Eden izmed vzrokov je prav gotovo ta, da se študentje že po dveh letih zaposlijo. Na šolah jih ne vprašajo po diplomu, študentje pa dostikrat radi zamenjajo 800 din stipendije za redni osebni dohodek. Nekateri se morajo zaposliti, ki jim usahne pravica do stipendije. Ne smemo pozabiti, da je večina študentov iz revnejših družin. Šole zelo snubijo študente — redno, vsako jesen, ko ugotovijo, da so razpisi ostali brez odmeva. Brez premisleka zaposlijo celo take, ki niso izpolnili pogojev za vpis v 2. letnik. Veljati pa bi moralo načelo: Študent naj najprej

konča študij in se šele potem zaposli. Če bi to dosledno upoštevali tudi drugi, bi se število diplomantov, ki končajo v rednem roku, prav gotovo zelo zvišalo; dosegli bi tudi 80-odstotni uspeh. Dokler pa bodo šole sprejemale študente brez diplom, ne bomo prišli na zeleno vejo. Študentje začutijo posledice take zaposlitve pred diplomom šele čez leto ali dve: takrat se lotijo študija s pravcatim odporom, saj pomeni zanje in morda že za družino v resnici strašansko obremenitev. Ti problemi so hkrati velik del odgovora na vprašanje, zakaj toliko študentov ne konča študija v rednem roku.“

— Kaj stori akademija za to, da bi študentje čimprej diplomirali?

„Veliko smo že naredili, radi pa bi še več. Doseči moramo predvsem to, da bodo študentje veliko večino izpitov opravili med rednim študijem. Zato ponekod že uvajamo tako imenovani „kurzni sistem“ študija. Predavanja „zgoštim“ tako, da jih absolvirajo študentje v krajšem obdobju; tedensko poslušajo torej manj predmetov, za vsak predmet pa je odmerjenih več tedenskih ur. Takoj nato mora študent opraviti izpit. Ko bo ta sistem povsem uveljavljen, bo gotovo pripomogel, da bodo študentje delali sproti in tako tudi opravljali izpite.“

In še ena od izboljšav: sklenjenih izpitov iz nekaterih predmetov, ki so jih morali opravljati študentje med študijem, ni več. Odpravili smo jih zato, ker se je ta snov pri diplomu največkrat ponovila.“

ODPISANI SE VRAČAJO

— Kako pomaga pedagoška akademija tistim, ki se izobražujejo ob delu? V kakšnih razmerah študirajo?

„Na akademiji študira aktivno 600 študentov ob delu. Študirajo približno pet ali šest let, imajo pa enake obveznosti kot redni študentje. Letno jih konča približno 180. Ob začetku leta naredimo program dela s temi študenti, večino predavanj, seminarjev in vaj — ti so v ciklusu — opravimo ob sobotah in nedeljah. Urnik predavanj in vaj prilagajamo torej prostemu času učiteljev, pa tudi delavcev, ki so zaposleni v drugih poklicih, pa se žele „prekvalificirati“.“

In še o razmerah med študijem: poleg svoje učne obveznosti (20 do 30 ur) morajo ti študentje obvladati enak študijski program kot redni. To res ni lahko. Lani smo želeli pozitiviti zanimanje za študij pri tistih, ki so povsem prekinili študij. Na šole smo poslali obvestilo — objavili pa smo ga tudi v Prosvetnem delavcu. Nanj se je odzvalo kakih 800 učiteljev. Večina teh je začela prihajati na posebne ponavljalne seminarje; študijski program smo pripravili na temelju statističnih podatkov o opravljenih izpitih kandidatov, ki so se odzvali vabilu. Rezultati te akcije se že kažejo, še bolj vidni pa bodo v naslednjih letih. Povem pa naj še tole: zdi se, da šole in drugi dejavniki tem študentom premalo pomagajo. Bolj bi jih morali spodbujati k študiju, jim dajati študijske dopuste itn.“

— Slišali smo, da je velika večina vaših študentov z območij zunaj Ljubljane. Ali veste, kakšne so njihove življenjske razmere?

„Mislim, da v prav hudih razmerah ne živijo. Večina študentov prejema stipendijo; te danes ni več težko dobiti. Že v začetku leta jih opozorimo: če bi zasli v težave, ki jim ne bi bili kos, bo pomagala še akademija.“

Posredujemo — če je potrebno — pri sprejemanju študentov v študentsko naselje, na svetih letnikov opozorijo študentje na razne probleme in nepravilnosti predstojnike letnikov, za materialne razmere študentov pa skrbi tudi odbor za socialna vprašanja pri osnovni organizaciji ZSMS. Na predlog le-tega daje akademija najpotrebnejšim tudi finančno podporo.

Hud pa je tale problem: veliko je študentov — vozačev. Nekateri se vozijo iz zelo oddaljenih krajev. Veliko časa izgubijo na vožnji, tudi čas med posameznimi urami predavanj je mrtev, neizrabljen. To seveda zelo otežuje študij.“

V STRUGO USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

— Zakaj toliko poudarjajo, da bi morali prinašati mladi učitelji novosti v šole? Mar niso že sedaj pobudniki napredka?

„Jasno je, da učiteljev v dveh letih ni mogoče dokončno izoblikovati, izoblikujejo se šele ob delu. Kljub temu pa so mladi v resnici lahko pobudniki napredka. Čeprav nimamo dovolj prostora, imajo na akademiji na voljo veliko reči: moderni jezikovni laboratorij, sodobne audiovizualne pripomočke, interno televizijo, ki jo uporabljajo za posodabljanje učnega procesa, pri urah metodike, nastopih, hospitacijah. Če bi imeli ustrezne prostore, bi lahko imeli zgleden pouk.“

— Kaj storijo akademija in drugi, da bi si čimveč študentov izbralo študij tistih predmetov, za katere najbolj manjka učiteljev?

„Kar takoj naj povem, kako poteka vpis na pedagoško akademijo. Nekdaj smo hodili v četrte razrede srednjih šol pričevati kandidate, naj se odločijo za študij na naši šoli. Take „akcije“ so zamenjali informativni dnevi. Kadar se prijavi na kak oddelek preveč študentov,

jih skušamo preusmeriti na deficitarne skupine: matematiko, fiziko, tehnično in glasbeno vzgojo, slovenski jezik itn. Kaže, da jih doslej na gimnazijah (razen na pedagoški) niso preveč navduševali za študij na akademiji. Celotno iz pedagoške gimnazije se vpiše k nam samo 30 do 40 % učencev — čeprav je to usmerjena šola. Najmanj jih pride iz ljubljanskih gimnazij. Ljubljana nasploh premalo skrbi za učiteljski podmladek. Ljubljanske šole dobivajo učitelje iz okolice; zdi se, kot bi vladalo mnenje, da se za usmerjanje v pedagoške poklice ni treba posebej truditi. Ljubljanci pridejo na pedagoško akademijo ponavadi šele takrat, ko jim je že na eni ali dveh fakultetah spodletelo...“

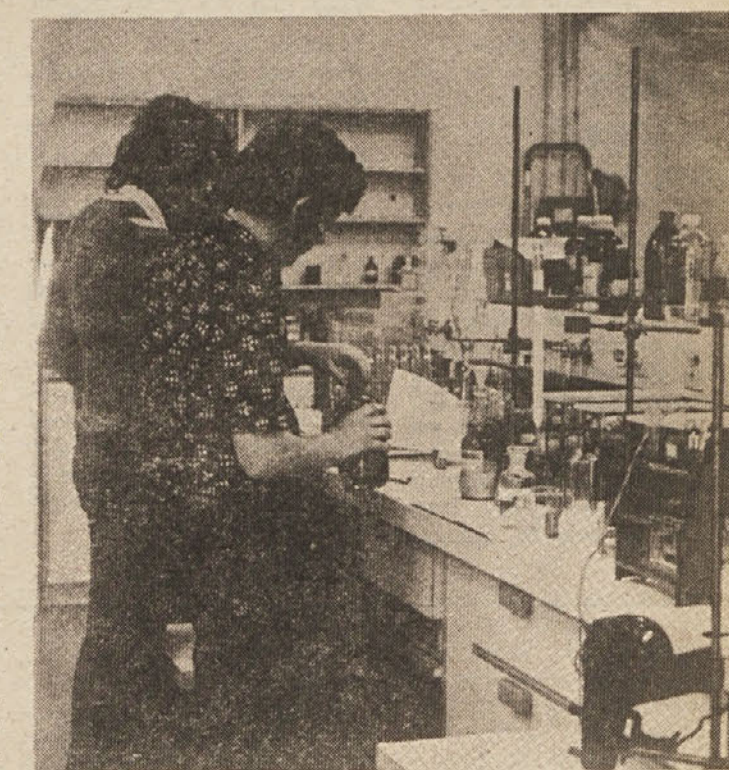
V zadnjem času so se začele s tem problemom veliko bolj ukvarjati tudi družbenopolitične organizacije. Lani je bila

organizirana široka akcija za vpis na pedagoške šole. Letos se jih je vpisalo v oddelke pedagoške smeri na gimnazijah veliko več, torej bo — vsaj tako upamo — čez štiri ali pet let tudi veliko več študentov na pedagoških akademijah.

— Kaj si obetate od usmerjenega izobraževanja?

„Priliv na akademijo se bo prav gotovo zvečal, dobili bomo več učiteljev, saj bodo že v srednji šoli usmerjeni v strugo, ki vodi k pedagoškemu delu. Bojimo pa se, da se bo manj učencev, npr. družboslovne, naravoslovne in tehniške smeri, odločilo za učiteljski poklic. Eno je gotovo: Če bo skrb naše družbe za usmerjanje mladih v pedagoške poklice tudi vnaprej tolikšna, kot je bila v zadnjem obdobju, potem smo lahko optimisti.“

MARJANA KUNEJ

Kemiki pri delu

čim bolje se bomo poznali

»V mejah razpoložljivih sredstev«

Razprava je v polnem razmahu. DRUŽBENI DOGOVOR o reformi izobraževanja pretežno z vseh vidikov. Podpisniki — 25 po številu — si razdeljujejo naloge in določajo roke za izvedbo. V členu 5 je zapisano:

„Pedagoške izobraževalne organizacije se obvezujejo zlasti:

— da bodo oblikovale pedagoške delavce, ki bodo opredeljeni in angažirani za izgradnjo socialistične samoupravne družbe in sposobni samostojno uresničevati družbene vzgojno-izobraževalne smotre v vzgojno-izobraževalnem procesu in v vseh oblikah življenja in dela izobraževalnih organizacij;

— da bodo razvijale sodobno permanentno izpopolnjevanje pedagoških delavcev in upoštevale sistem permanentnega izpopolnjevanja pri sestavi izobraževalnih programov;

— da bodo organizirale izobraževanje ob delu, zlasti za tiste pedagoške delavce, ki nimajo ustreznih izobrazbe;

— da bodo izobraževanje ob delu vseh smeri, posebno pa še deficitiranih strok, regionalno približale, snov in metode dela pa prilagodile tako, da bodo upoštevale opravljeno prakso in že doseženo znanje.“

Kako čim uspešneje izvesti vse to? Člen 7. navaja: „Da bi z okrepljenim strokovnim in pedagoškim sodelovanjem zagotovile kontinuiran vzgojno-izobraževalni vpliv in usmerjanje učencev in študentov v pedagoški poklic, se bodo pedagoške izobraževalne organizacije organizirale kot pedagoški centri tam, kjer so dane organizacijske in materialne možnosti. V teh centrih se bodo samoupravno in strokovno povezovale srednješolske in visokošolske pedagoške izobraževalne organizacije in sodelovale z drugimi izobraževalnimi organizacijami, zlasti s hospitacijskimi vzgojnoizobraževalnimi organizacijami.“

Kljub hotenjem po hitrem in smoternem napredku ter velikih potrebah po učiteljskem kadru pa izobraževanje pedagoškega kadra le ne more takoj steči po povsem novih tirnicah. Za ta čas je republiški komite za vzgojo in izobraževanje oblikoval prehodne rešitve, kjer med drugim piše: „Do uveljavitve celotne reforme usmerjenega izobraževanja je potrebno v skladu s temi načeli uveljaviti prehodne rešitve, zlasti v organizaciji in vsebini dela pedago-

ških akademij, drugih visokih šol, ki usposabljaajo pedagoške delavce, pedagoških gimnazij in vzgojiteljskih šol ter pri usmerjanju in štipendiranju mladine za pedagoške poklice.“

Vse je v teku za čim boljšo reformo izobraževanja pedagoških delavcev. Take priprave terjajo predano delo strokovnjakov, pa tudi denar za prostore in za sodobno izobraževanje. V zvezi s tem pa lahko preberemo v akcijskem načrtu za uresničevanje nalog in družbenega dogovora o reformi izobraževanje pedagoških delavcev tudi tole:

„Izobraževalna skupnost Slovenije bo skupaj z drugimi zainteresiranimi samoupravnimi interesnimi skupnostmi v okviru svojih programov dejavnosti in meril za financiranje teh programov:

— zagotavljala sredstva za nujno potreben obseg dejavnosti pedagoških šol;

— omogočila odpiranje novih oddelkov pedagoških šol in njihovih dislociranih oddelkov in pedagoških oddelkov v sestavi drugih srednjih šol povsod, kjer to izboljšuje možnosti za pridobivanje in uspešno šolanje pedagoških delavcev in ni v nasprotju z načeli strokovnosti in racionalnosti izobraževanja;

— v mejah razpoložljivih sredstev bo zagotavljala skupaj s pedagoškimi šolami in družbenopolitičnimi skupnostmi nujno potrebne materialne pogoje za razširitev dejavnosti, ki izhajajo iz povečanega vpisa.“ (Sledi naštevaje dejavnosti.)

Ti odlomki iz posameznih dokumentov prikazujejo napore posameznih ustanov in vse družbe, da priskrbi področju vzgoje in izobraževanja tako zelo potrebne prosvetne delavce. Družba čaka mladih moči; nepopolno (ali neustrezno) zasedena delovna mesta čakajo. Mi pa se vrtimo „v mejah razpoložljivih sredstev“.

NEŽA MAURER

100 let osnovne šole Velenje

Najstarejša osnovna šola v Šaleški dolini je šostanjska, ki je bila ustanovljena okoli leta 1777. Šostanjski šoli je sledila šola v Šmartnem pri Saleku, ki so jo ustanovili leta 1816 in jo leta 1875 preselili v Velenje. Št. IIj je dobil šolo leta 1819 in Škale leta 1820. To so najstarejše šole v Šaleški dolini.

Po daljšem presledku so ustanovili šole še v Plešivcu leta 1874, v Zavodnji leta 1881, v Topolšici leta 1884, v Šentandražu leta 1885 in v Šentjanžu leta 1888. Šola v Belih vodah je bila ustanovljena leta 1905, šola v Škalskih Cirkovcah leta 1911 in šola v Ravnah leta 1929.

Osnovna šola v Velenju slavi torej letos 100-letnico obstoja; to je lep in pomemben jubilej. Sicer pa se šolstvo v velenjski občini zelo hitro razvija. Sedaj gradijo že četrto osnovno šolo, ob letošnjem občinskem prazniku pa so odprli tudi novo posebno šolo. Z ustanovitvijo gimnazije, drugih srednjih šol, pa tudi oddelkov višjih šol, je šolstvo v tej občini doseglo nesluten razmah in razvoj.

V. KOJC

Veliko dela

Na območju postojnske izobraževalne skupnosti imajo dve centralni osnovni šoli, dve samostojni in sedem podružničnih šol. Centralni osnovni šoli sta v Postojni in Pivki, samostojni osnovni šoli pa v Prestranku in Košani.

V postojnski osnovni šoli, ki je bila zgrajena leta 1968, je bilo letos vpisanih okoli 1.300 učencev. Kljub novi šoli še vedno gostujejo v prostorih nekdanje osnovne šole trije prvi oddelki s 300 učenci. Ravnatelj osnovne šole v Postojni JANKO BABIČ pravi: „Čeprav je v zadnjih treh letih 250 učencev manj, kot jih je bilo nekdanje vseh šolah na Postojnskem, še vedno zmanjkuje prostora. V Postojni smo organizirali enoizmenski pouk, s tem pa so na videz ustvarjene možnosti za prehod celodnevno šolo. V resnici pa ni tako.“

— Če sva že pri celodnevni šoli: katere ovire morate še pre-

bi potrebovali še približno pol stare milijarde dinarjev.“

— Kako pa bi bilo z učitelji? Ali ne bi imeli težav?

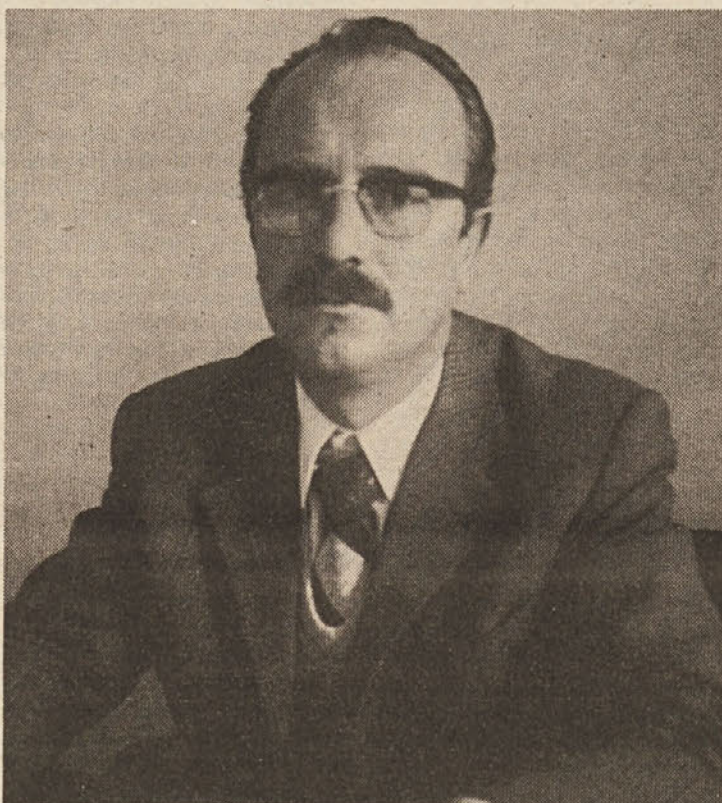
„Seveda, prav pri „preskrbi“ z učitelji bi imeli, po sedanjih izkušnjah sodeč, največ težav. Za nemoteno delo pri organizaciji in delu celodnevne šole bi potrebovali še 15 do 20 pedagoških delavcev.“

— In kaj bi bil največji kamen spotike, če bi hoteli dobiti učitelje za celodnevno šolo?

„Stanovanjske težave bi najbolj zavrele prihod novih kadrov!“

— Recimo, da s stanovanji ne bi imeli posebnih težav. Od kod bi dobili učitelje za celodnevno šolo?

„Iz podružničnih šol — s tem pa v resnici ne bi nič pridobili. Prav zato smo pri izobraževalni skupnosti v Postojni veliko pozornosti posvetili načrtnemu usmerjanju mladih ljudi v pedagoške poklice.“

Ravnatelj osnovne šole v Postojni JANKO BABIČ

magati, da boste lahko sedanjí način izobraževanja zamenjali za celodnevno šolo?

„Marsikje mislijo, da ima šola z enoizmenskim poukom že vse možnosti za prehod na celodnevno šolo. Za organizacijo celodnevne šole in njeno nemoteno delo bi pri nas v Postojni potrebovali večnamenski prostor, telovadnico, knjižnico itn. Če bi hoteli organizirati celodnevno šolo tudi pri naših podružničnih šolah v Hruševju, Bukovju, Studenem in Planini,

Žalec

Za uspešno usposabljanje otrok

Lokacija, idejni načrti in vse, kar sodi k organiziranemu osnovnošolskemu središču v Žalcu, je že izdelano. K temu projektu sodi tudi gradnja nove posebne osnovne šole z učilnicami, delovnimi prostori in prostori za razvedrilo, ki bodo ustrezali programu celodnevne šole. Učitelji so si pridobili ustrezno strokovno izobrazbo — to pa sodi k prizadevanjem, da bi bili tudi učenci posebne osnovne šole kar najbolje usposobljeni in deležni strokovne obravnave.

Poleg vsega pa v Postojni za sedaj še ne moremo imeti celodnevne šole, saj zahteva, kot že rečeno, veliko denarja. Nekatere osnovne šole v občini nimajo niti možnosti za normalno delo in jih bo treba temeljito preurediti!“

— V zadnjih letih ste na Postojnskem zgradili nekaj novih šol, nekatere ste preuredili, posodobili. Naj naštajem samo nekatere: pred sedmimi leti je bila zgrajena nova osnovna šola v Postojni, za njo osnovna šola v Pivki, postojnski gimnaziji ste prizidali nov trakt, preuredili dijaški dom v posebno osnovno šolo, zgradili nov vzgojnovarstveni zavod v Postojni itd. Čemu torej pripisujete poglobitni del teh uspehov, s kakršnimi se lahko pohvali malokatera izobraževalna skupnost v Sloveniji?

„To, kar je bilo zgrajenega v šolstvu na našem območju v zadnjih nekaj letih, je bilo v resnici potrebno. Veliko dela so opravile družbenopolitične organizacije, delovne organizacije v občini in občani, ki so ob referendumu za samoprisepek, s katerim smo gradili šole, dokazali, da se zavedajo, kako pomembna sta vzgoja in izobraževanje. Tako smo imeli tudi mi, ki neposredno skrbimo za razvoj šolstva, nekoliko lažje delo!“

TONE URBAS

Taki smo

Slovenci smo znani kot marljivi, varčni in preudarni ljudje. Tega sicer ne bi mogli trditi v dneh pred dnevom mrtvih. Naročja dragih rož romajo na grobove. Ali želimo s tem dokazati svojo veljavo? Milijoni in milijoni dinarjev na slovenskih pokopališčih. Stran vržen denar. Mar ni lepša blaga misel, topel in prijeten spomin na tiste, ki počivajo pod rušo ob skromnem šopku jesenskega cvetja in prižganih svečah, kot pa potrjevanje našega napuha z nakupljenim dragim cvetjem?

In vendar: taki smo! Ni nam žal tisočakov za cvetje, za nekaj kvadratnih metrov najdražjega švedskega marmornja, za skoraj zlate svetilke... Ne, ni nam žal! Pri srcu nam je lepo! Spremlja nas misel, da smo storili nekaj dobrega, pomembnega, človeškega, v pokojnikov spomin.

Taki smo. Ni nam žal tisočakov, ki jih vsako leto zmečemo na grobove — pač zato, ker smo dobrega srca. To naše dobro srce pa ne bo nasprotovalo, če bomo že jutri vrgli v smeti stare obleke, perilo in obutev, namesto da bi vse to podarili ljudem, ki še danes živijo v bedi in bi jim morda prav tista zavržena obleka ali obutev podaljšala življenje ali pa jih rešila revščine.

Kako trdo zapiramo duri pred šolarji, ki v zbiralni akciji

tekmujejo, katera šola bo zbrala največ starega papirja...

Tudi klici na pomoč za darovalce krvi naletijo največkrat na gluha ušesa. Čeprav vemo, da naša kri lahko rešila življenja. Vse zaman. Brezbrizna hvalislost navadno zmaga nad razumom. Taki smo.

Prav ta trenutek, ko pišem vrstice, me izredno preseneča vest, ki je vsekakor posnemana vredna:

Doktor Stane Pavlič, ime tem primeru skoraj ni pomembno, bolj pomembna je odločitev ljubljanskega občana, ki v spomin na očeta, mater in dva brata, udeleženca revolucije in narodnoosvobodilne boja, daroval Titovemu skladu za štipendiranje 5.000 din.

„To naj bo skromen spomin,“ je ob tem še zapisal dr. Pavlič, „v spomin na očeta, predvojnega revolucionarja, na partizansko mater, na brata, ustreljenega leta 1942, na brata oficirja pri zavezniških 1941–1945...“

Titov sklad za štipendiranje se je dr. Pavliču iskreno zahvalil za darilo, vendar se nam ob tem zbuja misel, da se lahko tudi drugače, ne le z gomilo dragega cvetja, oddolžimo spominu mrtvih in tako najlepše povzdignemo v življenje, kar nam je vzela smrt.

TONE URBAS

Mladi s celjskega območja na proslavi v Vinici

Bela krajina z značilnimi brezovimi gaji se je kopala v dopoldanskem soncu, ki je obarvalo gozdove po pobočjih Gorjancev. Vinica, rojstna vas pesnika Otona Župančiča, nas je pričakala praznično pripravljena z zastavami in slavaloki. Tako se tudi spodobijo, saj so vaščani proslavljali svoj krajevni praznik in bili hkrati gostitelji republiške proslave klubov OZN, ki je bila v soboto, 25. oktobra pri tamkajšnji osnovni šoli v počastitev 30-letnice Organizacije združenih narodov.

Mladi člani klubov z mentorji in gosti so se pripeljali iz vse Slovenije, še posebno veliko pa jih je bilo iz Celja, Žalca, Šempetra, Vranskega, Velenja in Šostanja, da bi se v Vinici pobliže spoznali in poglabili stike, ki jih klub OZN na tamkajšnji šoli navezuje že več let po vsem svetu. O tem smo se prepričali na razstavi dokumentov, ki so jo pripravili na šoli, pa tudi iz pisma, ki jim ga je poslal predsednik Tito.

Slavnost je pričel tajnik krajevne skupnosti tovariš Jaketič,

ki je orisal delo in uspehe Vinice. Zatem je spregovoril članica predsedstva SRS Vida Tomšič in poudarila še zlasti vlogo Jugoslavije kot neuvrščene države v Evropi in svetlu. Obudila je spomine na NOB v Beli krajini in na nekdanjo vinskiško republiko, katere geslo je bilo „Kruh in svoboda“.

Zatem je spregovoril še predsednik republiške konference klubov OZN Matjaž Kos in poudaril veliko vlogo mladih v klubih OZN. O mednarodnem letu žena je govorila Tina Bitenc.

V kulturnem delu programa so sodelovali: Silvester Mihelič in Boris Kralj ter domači recitatorji, folklorna skupina in tamburaški orkester.

Po programu so bili vsi mentorji na sprejemu v šoli, kjer so izmenjali medsebojne izkušnje in se pogovarjali o nadaljnjem delu klubov OZN. Pojaki JLA iz Črnomoja so poskrbeli za odlično prehrano več sto mladih članov klubov OZN, ki jih je Vinica sprejela zares prisrčno in tovariško.

V. KOJC

Makole

Uresničena dolgoletna želja

Makole so izrazito kmetijsko območje. Krajanje so zaposleni zunaj svoje vasi ali pa na kmetijah. Prav zato so morda še bolj kot druge občutli posledice pomanjkanja organiziranega otroškega varstva. V Makolah torej ni industrijskih obratov in drugih organizacij, ki bi denarno podprle prizadevanja občanov za organizirano varstvo predšolskih otrok. Zato so se krajanje lani lotili gradnje vzgojnovarstvenega zavoda.

Sredi letošnjega oktobra, ko so prvič praznovali svoj krajevni praznik, so prebivalci Makol sla-

vili tudi pomemben delovni uspeh; v svojem kraju so odprli dva oddelka vzgojnovarstvenega zavoda, v katerem je našlo prostor okoli 50 najmlajših krajanov.

Montažni vzgojnovarstveni zavod v Makolah je stal okoli 2.000.000 din. Denar v te namene so prispevali: skupnost otroškega varstva pri skupščini občine Slovenska Bistrica, republiška skupnost otroškega varstva in seveda krajanje, ki so pristojnim delom pri gradnji vzgojnovarstvenega zavoda pritrhanili okoli 80.000 din.

tem bolje bomo delali

Zapostavljeno delo v »naravnih laboratorijih«

Priljučiti prispevek želi spodbuditi bolj stvarno in ustrezno vrednotenje tistih šol, ki delujejo kot „naravni laboratoriji“ (pedagoških šol (pedagoških akademij, ustreznih fakultet, vzgojiteljskih šol) in učiteljev, ki so v njih zaposleni.

Je že tako, da včasih v neugnani volji pri spreminjanju razmer na pedagoškem področju, pri dogovarjanju in sklepanju tega ne počnemo dovolj celostno niti ne dovolj poglobljeno. Zato se nam nekatera vprašanja vlečejo iz ene reforme v drugo brez ustreznih odgovorov ali rešitev; iz tega pa lahko nastanejo velike težave. Morda nekaterih vprašanj ne bi bilo treba reševati ali pa se ne bi povzela, če ne bi šlo pri tem tudi za ljudi; ti v svoji skromnosti in v pedagoškem entuziazmu (oh, kje je še to?) opravljajo svoje delo po svojih močeh, tako kot kdo zahteva, tako rekoč po naročilu, ne da bi se pozanimali za vrednost opravljenega dela, in ne da bi pomislili, da bi tako delo lahko zavrnili. Najprej bomo govorili o hospitacijskih učiteljih in hospitacijskih vzgojiteljih ter njihovih zavodih na eni strani in na drugi o tistem delu pedagoškega usposabljanja prihodnjih učiteljev in vzgojiteljev, ki predstavljajo v procesu študija podoben in družbeno soočanje študentovega teoretičnega znanja s praktično verifikacijo tega v naravni vzgojnoizobraževalni situaciji, torej v „naravnem laboratoriju“.

Več ukrepov

Univerzitetni svet o srednjeročnem načrtu vzgoje in izobraževanja Slovenije 1976-1980

Univerzitetni svet ljubljanske univerze je 30. oktobra na svoji 30. seji z obsežnim dnevnim redom posvetil posebno pozornost obravnavi spremenjenega in dopolnjenega predloga osnutka statuta univerze v Ljubljani, ki je bil do nedavnega v razpravi. Člani so še dopolnili predlog in ga soglasno sprejeli. Zelo zavzeto so obravnavali srednjeročni načrt vzgoje in izobraževanja v obdobju 1976-1980 v SR Sloveniji, s posebnim poudarkom na poglavju o višjem in visokem šolstvu.

Razprava je pokazala, da bo potrebnih še precej sprememb in usklajevanja, dokler ne bo besedilo dokončno oblikovano. Ponovno so se pokazali vsi pereči problemi našega visokega šolstva, ki zahtevajo takojšnjo, bolj pozorno obravnavo in določne ukrepe.

Kaže, tako so menili člani univerzitetnega sveta, da poglavju o višjem in visokem šolstvu manjka konkretnosti pri obravnavi kadrovske problematike (še vedno nimamo verificiranega družbenega načrta) pomanjkljivo in premalo določno je obdelan materialni razvoj ali bolje investicije, če hočemo uresničiti načrt do leta 1980. Podrobneje bi bilo treba obdelati potrebe diplomatskega študija in določne potrebe za zagotovitev finančnih in kadrovskih možnosti za razvoj univerze. Razprava je poudarila že dolgo znano žarišče: zagotoviti zmogljivosti za študijske domove.

Obe vprašanji sta med seboj tesno povezani, eno bolj pomembno od drugega.

Vsak, ki količkaj resno razmišlja o usposabljanju učiteljev in vzgojiteljev, seveda ne more mimo tega, da ne bi v smer svojega presojanja vključeval tako teoretičnega kot praktičnega dela usposabljanja. Ne samo zaradi tradicionalnega načina oblikovanja pedagoških delavcev, temveč tudi zaradi spoznanj o nujni povezanosti teorije s prakso, ko razumemo teorijo kot osmišlitev prakse, prakso pa kot bogatitev teorije, ki postane tako vernejši odsev pedagoške stvarnosti.

Do tu so teoretiki, praktiki ter načrtovalci in organizatorji vzgoje in izobraževanja enotnega mnenja. Ta enotnost v idejno-teoretičnih pogledih o pomenu prakse, ki naj jo doživijo prihodnji učitelji kar najustrežneje že med študijem, se kaže v nenehnem povečevanju tistega dela študija, ki je namenjen aktivnemu opazovanju vzgojnoizobraževalnega dela (hospitacije pri učiteljih in vzgojiteljih) in aktivnega praktičnega pedagoškega dela (nastopi študentov med študijem metodike posa-

meznih predmetov) ter o tako imenovani stmenjeni praksi študentov (stmenje 10-14 dni), ki je samostojno pedagoško delo na šolah in drugih zavodih pod vodstvom mentorjev (hospitacijskih učiteljev in profesorjev).

NENAVADEN PROBLEM

Ko pa nekoliko resneje prisluhnemo uresničevanju te dejavnosti in odnosom med pedagoškimi šolami in zavodi, ki omogočajo hospitacijsko in drugo praktično pedagoško dejavnost, ugotovimo, da ta dejavnost sicer živi; študentje s svojimi profesorji metodike prisostvujejo pouku posameznih predmetov, učitelji ali šole dajejo hospitacije in možnost nastopov, vendar bi odnose med enimi in drugimi težko izrazili s pojmom samoupravnega urejenih delovni odnos. Tega ni razumeti, kot bi šlo za malomarnost, za neodgovoren odnos, za slabe človeške odnose. Gre preprosto za to, da odnosi med pedagoško šolo in vzgojnoizobraževalnim zavodom niso urejeni tako, da bi na temelju samoupravnega dogovorjenih obveznosti in pravic obvezovali tako eno kot drugo stran za načrtovano in učinkovito ter nenehno pedagoško dejavnost pri oblikovanju prihodnjih učiteljev. Ker ta odnos v temelju ni rešen, nastopajo nepotrebne težave na obeh straneh. Tako je praktični del študija nemalokrat odvisen od prizadevanja profesorja metodike in njegovega osebnega poznavanja na eni strani in na drugi od dobre volje in osebnih pripravljenosti učiteljev hospitacijskih šol, ki so pripravljene ustreči potrebam po ustreznem usposabljanju prihodnjih učiteljev.

Gre torej za kaj nenavaden problem. Nenavaden zato, ker živimo v času, ko živo čutimo pomanjkanje učiteljev vseh profilov, ko tako radi govorimo o neustrezno pripravljenih absolventih pedagoških šol in o tem, da se le-ti v vzgojnoizobraževalnem delu ne znajdejo, ker vse premalo študirajo v povezanosti z učnovzgojno prakso. Nenavaden toliko bolj, ker smo doslej uspešno rešili že kar precej vprašanj učiteljeve življenjske ravni, ali pa smo se vsaj dogovorili za reševanje. Nenavaden tudi glede na pripravljenost, ki je že kar permanentna; urediti med drugimi vprašanji tudi položaj delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, ki poleg svoje redne dejavnosti delujejo tudi za namene drugih pedagoško dopolnilno izobraževalnih, proučevalnih in raziskovalnih potreb. Problem, ki ga je treba in tudi možno rešiti, je v ustrezno opredeljenem statusu hospitacijske šole, hospitacijskega učitelja ali vzgojitelja za namene „... osmišlilne teoretičnih pedagoških, metodčnih in didaktičnih spoznanj učenec in študentov ter za uvajanje inovacij in eksperimentalno preverjenih učnih metod in programov dela“ (Podčrtal Veljko Troha.) Kajti „hospitacije, nastopi, analize sproti poglobljajo razumevanje metodčnih teoretičnih zahtev ter omogočajo spremljanje razvoja učencev pri posameznih predmetih in v celoti“ (Izhodišča za reformo izobraževanja pedagoških delavcev, Republiški komite za vzgojo in izobraževanje, 21. 2. 1975 — ciklostirano gradivo — stran 12).

Seveda ni treba čakati, da bi opredelili status „hospitacijske baze“ šole potem, ko bodo dokončno izoblikovani pedagoški centri, na katere se prej navedeni citat nanaša, ker je hospitacijska baza že tu, deluje, treba ji je dati le pravno določeni status in jo ustrezno ovrednotiti, seveda tudi finančno.

Zakaj je ta dejavnost prepuščena bolj ali manj neustreznemu reševanju? Zakaj ta del

dejavnosti ni rešen podobno, kot so druge, tej podobne dejavnosti, ki jih opredeljuje 36. člen samoupravnega sporazuma za osnovne šole? (Glej Samoupravni sporazum za osnovne šole za leto 1975.)

DVOJNOST PRI VREDNOTENJU

Prav gotovo gledamo na ta pojav preveč površno. Avtor tega prispevka je večkrat slišal, da hospitacijski učitelj ni v tako posebnem položaju zaradi svojega dela v primerjavi z drugimi delavci, ki te dejavnosti ne opravljajo, ker mora tako ali drugače opravljati svoje delo: dejstvo, da temu delu prisostvujejo študentje in profesorji metodiki, pa njegovega položaja bistveno ne spremeni. Torej mu ni potreben poseben status. Seveda pa takega ugovora ne poznamo, kadar gre za hospitacijskega učitelja za potrebe dopolnilnega izobraževanja učiteljev, katerega delo je bilo ves čas od nastanka hospitacijskih šol kar primerno nagajeno. Zakaj taka dvojnost pri vrednotenju? Gre zgolj za nerazumevanje odgovornih organizacij? Je vzrok v tem, da sodi hospitacijska dejavnost za potrebe pedagoških šol po finančni plati v pristojnost republiške izobraževalne skupnosti, ki prek pedagoških šol financira to dejavnost, ta pa dobi premalo denarja, da bi nagrajevala to dejavnost, tako kot so nagajeni drugi delavci za podobne dejavnosti? Ali pa so še drugi vzroki? Ne nameravam iskati določenih krivcev, če ti sploh lahko obstoje. Resnica je, da šole, ki so pedagoškim šolam hospitacijski temelj, nimajo urejenega statusa, čeprav si tega za služijo najmanj toliko, kot njim po dejavnosti podobne šole. Še posebno, ker so vsi učitelji osnovnih šol, ki s svojim delom, sposobnostjo, prizadevnostjo pomagajo ali pedagoškim šolam ali dopolnilnemu izobraževanju ali priučevalnim ali raziskovalnim organizacijam in tako za služijo enako vrednotenje. In če bi hoteli na kratko opredeliti razloge, ki govorijo za poseben status, bi bilo verjetno dovolj navesti le nekatere izmed njih.

Razlog, ki ima povsem strokoven pomen, je prav gotovo v tem, da mora hospitacijski učitelj zaradi dela, ki ga opravlja, ne le spremljati novosti na pedagoškem in strokovnem področju, temveč le-ti tudi uvajati v učnovzgojni proces in to tako, da sam proces uvajanja manifestira pred opazovalci (učitelji, študentje in drugi). Ugotovitev, da hospitacijski učitelji ne uvajajo novosti v pouk, da za potrebe njihovega dela to ni nujno, je iz trte zvita. Ali naj to pomeni, da naj se študentje usposablja pri svojem študiju v uporabi klasičnih metod in učnih sredstev, češ da bodo novosti spoznali pri permanentnem izobraževanju? Torej tudi tiste novosti, ki tedaj to ne bodo več, ker bodo morale biti že povsem osvojene prvine učnovzgojnega dela? Res je namreč, da si moramo prizadevati, da prav pedagoške šole s svojo hospitacijsko bazo ne le vključujejo novosti v učnovzgojni proces, temveč da prav s to dejavnostjo odkrivajo nova spoznanja in nova učna sredstva za modernizacijo pouka. Če naj pedagoške šole posodobijo svoje delo, morajo izhajati pri tem iz napredne pedagoške prakse, sicer pedagoška teorija in praksa ne bosta šli v korak z vzgojnoizobraževalnimi smotri naše šole.

S tem seveda ne želimo trditi, da učitelji na drugih šolah ne spremljajo novosti, da ne sledijo modernizaciji pouka in vzgoje. Trdimo le, da so hospitacijski učitelji objektivno v takem položaju, da morajo poučevati podobno z upoštevanjem novih spoznanj tako svoje stroke kot pedagoške teorije.

Drugi razlog bi lahko poimenovali kot organizacijsko-didaktični. Trditi, da je učna ura v prisotnosti opazovalcev običajna ura, pomeni — ali slepiti samega sebe ali pa brez razloga a priori odklanjati kakršnokoli različno vrednotenje učiteljevega dela. Učiteljevo hospitacijsko delo je v prisotnosti drugih navadno močno izpostavljeno, tako po zgradbi kot trajanju, po oblikah, metodah dela, saj se navadno pričakuje najvišja dovršenost tega dela. Tak pouk ima dvojen namen: doseči učnovzgojne smotre pri učenjih, ki jim je v prvi vrsti pouk namenjen, pri študentih pa vzpostaviti didaktični zvezo med teorijo in prakso.

Zaradi kar množičnih nastopov študentov nastopijo stiske pri uresničevanju učnega načrta, tako da se hospitacije in

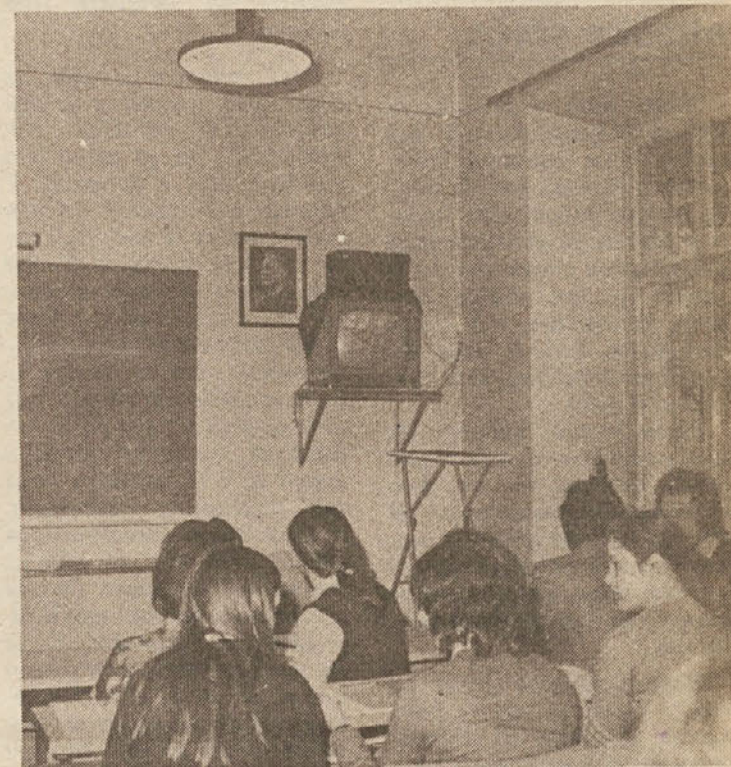
dela naj bi zajel potrebe po vsebini, številu, obsegu in kakovosti dejavnosti ter o vrstah hospitacijske dejavnosti.

Za svoje potrebe naj bi tudi predvidel šole in druge zavode, ki bi najbolj ustrezale potrebam pedagoške šole.

Pri tem naj bi pedagoškim šolam pomagal zavod SRS za šolstvo s svojimi enotami.

Osnovne šole bi se morale seznaniti s tem konceptom in programom in se odločiti za to dejavnost pod določenimi pogoji, za katere bi se zainteresirane strani dogovorile.

Pedagoške šole bi predlagale republiški izobraževalni skupnosti določen predlog za vrednotenje pedagoške prakse na način, kakor ga določa samoupravni sporazum za osnovne šole.

Pri študiju zgodovine pomaga interna televizija

nastopi študentov javljajo kot resne motnje rednega učnega in vzgojnega dela v zavodu. Če hoče učitelj kljub temu izpolniti svoje temeljne naloge, tedaj doseže to le s kvalitativno intenzivnejšim delom. To pa mu določa tudi drugačen položaj, ki ga je treba drugače vrednotiti.

Psihološki razlog: verjetno bo povsem odveč navajati psihološke razloge za utemeljitev drugačnega vrednotenja dela hospitacijskega učitelja, saj vsakdo ve, kako se počuti v razredu tedaj, ko mu prisostvuje kdorkoli in s kakršnikoli namenom. Gre torej za stisko, nemotost, tremo, za tako ali drugačno pričakovanje, strah pred osramotitvijo itd.

Prav gotovo so še drugi razlogi, zaradi katerih bi hospitacijski učitelji zelo radi odložili to delo ali ga predali drugim, menim pa, da že navedeni razlogi povedo dovolj.

KAJ STORITI?

Prav gotovo bomo storili zelo prav, če uvrstimo tudi hospitacijske učitelje za potrebe pedagoškega šolstva med tiste, za katere velja 36. člen samoupravnega sporazuma za osnovne šole, posebno še prvi odstavek tega člena, ki pravi:

„Hospitacijske šole oziroma učitelji, ki opravljajo na teh šolah posebne naloge, dajejo hospitacije, uvajajo nove oblike dela, imajo pravico na povečan OD do 20 %“.

Seveda mora uresničevanje tega določila temeljiti na naslednjih dejstvih, ki veljajo za vse učitelje, ki opravljajo „posebne naloge“:

Pedagoške šole kot organizatorji hospitacijske dejavnosti morajo oblikovati celovit koncept te dejavnosti in na osnovi tega izdelati načrt dela te dejavnosti za študijsko leto. Ta načrt

Republiška izobraževalna skupnost naj bi razmislila o načinu financiranja te dejavnosti. Za to je več možnosti, vendar bi bila najustrežnejša ta, da bi financirala republiška izobraževalna skupnost za to dejavnost neposredno šole, ki to dejavnost opravljajo in jo bodo opravljale na temelju samoupravnega sporazuma. Sporazum bi sklenili pedagoške šole, ki bi jih financirala republiška izobraževalna skupnost, hospitacijske šole in oddelki, zavod SRS za šolstvo in izobraževalna skupnost SRS. To bi bila najustrežnejša pot za izenačevanje statusa in vrednotenje hospitacijskih učiteljev.

Seveda bi morala določila o medsebojnih obveznostih in pravicah vsebovati dokaj konkretne naloge, vsebino dela in tudi nadzorstvo nad uresničevanjem te dejavnosti, kar pa mora veljati tako ali tako tudi za vsako tovrstno dejavnost.

Predstavniki samoupravnega sporazuma bi se dogovorili tudi o normativih, ki bi jih morala uresničevati hospitacijska šola (in hospitacijski učitelji), če naj ji bo zaupana dolžnost hospitacijske šole.

Seveda bi prav pri teh določilih težko pogrešali zavod SRS za šolstvo.

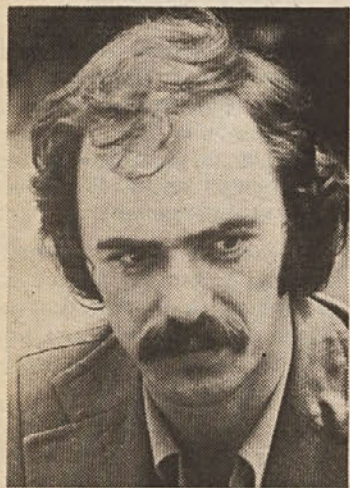
Navedene misli in konkretni predlogi so seveda lahko nepopolni in orientacijski, vendar želimo z njimi spodbuditi rešitev tega vprašanja predvsem zato, ker je rešljivo, če se ga lotimo bolj resno, kot smo se ga lotevali doslej.

Naveden zadnje smo v času, ko se trudimo združiti vse strokovne in delovne moči pri skupnih dejavnostih. Z združevanjem osnovnih in pedagoških šol, ob skupnem pripravljanju prihodnjih učiteljev uresničujemo tudi z ustavo določene težnje našega družbenega razvoja.

VELJKO TROHA

TEA DOMINKO

pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Sedem tonov otroške sreče

Kadar hrup v železobetonskem ujetega življenja prevpije glas srečne tišine, notranjega miru, kadar so človeške misli številke, ko zazvene pridobitniške strune in je čas hitrejši od najhitrejšega ritma, ostane človek sam. In ta samota je kot violina brez strun, črtovje brez not — srce brez glasbe. Petje je sreča, način da prestopiš prag, ki te sicer loči od človeka.

Sreča je tudi ljubezen (in spet postavimo človeka v prvi plan!), ljubezen od trav, gline ali slikarskih platen, stavkov ali rim, pa tudi do glasbe. V vsakem primeru ne smeš skopariti s samim seboj, s svojo nadarjenostjo — pa tudi, če gre za otroški svet.

Razburil bi se ob besedi „pa tudi“. Zgodi se, da ne pišeš kantat, koncertov ali simfonij, čeprav si izobražen glasbenik z dušo in telesom. Zgodi se torej, da pišeš „samo“ pesmi za predšolske otroke. Je svet otroške glasbe v naši srenji neznana dežela?

„... Svet je dandanes poln razkošno instrumentalnih popevk, ki brez dvoma tudi otroka zvočno privlačijo. Zaradi

velikega tonskega obsega takšna pesem otroku ne pride v celoti v uho; pa tudi besedilo mu je največkrat tuje. Notranji svet otrok se dandanes ni dosti spremenil. Tudi malčkom, ki živijo v dolgočasnih mestih, zaigra pogled, kadar se ustavi na zajčku, ponosnem petelinu ali travniški cvetki. Iz dneva v dan spoznavam, kako zelo so naši otroci potrebni človeške toplote. Fantiča pritisnem k sebi in je ves preroben. Kako zelo potrebujejo, da bi jih nekdo „porčljal“. Svojo ljubezen jim dam tako, da jim odpiram svet glasbe, svet, ki ljudi združuje in jih iskreno osreči vsaj za kratek čas...!“

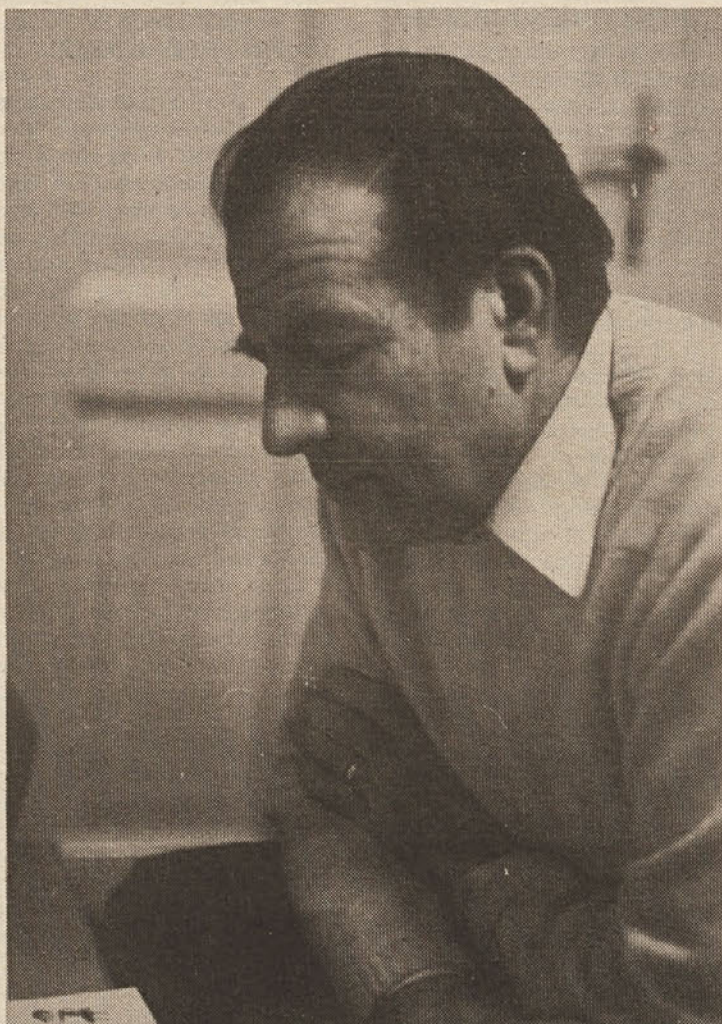
Kdor druge osreči, je tudi sam srečen. Kako težko se je odkritosrčno razveseliti, biti pozoren.

Pred nedavnim je dobil za svoje delo zvezno priznanje „STATUETO MLADO POKOLENJE“, ki ga vsako leto podeljuje ZPM v Beogradu. V časnikih niso objavili niti najmanjše vestice o tem. Pač, nekje je nekdo zapisal, da je dobil Janez Bitenc iz Maribora (Maribor je prijetno mesto, a Janez Bitenc živi v Ljubljani!), „štafetno palico“. Zdi se, da nam je šport vendarle bližji kakor svet otroške glasbe. Sicer pa je oddelek za predšolsko glasbeno vzgojo tudi v glasbenem svetu zelo mačehovsko obravnavan. Niti na vseh glasbenih šolah ga nimajo. Zanj pač ni posebej izobraženih pedagogov. Tisti, ki se dandanes lotevajo tega dela, se ga lotevajo poskusno. To za vse seveda ne velja, prav gotovo tudi ne za JANEZA BITENCA, ki se z glasbeno vzgojo za predšolske otroke ukvarja že četrto stoletje.

„... Potem ko sem začel to delo, so se me lotili dvomi, če bodo imela moja prizadevanja zadovoljiv uspeh. Odločitve nisem nikoli obžaloval. Razen nekaj narodnih pesmi in tistih, ki jih je napisal nestor slovenske mladinske glasbe Emil Adamič,

Slovenci dolgo časa nismo imeli pesmic za predšolske otroke. Prav tem pesmicam sem namenil svojo ljubezen in znanje.

Tudi petje je trošenje neke vrste čustvene energije, te energije pa ima človek dandanes vse manj...!“

(Foto: S. Teršek)

nje. Otroška pesmica je morala biti oblikovana tako, da ni presegala obsega sedmih tonov. To je pač tonski obseg, ki ga zmora otrok od štirih do sedmih let. Da pa bi imel na čem graditi, sem se lotil najprej pisanja besedil.

Prepevanje je res sestavni del človeške narave. Naš pregovor pravi: trije Slovenci — pevski zbor. Žal je ta pregovor pred mnogimi leti močnejše poudarjal naš veseli značaj kot ga danes.

Janez Bitenc je ravnatelj glasbene šole Franc Šturm v Ljubljani. Brez dvoma je s 1483 otroki to največja glasbena šola v Jugoslaviji. Treba je omeniti tudi to, da ima osem podružnic. Zanimanje za šolo je tolikšno, da so morali letos samo iz ožjega šolskega okoliša odkloniti približno dvesto otrok. In to zanimanje iz leta v leto raste.

Med glasbenimi instrumenti je največ zanimanja za poučevanje klavirja (nekateri ga imenu-

jejo žvrgolišče!). Je tu vmes kaj snobizma? Prav gotovo. Starši si lepo opremijo stanovanje in nenadoma ugotovijo, da jim manjka še kos pohištva — piano. In že mora nekdo od otrok v glasbeno šolo.

Se pred leti je imela glasbena šola Franc Šturm simfonični orkester, pa tudi godalnega, a bi oba kmalu razpadla. Vsi bi radi tipkali po žvrgolišču, skoraj nihče na godala, pihala, le redki na trobila in res zelo redki na oboo ali saksofon.

Seveda je tudi to poklic, v katerem je veliko „poklicanih“ in zelo malo „izvoljenih“. Dober glasbenik se kadi dvajset, tudi šestnajst let. Po šest in več ur dnevno je priklenjen h glasbenemu instrumentu. In če dodamo, da je tudi ta poklic družbeno premalo ovrednoten, se ni čuditi, da imajo glasbene šole kadrovske težave.

„... Pred petindvajsetimi leti sem imel v oddelku za glasbeno vzgojo predšolskih otrok približno dvesto cicibanov, zdaj pa jih imamo trije pedagogi skupaj le trinstideset. Zakaj? Odgovor je na dlani: zelo veliko mater je zaposlenih, veliko otrok je v vzgojnovarstvenih zavodih. Ni dvoma, da nastaja pri nas problem glasbene vzgoje za predšolske otroke. Razumljivo je, da je kakovost glasbenega pouka v vrtcih in glasbenih šolah povsem različna. Je že tako, da je za glasbo nadarjenih vzgojiteljic sorazmerno malo. Glasba v otroških vrtcih je (iz razumljivih vzrokov!) samo delček v vsesplošnem uveljavljanju otrok. In če za takšno delo nimamo resničnega daru, je pristop k predšolskemu otroku zelo težak. Lahko se zgodi, da z nepravilnim delom pustiš otroka glasbeno neprizadetega ali pa dobi celo odpor do glasbe...!“

Igra, glasba in sreča; vse to je nekakšen peskovnik, sredi katerega je skupina otrok s široko razprtimi očmi. Dve glasbeni uri tedensko so več kot marsikaj, kar nekateri starši imenujejo brezskrbno otroštvo. In kaj je pri taknem pouku najpomembnejše?

„... Otroku zbuditi zanimanje za glasbo in morda pozneje za glasbeno šolo. Pomembno je, da v njem utrđimo najpomembnejši prvini v glasbi: ritem in melodijo. Se posebno pomembna pa je socializacija otrok.

Skupno petje otroke združuje in jih osrečuje. V teh glasbenih urah se prepletajo pravljice, igre, pesmi in besedila, ki so moč preprosto najdejo pot otroško uho. Je pa zelo malo pesmic, ki so otrokom posebnega všeča. Doseči to, je moja velika radost.

Pri predšolski glasbeni skoraj ni vredno omenjati osipov, kar pa nikakor ne velja pri drugih predmetih v glasbeni šoli. Otroka sorazmerno hitro navduši trobenta, violina... prav tako hitro pa se materialnega gledanja na instrument ne velja in ga zapusti. So otroci, ki se lotevajo učenja glasbenega instrumenta zato, ker jih k temu prisilijo starši, so pa tudi takšni, ki se ga učijo zgolj iz osebnega zadovoljstva. Slednji ponavadi tudi uspevajo.

Kljub temu da glasba za otroke v naši družbi ni prišla na tako ugledno mesto kot, recimo, likovnost ali literatura za naše najmlajše, smo Slovenci na področju glasbene pedagogike za predšolske otroke v primerjavi z drugimi jugoslovanskimi narodi precej naprej. Nemajhnega zasluga za to ima tudi Janez Bitenc. Povedati moramo, da je bil precej časa zaposlen na ljubljanski radijski postaji, kjer je ustanovil mladinsko glasbeno uredništvo in oživil priljubljen oddaji Pet minut za novo pesmico in Pozdravi za mlade risarje, ki prihajata v eter že dvajset let. Seveda pa ob tem ne smemo pozabiti na revijo Ciciban, ki na svojih glasbenih straneh že petindvajset let prinaša pesmice za otroke. Zbirka teh je izšla v posebni izdaji.

In kako bo s poukom glasbene pedagogike za naše najmlajše v prihodnje? Če pomislimo, da je na srednjih vzgojiteljskih šolah kar precej zanimanja za tovrstno vzgojo v glasbenih šolah, bi bili lahko malo manj zaskrbljeni. Ko pa pomislimo na mačehovski odnos do te vrste glasbene pedagogike v tistem delu družbe, ki bi ji morala najbolj pomagati, postane nemo zaskrbljeni. Mar se nekateri še vedno niso izkopali iz obupno zmotnega mnenja, da je za otroke vse dobro? Več avto, večja hiša, večje družbeno priznanje. Kako zelo drobne in nežne so otroške pesmice — tudi najboljše.

pogled skozi šolsko okno

Ob začetku šolskega leta

Prišel je tisti žalostni prvi september. Sedela je za pisalno mizo večjega izvoznega podjetja. Pred njo so ležali dopisi, na katere bi bilo treba odgovoriti, pogodbe, ki bi jih morala prevesti. In še nekaj nujnih dopisov, ki jih bo morala natipkati. To ji je bilo najtežje. Kako drugače je bilo včasih!

Pogledala je na uro. Še nekaj minut in ura bo osem. Zdajle bi stopila v svoj novi razred in pred njo bi sedeli negotovi novopečeni srednješolci. Pozdravila bi jih in si poskušala čimprej zapomniti njihova imena. Potem bi jim pojasnjevala disciplinski pravilnik in hišni red. Izvolili bi razredno vodstvo. Če bi izbrali „prave ljudi“, bi bilo ozračje v razredu takoj v začetku dobro, delavno. Potem bi te svoje dijake srečevala dvakrat, trikrat na teden, jih spodbujala, opominjala. Sem in tja bi koga povabila posebej na pogovor. Vesela bi bila, če bi jo imeli radi in če bi ji to ob kaki priložnosti pokazali.

Tu, v tej pusti pisarni pa ima občutek, da nikomur nič ne pomeni. Odpro se vrata in vstopi šef: „Tovarišica, tole boste morali še enkrat napisati in nujno danes odposlati! Dopis, ki ste ga sestavili, sem malo popravil, dodal sem še nekaj pojasnil, da ne bo nesporazuma.“

Spet prične delo. Enakomerno udarja po pisalnem stroju. Pri malici se znova spomni, da se je danes začelo novo šolsko leto. Kako je upala, da bo tudi letos delala na šoli!

Ko je diplomirala na filozofski fakulteti, se ji je zdelo povsem naravno, da ne bo dobila prosvetne službe v mestu. Zaposlila se je na podeželski gimnaziji. Pričelo se je življenje. Z vsakim letom si je pridobivala novih izkušenj kot profesorica in kot razredničarka. Več generacij je spremljala od prvega razreda do zaključnega izpita.

Potem je leglo nanjo breme skrbi za svoje otroke; za njihovo nadaljnje šolanje. Kako naj jim s svojo plačo omogoči bivanje in šolanje v mestu — sama pa živi na podeželju? Morda pa bi našla zaposlitev v mestu? Napisala je šest prošenj in jih osebno odnesla na posamezne šole. Upala je — zdaj ima vendarle toliko let prakse!

Žal: v mestu zanj ni bilo prosvetne službe. In vendar so bila razpisana prosta mesta! Kaj pomaga tuhtanje, bedenje, iskanje svoje ali tuje krivde? Nič. Prevzela je službo korespondentke v večjem izvoznem podjetju. Dobro zasluži in lahko živi skupaj z družino.

Poklicne sreče in zadovoljstva pa ni. Ali je to komu mar? Saj nikomur ne pripoveduje o tem! Še sama poskuša pozabiti na učiteljico v sebi in na razred. Včasih se ji to za kak dan posreči. Potem pa spet bere v časopisu, kako učiteljev manjka — in zazdi se ji, da se ji piše članek roga. Podobnih člankov pa je vedno več.

MIRA GANTAR

Nepozabna inšpekcija

Bila sem mlada učiteljica, a ne več začetnica. Razred je imel tri oddelke, v njem je bilo šestindvajset učencev. Za uspešen pouk v taki kombinirani obliki je moral biti učitelj res iznajdljiv in domisel. Ko sem se delu privadila, sem spoznala, da ima tak pouk tudi dobre strani in je prav uspešen. Prvošolčki so se mimogrede naučili marsikaj od višjih oddelkov, višji pa so nehoti utrjevali snov nižjih oddelkov. Lepe uspehe so dosegali in ni bilo težav pri sprejemnih izpitih za srednje šole.

Šolsko leto se je bližalo koncu. Ponavljali in utrjevali smo. Inšpektorja, tistega strahu v posebejni podobi, pa še ni bilo. Najbrž je odlašal in čakal ugodnega dne, da bi si obenem privoščil prijeten izlet skozi prostrane gozdove v hribovsko vas, oddaljeno dobre tri ure od železnice.

Bil je predzadnji šolski dan. Imeli smo generalko za sklepno proslavo. Recitirali in prepevali smo. Prav tedaj, ko je mogočno zadonelo: „Hej, fantje, zimzelen za klobuk, pa hajd po kralja Matjaža...“ je vstopil „on“, v turistovski opremljeni, z resnim obrazom, utrujen.

Vedela sem: nestrpen politični nasprotnik, a sposoben šolnik. (Zaradi prvega je bil marsikateri učitelj premeščen celo v južnejše predele Jugoslavije.) Mlade učitelje pa je rad spravil v zadrego.

Ponudila sem mu stol in predložila uradne knjige. On pa: „Napravite pregled celotne snovi z vsemi tremi oddelki.“

Po tedanji učni metodi je bilo to mogoče dobro izpeljati in pregledno pokazati znanje. Večkrat je posegel vmes in vprašal, ali je odgovoril prvošolček, drugošolček ali tretješolček, ker so vsi dobro odgovarjali.

Z uspehom je bil zelo zadovoljen in moja trema se je porazgubila.

Uradne knjige in šolske zvezke je temeljito pregledal. Tudi po šolskih torbicah je pobrskal in celo v nekaj žepov je segel.

Kazalo je že, da bo vse lepo in prav. Pa se je začel lov na pike in pikice.

Poklical je k sebi nekega učenca in ga vprašal po priimku. Poiskal ga je v imeniku učencev in vprašal: „Kako je ime tvojemu očetu?“. „Janez“, je razločno odgovoril. Inšpektor je nagrbnčil čelo in me osorno poklical k sebi: „Gospodična, učenec pravi, da je očetu ime Janez, vi pa imate napisano Anton. Podatki morajo biti natančni,“ me je pograbil.

Pomota? Ne, ne more biti! Vsako hišo sem poznala kot svoj dom. Posvetilo se mi je. „Kako je pa ime tvojemu atju?“ sem potrepljala učenca. „Anton!“ je glasno vzkliknil. Kimal je z glavom in ponavljal: „Oče je Janez, ata pa Anton“.

Nadzornik je priznal: „Znašli ste se!“

Potem je stopil med učence, jih nekoliko pohvalil in vprašal po tihi, zvedavo: „Kdo ni bil v šoli še nikoli tepen?“ Nihče se ni oglasil. Sem prav razumela? Osuplo sem strmela v učence.

On pa je pozival naprej: „Kdor ni bil še nikoli tepen v šoli, naj vstane!“ Vsi so obsedeli.

Inšpektor me je mračno pogledoval. Mrzel pot me je oblipljal in pri srcu me je stisnilo.

„Torej, vsi ste že bili tepeni,“ je počasi poudarjal vsako besedo. „Ne, ne! Ni res! Nihče in nikoli!“ bi bila rada zaklicala, a nisem mogla. Še malo, pa bi zajokala. Tedaj se je hudomušno zarežal: „Kaj ne, vas gospod župnik...?“ Glasno so potrdili in zavpili: „Na omari imajo palico!“

Le počasi sem prišla k sebi.

Obisk je trajal že dve uri, a nič ni kazalo, da se inšpektor namerava posloviti.

Postavljal je uganke, nastavljal zanke, učenci pa njemu. Jasno je bilo, da uživa, ko preskuša njihovo inteligenco. „Brihtni so hribovski otroci,“ je dejal, „ker so v nenehnem stiku in boju z naravo“.

Učenci so postajali utrujeni in pogledi so jim začeli uhajati proti oknom. Vedela sem, kaj jih žuli. Po krave bi bilo treba, ki so jih odgnali jutraj na pašo. Jaz pa sem se trudila, da bi jih še naprej obdržala v pozornosti.

Zadeklamirali smo neko pesem o letnih časih. Opisovali so lepe in senčne strani posameznih časov, kakor jih doživljajo kmetiški otroci. Vprašala sem jih, kateri letni čas jim najbolj ugaja in zakaj. Različno so se odločali. Slabotni Lojzek, revno, premalo oblečen, zlasti pozimi, je vstal, dvignil dlani k ustom in pihal vanje, kot da ogreva premrle roke in rekel: „Jaz bi rad vedno zimo, ampak da bi bila poletje!“

Inšpektor je opazil, da nekega dečka nisem nikoli poklicala, čeprav je ves čas stegoval roko čez dve klopi. Vprašal me je za vzrok. Povedala sem, da je deček nekoliko umsko zaostal: že ves čas ga opazujem in vem, da hoče povedati nekaj povsem drugega. S tem pa bi vse otroke iztiril.

Inšpektor me je hotel poučiti, da se je treba s takimi učenci posebej ukvarjati. Ko sem postavila novo vprašanje, je pokazal nazaj in rekel: „Zdaj pa ti govori, ker te gospodična noče nikoli poklicati!“ Otrok je skočil kot zmlet in zini: „Gešpud, tale je rekel,“ pokazal je na šolca, „koliko časa bo pa tisti pepec še tam gori sedel?“ Olajšan, da je lahko vendarle povedal, kar ga je tako dolgo težilo, je ves sijoč spet sedel.

Inšpektor je pobral svoje reči in odšel brez pozdrava iz razreda.

MARJKA TAUCAR

Delavci v združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v vzgojnovarstvenih zavodih**sklenejo**

na podlagi zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke delavcev (Ur. l. SRS, št. 26-234/73)

Samoupravni sporazum

o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke delavcev v združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v vzgojnovarstvenih zavodih.

**SKUPNA KOMISIJA
UDELEŽENK SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA
ZA VVZ SLOVENIJE**

objavlja samoupravni sporazum o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke delavcev v združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v vzgojnovarstvenih zavodih.

Sporazum je usklajen z mnenji udeležencev in s stališčem Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije.

O tem sporazumu je dala dne 22. 9. 1975 pozitivno mnenje komisija za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov. V enakem besedilu so ga sprejeli vzgojnovarstveni zavodi v Sloveniji.

Vpisan je v razvid samoupravnih sporazumov pri republiškem sekretariatu za delo.

I. SPLOŠNE DOLOČBE**1. člen**

Delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v vzgojnovarstvenih zavodih (v nadaljnjem besedilu: udeleženci sporazuma) določajo in urejajo s tem samoupravnim sporazumom v skladu z načeli samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja — osnove in merila za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke v skladu z načelom delitve po delu, v skladu z rastjo produktivnosti dela ter v skladu z načelom solidarnosti.

2. člen

Ta samoupravni sporazum je dogovor med udeleženci, ki se s podpisom tega sporazuma zavezujejo, da se bodo dosledno ravnali po splošnih in posebnih določilih, sprejetih s tem sporazumom.

3. člen

Udeleženci sporazuma bodo pri delitvi dohodka upoštevali, da delijo rezultate svojega in družbenega dela.

S sporazumom bodo zagotovili, da bo razmerje razporeditve dohodka na del za razširitev materialne osnove združenega dela in za rezervne namene in na del za osebno in skupno uporabo ustrezalo družbenoekonomskim načelom in rezultatom dela. Ravnali bodo tako, da bodo čimbolj dosledno uresničevali načelo delitve po delu in zagotavljali tako delitev osebnih dohodkov, ki bo ustrezala rezultatom dela vsakega posameznika in poslovnim uspehom združenega dela.

4. člen

Pri ocenjevanju dela in poslovnih uspehov ter pri zagotavljanju pogojev, ki vplivajo na doseženi dohodek, bodo udeleženci sporazuma upoštevali:

- resolucijo o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije
- posebno družbenopolitično odgovornost delavcev pri vzgojnoizobraževalnem delu
- enakopravnost delavcev v skladu z načelom delitve po delu
- odpravljanje razlik v osebnih dohodkih delavcev na delovnih mestih, ki niso rezultat dela
- da se sredstva za osebno in skupno porabo lahko povišujejo v skladu z določili tega samoupravnega sporazuma in v sorazmerju s povečanjem doseženega dohodka ter večjimi delovnimi in poslovnimi rezultati.

II. OSNOVE IN MERILA ZA UGOTAVLJANJE IN RAZPOREJANJE CELOTNEGA DOHODKA IN DOHODKA**5. člen**

Udeleženci sporazuma ustvarjajo celotni dohodek s svobodno menjavo svojega dela z delom delovnih ljudi, katerih potrebe in interese zadovoljujejo. Svobodna menjava dela se vrši neposredno z delovnimi ljudmi, katerih potrebe in interese zadovoljujejo, ali po njihovih organizacijah združenega dela in samoupravnih interesnih skupnostih.

6. člen

V skladu z določbami prejšnjega člena ter veljavnimi predpisi s področja ugotavljanja in razporejanja dohodka predstavljajo celotni dohodek posameznega udeleženca sporazuma:

- sredstva, za katera so se udeleženci sporazuma dogovorili z delovnimi ljudmi, organizacijami združenega dela in interesnimi skupnostmi za realizacijo vzgojnovarstvenega programa;
- sredstva, ki jih udeleženci pridobivajo s prispevki staršev za varstvo in prehrano otrok;
- sredstva, ki jih udeleženci sporazuma ustvarijo, če poslujejo enako ali podobno kot delovne organizacije na področju proizvodnih dejavnosti, kot so npr. kuhinje.

7. člen

Celotni dohodek zajema finančno ovrednoten načrt dela, pri čemer se upoštevajo naslednji kalkulatívni elementi cene vzgoje in varstva:

- sredstva za materialno poslovanje zavoda v višini, ki zagotavlja izvajanje obsega in kakovosti delovnega programa
- sredstva za modernizacijo in razširitev materialne osnove vzgoje in varstva — za povečanje skladov
- amortizacija osnovnih sredstev nad predpisanimi minimalnimi stopnjami
- sredstva rezervnega sklada
- sredstva za zakonske obveznosti in samoupravno in pogodbeno dogovorjene obveznosti
- sredstva za osebni dohodek delavcev
- sredstva za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev — sklad skupne porabe.

Na podlagi kalkulatívni elementov cene vzgoje in izobraževanja ovrednoten delovni program v zbimem obrazcu predstavlja celoto

(100/). Notranja struktura elementov je za posameznega udeleženca sporazuma v obdobju, za katerega je program sprejet, obvezna.

8. člen

Celotni dohodek, ustvarjen z delom, se šteje za družbeno upravičen, če vzgojnovarstveni zavod izpolni dogovorjeni program dela.

a) Vzgojnovarstveni zavod mora izdelati načrt dela, iz katerega morata biti razvidna obseg in kakovost opravljenih nalog, tako da je moč na osnovi načrta dela izračunati višino potrebnih sredstev za opravljeno delo, upoštevajoč kalkulatívne elemente iz 7. člena.

b) Če je vzgojnovarstveni zavod opravil načrt dela tako po količini kot po kakovosti in je bil temu primerno dosežen tudi dohodek ob enakih normativih, imajo delavci zavoda pravico do dogovorjenih (enakih) osebnih dohodkov.

c) Če zavod ni izpolnil načrta dela ali ni dosegel ustreznega dohodka ob doseženem načrtu dela, se delavcem zniža pravica do dogovorjenih osebnih dohodkov.

Šteje se, da je bil dogovorjeni načrt dela izpolnjen v predvidenem času, obsegu in kakovosti, če pristojna izobraževalna skupnost ali vzgojnovarstveni zavod ne ugotovita drugače.

9. člen

Udeleženci sporazuma namenijo za materialne stroške poslovanja najmanj tolikšen del doseženega celotnega dohodka, da zagotove obseg in kakovost poslovanja, ki jih narekujejo vzgojnovarstveni programi in delovni načrti v skladu s pedagoškimi načeli vzgojnovarstvenega procesa, načela smotrnega poslovanja, predpisi, sklenjeni dogovori itd.

S pravilnikom o vodenju knjigovodstva se določi, kateri stroški udeležencev sporazuma se štejejo za materialne stroške poslovanja.

Glede določanja osebnih prejemkov oziroma izdatkov, ki se štejejo za materialne stroške poslovanja, udeleženci sporazuma upoštevajo v tem sporazumu določena merila in kriterije.

10. člen

Doseženi dohodek udeleženca sporazuma je celotni dohodek, zmanjšan za:

- vkalkulirane materialne stroške poslovanja in
- amortizacijo po predpisanih stopnjah.

Tako ugotovljeni dohodek za planirani del programa vzgojnovarstvene dejavnosti zavoda za dodatne dejavnosti se šteje za normalni poslovni uspeh.

11. člen

Udeleženci sporazuma razporejajo doseženi dohodek na:

- pogodbene, zakonske in samoupravno dogovorjene obveznosti
- osebne dohodke
- na sklade: rezervni sklad, poslovni sklad, sklad skupne porabe.

12. člen

Doseženi dohodek razdelijo udeleženci sporazuma vsako leto z zaključnim računom, delitev med letom pa usmerjajo s finančnim načrtom.

Izplačila osebnih dohodkov se med letom obračunavajo kot akontacije, dokončno pa z zaključnim računom.

Udeleženci sporazuma se obvezujejo, da bodo del dohodka, ki ga bodo ustvarili neodvisno od rezultatov dela in svojega poslovanja razporejali v pretežni meri za razširitev materialne osnove združenega dela in za družbeni standard, ne pa za osebne dohodke.

13. člen

Zaradi racionalnega trošenja sredstev udeleženci sporazuma izdelajo finančni načrt, s katerim zagotavljajo normalno obnavljanje sredstev združenega dela (amortizacija zgradb in opreme), sredstva za materialne izdatke in sredstva za rezerve, sredstva za dvig delovne storilnosti ter sredstva za svojo osebno in skupno porabo.

S takim razporejanjem dohodka delavci zagotavljajo:

- izvajanje delovnega programa po obsegu
- dogovorjeno kakovost vzgojnovarstvenega dela
- razširjanje in bogatitev materialne osnove vzgoje in varstva
- ekonomske in druge pogoje, ki spodbujajo interese delavcev za dobro gospodarjenje, za racionalno organizacijo in izvajanje vzgojnovarstvenega programa
- materialne pogoje, ki bodo omogočili uresničevanje socialne varnosti in stabilnosti delavcev.

S finančnim načrtom določena struktura razmerja iz 7. člena so obvezna. To je mogoče spremeniti le ob upoštevanju določil 8. člena sporazuma.

14. člen

Osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke se v tem sporazumu določajo in usklajujejo tako, da se z njimi zagotovi:

- dosledno uveljavljanje načela nagrajevanja po delu;
- da je delitev osebnih dohodkov urejena tako, da spodbuja neposredni interes delavcev za uspešno delo;
- da se sredstva za zadovoljevanje skupnih potreb delijo v skladu z načelom vzajemnosti in solidarnosti.

15. člen

Da bi se uresničila načela in določila iz 13. člena tega sporazuma, se udeleženci dogovorijo, da bodo enotno določali sredstva:

- za oblikovanje sredstev za osebne dohodke v skladu z uspešnostjo dela
- za oblikovanje sredstev za skupne potrebe delavcev
- za določanje osebnih prejemkov, ki bremenijo sredstva za materialne izdatke.

III. OSNOVE IN MERILA ZA DELITEV SREDSTEV ZA OSEBNE DOHODKE**16. člen**

Sredstva za osebne dohodke se razdelijo s finančnim načrtom:

- na sredstva za osebne dohodke in nadomestila osebnih dohodkov
- na sredstva za nagrajevanje nadpovprečnih delovnih uspehov delavcev.

17. člen

Dogovorjena sredstva za osebne dohodke obdobja pri doseženem načrtu dela se oblikujejo tako, da se 60 % povprečnega mesečnega osebnega dohodka zaposlenega v SRS v preteklem letu, valorizirane za porast življenjskih stroškov, ki ga objavi skupna komisija na osnovi sklepa komisije za presojo, pomnoži s povprečnim relativnim razmerjem sestavljenega dela delavcev udeležencev glede na vrednost dela na delovnih mestih s številom mesec — delavcev obdobja.

Sredstva dogovorjenih osebnih dohodkov se razporejajo na:

- osnovne obračunske postavke, opredeljene za vrednost dela na delovnih mestih, ki so določene
- dodatek za delo v kombiniranih oddelkih
- dodatek za delo v oddaljenih vzgojnovarstvenih zavodih
- dodatek za uvajanje pedagoških novosti
- dodatek za dvojezičnost
- dodatki za podaljšani delovni čas
- dodatki za nočno delo
- dodatki za delo ob zveznih in republiških praznikih
- dodatki za nedeljsko delo
- dodatki za deljen delovni čas
- osebni dohodki in prejemki po pogodbah o delu (civilnopravna razmerja)

— dodatek za zavode z italijanskim jezikom.

O upravičenosti do posameznih dodatkov ter njihovi višini, razen dodatkov, ki jih določa sindikalna lista, se sporazumeta zavod in samoupravna interesna skupnost.

17.a člen

Sredstva iz tega člena se uporabljajo tudi za nagrajevanje delovne uspešnosti delavcev. Sredstva se razdele med delavce glede na njihove delovne uspehe oziroma odstopanja rezultatov dela od normalnega programa dela, ki je zahtevalo dodatni umski in fizični napor, izpolnjevanje rokov in intenzivnost pri delu.

Merila za ugotavljanje upravičenosti do udeležbe na stimulativnem delu osebnih dohodkov po tem členu in razdelitev morebitno neporabljenih sredstev določajo udeleženci s svojim samoupravnim splošnim aktom.

18. člen

Udeleženci se sporazumejo, da bodo iz sredstev za osebne dohodke s finančnim načrtom izločili najmanj 2 % sredstev za nagrajevanje nadpovprečnih delovnih uspehov.

Sredstva iz prejšnjega odstavka razdelijo udeleženci sporazuma samo tistim delavcem, za katere na podlagi meril, ki so določena v njihovem splošnem aktu, ugotovijo, da njihovi delovni uspehi pomembno odstopajo od izpolnjevanja delovnih nalog glede na obseg in kakovost opravljenega dela. Udeleženci se dogovorijo, da bodo izdelali za nagrajevanje nadpovprečnih delovnih uspehov merila, ki jih bodo upoštevali pri izdelavi samoupravnih aktov o delitvi osebnega dohodka.

19. člen

Pri določanju vsakoletnega zneska dogovorjenih sredstev za osebno in skupno porabo udeleženci upoštevajo splošna razmerja o delitvi družbenega proizvoda, ki so predvidena v družbenem planu SR Slovenije in določena v vsakoletni resoluciji o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije.

Sredstva iz prvega odstavka tega člena povečajo udeleženci zaradi povečanja življenjskih stroškov po veljavni metodologiji.

20. člen**Najnižji osebni dohodek**

Najnižji osebni dohodek delavca, ki opravlja najbolj enostavno delo in dela poln delovni čas v normalnih razmerah ter dosega normalen delovni uspeh, mora znašati najmanj 60 % povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem koledarskem letu, kot ga ugotovi in objavi zavod SR Slovenije za statistiko.

Normalni delovni uspeh delavca pomeni 100 % individualni učinek delavca ob sočasno doseženem normalnem osnovnem uspehu udeleženca samoupravnega sporazuma.

60 % povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem koledarskem letu je tudi izhodišče za vrednotenje rezultatov najbolj enostavnega dela, ki ga opredeljuje ta samoupravni sporazum za najmanj zahtevno tipično delovno mesto.

Najvišji osebni dohodek

Najvišji osebni dohodek za redni delovni čas in normalni delovni uspeh se določi po AODM in drugih določilih tega sporazuma. Najvišji osebni dohodek mora biti tudi rezultat poslovanja in realizacije načrta dela. Tako ugotovljeni osebni dohodek ne sme presegati faktor 3,5 na poprečni dogovorjeni osebni dohodek udeleženca.

Življenjski stroški in osebni dohodki

Pri usklajevanju osebnih dohodkov zaradi rasti življenjskih stroškov je treba ob razpoložljivem dohodku upoštevati:

- uresničevanje družbenoekonomske politike tekočega leta
- vpliv gibanja življenjskih stroškov za realne osebne dohodke
- že doseženo raven povprečnega osebnega dohodka pri udeležencu samoupravnega sporazuma
- delovanje samoupravnega sporazuma dejavnosti glede možnosti povečanja osebnih dohodkov.

21. člen

Vrednotenje delovnega mesta obsega:

1. ZNANJE

- 1.1. poklic in poklicno izobrazbo
- 1.2. dodatno funkcionalno znanje
- 1.3. delovne izkušnje

2. ODGOVORNOST

- 2.1. odgovornost za opravljeno delo
- 2.2. odgovornost za delo drugih

3. NAPOR

- 3.1. umski napor
- 3.2. napor pri delu z ljudmi
- 3.3. fizični napor

4. DELOVNI POGOJI

- 4.1. nevarnost nezgod in obolenj
- 4.2. mikroklima
- 4.3. ropot

4.4. povečana raznovrstnost in zahtevnost dela

4.5. povečani obseg dela

Osnove in merila za vrednotenje posameznih zahtev in pogojev delovnih mest so opisane v analitični oceni delovnih mest, ki je sestavni del tega člena (Priloga I.).

22. člen

V izhodiščno razmerje za skupino oziroma za značilno delovno mesto, ki je vzeto za izračun relativnih razmerij, je vključen 100 % doseženi individualni učinek delavca ob sočasno doseženem normalnem poslovnem uspehu udeleženca samoupravnega sporazuma.

Tipičen
poklic
kot primer Indeks

I. SKUPINA — NAJOŽE USMERJENI POKLICI

Poklici za dela ali delovna mesta, ki ne zahtevajo posebnega usposabljanja oziroma za katera se je mogoče usposobiti v zelo kratkem času na delovnem mestu. Poklici kot so priučeni delavci z nepopolno osnovno šolo.

Poklici kot so npr.

nepriučeni delavec, pomivalka itd.

Snazilka 1.00

II. SKUPINA — OZKO USMERJENI POKLICI

Zahtevajo določeno organizirano usposabljanje. Zadošča nedokončana osnovna šola in dodatni tečaji za priučitev. Potrebna je krajša priučitev do 6 mesecev.

Poklici kot so npr.

kuhinjska pomočnica, perica, likarica, kurir

Likarica 1.27

III. SKUPINA — SPECIALIZIRANI POKLICI

Poklici ozke usmeritve, za katere se zahteva dokončana osnovna šola in dokončano organizirano usposabljanje po zakonu o poklicnem izobraževanju učnih razmerij in dopolnilni tečaji za priučitev.

Poklici kot so npr.

varuhinja otrok, otroška negovalka, pisarniški delavec, kurjač, priučena kuharica, bolničarka itd.

Varuhinja 1.80

IV. SKUPINA — POKLICI ŠIROKEGA PROFILA

Poklici širše usmerjenosti, za katere se zahteva izobrazba poklicne šole.

Poklici kot so npr.

hišnik, kurjač, glavna kuharica, strojepiska, kuharica, gospodinja itd.

Kuharica 2.10

V. SKUPINA — SPECIALISTI

V VVZ jih ni.

VI. SKUPINA — DELOVODJE

V VVZ jih ni.

VII. SKUPINA — POKLICI TEHNIKA

Poklici tehnika in temu podobni poklici, za katere se zahteva izobr. srednjih šol.

Poklici kot so npr.

knjigovodja, blagajnik, tajnik, ekonom, učitelj, vzgojitelj, otroška sestra itd.

Vzgojitelj 2.53

VIII. SKUPINA — POKLICI V RANGU INŽENIRJA

Poklici, za katere se zahteva izobrazba višjih šol in prvostopenjskega študija na fakulteti.

Poklici kot so npr.

sekretar zavoda, višja med. sestra, defektolog, logoped, socialni delavec itd.

Medic. sestra 2.80

IX. SKUPINA — POKLICI V RANGU DIPLOMIRANEGA INŽENIRJA

V VVZ jih ni.

X. SKUPINA — VODSTVENA IN VODILNA DELOVNA MESTA

Delovna mesta, za katera se zahtevajo ustrezne strokovne sposobnosti, pedagoška izobrazba in praksa, organizacijske sposobnosti in široka družbenopolitična angažiranost.

Poklici kot so npr.

ravnatelj, pom. ravnatelja in samostojni vodja enote, računovodja

Ravnatelj 4.20

V interni delitvi udeleženk vrednotenja delovnih mest ne more odstopati za več kot $\pm 10\%$ s tem členom navedenih indeksnih razmerij.

23. člen

Za delavce, ki so končali srednjo, višjo ali visoko šolo in ki prvič nastopijo delo, vzgojnovarstveni zavod uredi pripravništvo tako, da si pridobijo delovne izkušnje s praktičnim delom v svoji stroki.

Pripravniška doba traja 6 mesecev do dveh let.

Usposabljanje pripravnikov ureja samoupravni akt udeležencev sporazuma.

24. člen

Ko diplomant pedagoške kadrovske šole prvič nastopi delo v delovni organizaciji, se lahko razporedi na delovno mesto vzgojitelja začetnika brez strokovnega izpita. Strokovni izpit mora kandidat opraviti najkasneje v 5 letih. Po opravljenem strokovnem izpitu se šteje, kot da je opravil izpit po preteku dveh let in se ga razporedi na delovno mesto vzgojitelja začetnika.

Delavcem, za katere ni predpisan strokovni izpit, se šteje, kot da so opravili strokovni izpit po dveh letih dela.

25. člen

Pedagoški delavci so lahko razvrščeni na naslednja delovna mesta:

- vzgojitelj začetnik brez strokovnega izpita praviloma od 0 do 2 let delovne dobe
- vzgojitelj začetnik s strokovnim izpitom praviloma nad 2 do 5 let delovne dobe
- vzgojitelj od 5 let delovne dobe dalje.

26. člen

Delavcu, ki je s pedagoškim delom dosegel z zakonom ali družbenim dogovorom priznan naziv, se osebni dohodek poveča v skladu s pogoji za pridobitev naziva in z delom, ki ga opravlja.

Dokler se z zakonom ali družbenim dogovorom ne uvedejo delovna mesta, za katera so potrebni pedagoški nazivi iz 26. člena tega sporazuma, se udeleženci sporazuma dogovorijo, da se pedagoškim delavcem in varuhinjam iz dogovorjenih osebnih dohodkov lahko povečajo osebni dohodki po AODM do 8 %.

Za uporabo tega člena se udeleženci dogovorijo s samoupravno interesno skupnostjo.

27. člen

Stopnjo izobrazbe za delovna mesta pedagoških delavcev določa zakon o vzgojnovarstveni dejavnosti, podrobneje pa akt o sistematizaciji delovnih mest v zavodu.

28. člen

Če ima delavec na delovnem mestu višjo strokovno izobrazbo, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela, se razporedi po delovnem mestu in v značilno skupino, po strokovni izobrazbi, ki jo zahteva sistemizirano delovno mesto.

29. člen

Delavcu, ki ima nižjo strokovno izobrazbo ali strokovno usposobljenost, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela, oziroma dela na delovnem mestu, kjer se zahteva izobrazba alternativno, se odbija določen odstotek od razlike med številom točk med zahtevano in njegovo dejansko izobrazbo, vendar se lahko za ta odbitek zmanjša osebni dohodek le v primeru, če delavec ne opravlja zahtevanih opravil v predvideni kakovosti, obsegu in času.

Odbitke določa samoupravni akt udeležencev sporazumevanja. Rešitve v samoupravnih aktih udeležencev sporazumevanja morajo spodbujati k izobraževanju delavcev.

30. člen

Osebni dohodek delavcev — pripravnikov

Delavcu pripravniku gre akontacija osebnega dohodka v višini: — pripravniku s srednjo izobrazbo največ 70 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu

— pripravniku z višjo izobrazbo največ 90 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu

— pripravniku z visoko izobrazbo največ 105 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu.

Pripravnikova akontacija osebnega dohodka je lahko do 20 % višja od dogovorjene v prejšnjem odstavku, če ima udeleženec samoupravnega sporazuma izdelana merila za ugotavljanje njegovega individualnega uspeha, ali če je njegov pripravniški staž daljši kot eno leto. Tako določena akontacija osebnega dohodka se poveča za dodatke za težje delovne razmere skladno z določili samoupravnega sporazuma dejavnosti o merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke.

31. člen

Nagrajevanje po delovni dobi

Delavci vseh značilnih skupin imajo pravico do povečanja osebnega dohodka po delovni dobi do višine 12 %.

Udeleženci sporazuma se dogovorijo, da bodo minulo delo obračunavali glede na delovno dobo in na doseženi osebni dohodek delavca, kot sledi:

- delavcem nad 1 do 5 let delovne dobe 1 %
- delavcem nad 5 do 10 let delovne dobe 2 %
- delavcem nad 10 do 15 let delovne dobe 4 %
- delavcem nad 15 do 20 let delovne dobe 6 %
- delavcem nad 20 do 25 let delovne dobe 8 %
- delavcem nad 25 do 30 let delovne dobe 10 %
- delavcem nad 30 let delovne dobe 12 %

Minulo delo se plačuje v omenjenih odstotkih na doseženo število točk na osnovi analitične ocene delovnih mest, stopnje izkušnosti, oziroma na število točk, s katerimi je ovrednoteno delovno mesto, ki ga delavec zaseda.

Sredstva za te namene bremene maso dogovorjenih sredstev za osebne dohodke.

32. člen

Ovrednotenje stalnosti

Udeleženci samoupravnega sporazuma, ki zaradi prekomerne fluktuacije delavcev uvajajo posebno stimulacijo stalnosti, lahko določijo dodatek za stalnost delavcu, ki dela v isti delovni organizaciji:

- nad 1 do 2 let 1 %
- nad 2 do 3 let 2 %
- nad 3 do 4 let 3 %
- nad 4 do 5 let 4 %
- nad 5 let 5 %

33. člen

Ker je delo v vseh predšolskih oddelkih normalno najmanj 10 ur dnevno, se oddelki v vzgojnovarstvenih zavodih štejejo dvojno, kot oddelke se šteje tudi kuhinja.

V merilih pristojne interesne skupnosti, ki financira vzgojnovarstveno dejavnost, je določeno, kateri normativi se upoštevajo pri strokovnih, vodilnih in vodstvenih delavcih.

34. člen

Pri nagrajevanju delavcev, ki imajo zaradi večjega obsega zavoda, v katerem delajo, to je zaradi večjega števila oddelkov, kuhinje, dislociranih enot itd. večji obseg dela, je treba upoštevati zlasti večje znanje in sposobnosti, večjo dodatno odgovornost, polivalentnost, posebne delovne pogoje, ki morajo biti upoštevani, ko se določa vrednost delovnih mest teh delavcev na temelju kriterija obsega dela v analitski oceni delovnega mesta.

Taka delovna mesta so: tajnik, računovodja, gospodinja zavoda, ekonom, organizacijski vodja enote, pomočnik ravnatelja in ravnatelj.

35. člen

Osebni dohodek, izračunan po analitični oceni delovnih mest, se poveča:

- vzgojiteljem, ki delajo v oddelkih otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju pri VVZ do 15 %;
- vzgojiteljem, ki delajo v oddelkih z italijanskim jezikom do 15 %;
- vzgojiteljem v dvojezičnih oddelkih do 20 %;
- vzgojiteljem, ki delajo v mešanih oddelkih s predšolskimi otroki in v PB šolarjev do 15 %.

Dodatke določijo pristojne interesne skupnosti skladno z regionalnimi sporazumi.

36. člen

Hospitacijski zavodi oziroma vzgojitelji, ki opravljajo na teh zavodih posebne naloge, dajejo hospitacije in uvajajo nove oblike dela, imajo pravico do povečanega OD do 20 %.

Vzgojiteljem v VVZ, ki uvajajo pedagoške inovacije, do 25 % na OD, izračunan po AODM.

Eksperimentalni zavodi oziroma vzgojitelji, ki sodelujejo pri eksperimentalnem delu, imajo pravico do povečanega OD do 30 %.

O tem, kateri vzgojnovarstveni zavod v gornji kategoriji oz. kateri vzgojitelji imajo pravico do dodatkov iz tega člena, določi ZS SRS sporazumno z zavodom oziroma vzgojiteljem in pristojno interesno skupnostjo.

37. člen

Težja mesta v vzgojnovarstvenih zavodih se vrednotijo tako, da se vrednost izračuna po kriterijih analitične ocene delovnih mest za dodatek, ki ga določi vzgojnovarstveni zavod sporazumno s pristojno interesno skupnostjo.

Dodatki za težja delovna mesta se izračunajo po kriterijih kategorizacije težjih delovnih mest pristojne interesne skupnosti.

38. člen

Vzgojiteljem, ki vztrajajo na težjih in oddaljenih delovnih mestih dalj časa, se prizna regionalni dodatek. Regionalni dodatek se daja v višini od 30 % do 100 % na doseženi osebni dohodek vzgojitelja na takem delovnem mestu. O višini dodatka odloči pristojna interesna skupnost skladno z regionalnim sporazumom in v sporazumu z republiško izobraževalno skupnostjo.

IV. IZPLAČILA, KI BREMENIJO OSEBNE DOHODKE

39. člen

Za delo prek polnega delovnega časa, za nočno delo, za delo na dan nedelje in na dan zveznih in republiških praznikov ter delo v deljenem delovnem času gre delavcu poseben dodatek. Ti dodatki se med seboj ne izključujejo.

40. člen

Nadurno delo

Za delo, ki traja dalj kot polni delovni čas (nadurno delo), gre delavcu dodatek v višini 50 % dosežene akontacije osebnega dohodka za redni delovni čas, ko je delal prek polnega delovnega časa.

Za primer dežurstva ali stalne pripravljenosti določajo prizadete podpisnice podrobnejša določila v svojih samoupravnih sporazumih o delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

41. člen

Nočno delo

Za delo v nočnem delovnem času gre delavcu dodatek v višini najmanj 30 in največ 50 odstotkov dosežene akontacije osebnega dohodka za redni delovni čas.

V primerih, ko udeleženec samoupravnega sporazuma določa dodatek v enakem denarnem znesku za vse delavce v nočni izmeni, uporabi v tem členu določen odstotek za izračun skupnega zneska dodatkov za nočno delo.

Za nočni delovni čas se šteje čas od 22. do 5. oz. 6. ure naslednjega dne, če se to ujema z nočno delovno izmeno. Udeleženci samoupravnega sporazuma v samoupravnem sporazumu ali v internem samoupravnem aktu določijo konkretno višino odstotka iz tega člena.

42. člen

Delo na dan nedelje

Za delo na dan nedelje gre delavcu od 35 do 50 % dosežene akontacije osebnega dohodka za redni delovni čas.

V primerih, ko udeleženec samoupravnega sporazuma določa dodatek v enakem denarnem znesku za vse delavce, ki delajo na dan nedelje, uporabi v tem členu določen odstotek za izračun skupnega zneska dodatkov za delo na dan nedelje. Ta dodatek gre tudi študentom in dijakom na praksi.

43. člen

Delo na dan praznika

Za delo na dan zveznega in republiškega praznika gre delavcu poleg zakonsko določenega nadomestila in akontacije osebnega dohodka zaradi dela na ta dan še dodatek v višini 50 % dosežene akontacije osebnega dohodka za redni delovni čas.

V primerih, ko udeleženec samoupravnega sporazuma določa dodatek v enakem denarnem znesku za vse delavce, ki delajo na dan praznika, uporabi v tem členu določen odstotek za izračun skupnega zneska dodatkov za delo na dan praznika.

Udeleženci samoupravnih sporazumov lahko v posebno upravljenih primerih določijo v svojih internih aktih višji dodatek, kot ga določa prvi odstavek tega člena.

Ta dodatek gre tudi študentom in dijakom na praksi.

44. člen

Deljen delovni čas

Udeleženci tega sporazuma, ki imajo zaradi narave dela deljen delovni čas, lahko določijo poseben dodatek delavcu, ki dela v deljenem delovnem času. Za deljen delovni čas se šteje, če traja prekinitev delovnega časa več kot eno uro.

Dodatek za deljen delovni čas znaša največ 300 dinarjev mesečno, če traja prekinitev delovnega časa nad eno uro, in največ 600 dinarjev mesečno, če traja prekinitev več kot dve uri. Ta dodatek gre tudi študentom in dijakom na praksi. (Zneska sta preračunana na bruto veličino.)

Če je deljen delovni čas upoštevan pri vrednotenju delovnega mesta, se dodatek izključuje.

45. člen

Nadomestilo osebnega dohodka za čas bolezni

Znesek osebnega dohodka za čas bolezni do 30 dni ne sme biti nižji od 90 odstotkov mesečnega neto osebnega dohodka delavca. Osnova je izplačani osebni dohodek v preteklem koledarskem letu.

V. PREJEMKI IN IZDATKI, KI SE ŠTEJEJO MED POSLOVNE STROŠKE

46. člen

Dnevnice za službena potovanja v državi ter stroški prenočevanja

Dnevnic znaša:

- za čas odsotnosti več kot 8 do 12 ur največ 90 dinarjev,
- za čas odsotnosti več kot 12 ur največ 140 dinarjev.

Stroški prenočevanja na podlagi računa se krijejo največ do 160 dinarjev. Če delavec za prenočevanje ne predloži računa, mu gre za prenočevanje največ 70 dinarjev.

Dnevnici so za vse delavce enake. Dnevnice in stroški prenočevanja grejo pod enakimi pogoji tudi študentom in dijakom na praksi.

47. člen

Dnevnice za službena potovanja v tujino

Dnevnice za službena potovanja v tujino se določijo v višini, ki velja za republiške upravne organe.

Udeleženci samoupravnega sporazuma, ki so pri opravljanju svoje dejavnosti vezani tudi na maloobmejni promet, določijo v svojem samoupravnem sporazumu ali družbenem dogovoru za območje višino dnevnic za potovanje v maloobmejnem prometu, ki traja manj kot 8 ur.

48. člen

Kilometrina

Skladno s strukturo pogonskih stroškov so praviloma opravičljivi zneski nadomestila za uporabo osebnega avtomobila v službene namene do višine 1,50 dinarjev za prevoženi kilometer. Kilometrine ni mogoče izplačevati v pavšalnem znesku.

49. člen

Terenski dodatek

Terenski dodatek ni oblika nagajevanja, temveč je povračilo za povečane materialne stroške, ki jih ima delavec pri delu na terenu. Terenski dodatek znaša 65 dinarjev na dan.

V primerih, ko nista organizirani prehrana ali prenočišče na terenu, ima delavec pravico do povračila stroškov prenočevanja in dnevnic po določilih 46. člena tega sporazuma.

Podrobnejša določila uredijo udeleženci sporazuma v internih aktih.

Terenski dodatek in dnevnic se med seboj izključujeta.

Terenski dodatki so pod enakimi pogoji enaki za vse delavce.

Terenski dodatki grejo tudi pripravnikom ter študentom in dijakom na praksi.

50. člen

Nadomestilo za ločeno življenje

Nadomestilo za ločeno življenje znaša mesečno največ 1.200.— dinarjev. Nadomestilo za ločeno življenje in terenski dodatek se med seboj izključujeta.

Delavec ni upravičen do nadomestila za ločeno življenje, če odkloni primerno družinsko stanovanje v kraju zaposlitve ali če se je vselil v dodeljeno družinsko stanovanje, družine pa ni preselil.

Natančnejše pogoje za pridobitev pravice do nadomestila za ločeno življenje in višino nadomestila določijo podpisniki sporazuma v svojih internih aktih.

51. člen

Povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela

Delavcu ter študentu in dijaku na praksi se lahko povmejo stroški za prevoz na delo in z dela v višini stroškov javnih prevoznih sredstev na določenih relacijah s tem, da sami krijejo najmanj 30 dinarjev.

Kjer ni možnosti prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, se lahko obračunavajo stroški prevoza na delo in z dela v višini največ 0,50 din za kilometer.

Upravičenost do povračila izdatkov za prevoz na delo in z dela ter konkretno višino teh povračil določijo podpisniki tega sporazuma v internih aktih.

52. člen

Povračilo selitvenih stroškov

Selitveni stroški se povmejo delavcu ali njegovim družinskim članom, če se preselijo iz kraja dosejanega stalnega bivališča v drug kraj zaradi dela, upokojitve ali smrti delavca in če je preselitev v interesu temeljne ali druge organizacije združenega dela. Selitveni stroški se povmejo upokojencem tudi za selitev v istem kraju, če izpraznijo družbeno stanovanje, ki so ga dobili v najem pri delovni organizaciji, kjer so bili zaposleni in je za izpraznitev tega stanovanja zainteresirana delovna organizacija.

Selitveni stroški se povrnejo v višini dejanskih stroškov po predloženih računih in komisijko ugotovljenih upravičenih stroških.

Če je preselitev v interesu delovne organizacije, se lahko delavcu in družinskim članom, ki živijo z njim v skupnem gospodinjstvu, povmejo prevozniki stroški in izplačata največ dve dnevnic za službeno potovanje v državi.

53. člen

Regres za prehrano med delom

Organizacija sindikata si mora prizadevati, da si delavci v temeljni in drugi organizaciji združenega dela zagotovijo organizirano in regresirano prehrano med delom, lahko tudi po pogodbi z ustreznim obratom druge organizacije združenega dela. Udeležba regresa v ceni organizirane prehrane med delom znaša največ 200 dinarjev na delavca mesečno.

V primerih, ko delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela nimajo organizirane prehrane po prvem odstavku tega člena, znaša regres za prehrano med delom 100 dinarjev mesečno na delavca.

Regres za prehrano se ne sme izplačati v gotovini. Veljavnost regresa za prehrano v obliki vrednostnih bonov mora biti omejena na tekoči mesec.

Regres za prehrano gre tudi dijakom in študentom na praksi, skratka vsem, ki delajo v organizaciji združenega dela in v drugih organizacijah.

54. člen

Odškodnine izumiteljem, racionalizatorjem in novatorjem

Osnovne organizacije sindikata se morajo zavzemati, da bodo v samoupravnih aktih udeležencev sporazuma opredeljeni pogoji, ki bodo kar najbolj spodbujali ustvarjalnost delavcev ter merila za pravične odškodnine in nagrade izumiteljem, racionalizatorjem in novatorjem.

Poleg tega se morajo osnovne in druge organizacije sindikata nenehno zavzemati za pospeševanje iznajditeljske in racionalizatorske dejavnosti tudi na področju občine, republike in zveze in v ta namen zagotoviti potrebna sredstva.

VI. IZPLAČILA, KI SE NADOMEŠČAJO IZ DOHODKA

55. člen

Civilnopravno razmerje

Ob sprejemanju periodičnih obračunov in zaključnega računa so delavski sveti temeljnih organizacij združenega dela in drugih organizacij združenega dela dolžni poimensko obravnavati izplačila iz naslova civilnopravnih razmerij in presoati upravičenost sklenjenih pogodb.

Delovna organizacija mora o višini in namenu izplačila iz naslova civilnopravnih razmerij obvestiti ali temeljno ali drugo organizacijo združenega dela, v kateri je redno zaposlen delavec, ki je to izplačilo prejel.

56. člen

Nagrade za delo dijakov in študentov na praktičnem delu

Nagrade za delo dijakov in študentov na praktičnem delu bodo udeleženci tega sporazuma izplačevali:

- največ do višine enega najnižjega osebnega dohodka, določenega s tem sporazumom;
- najmanj 40 % od najnižjega osebnega dohodka, določenega s tem sporazumom.

Udeleženci sporazuma določijo v svojih samoupravnih aktih konkretno višino mesečne nagrade ter osnove in merila za dodatne nagrade, odvisne od učenčevega uspeha pri praktičnem delu.

Za izplačilo nagrad po tem členu prejmejo udeleženci tega sporazuma posebna sredstva, ki jih zagotovi pristojna interesna skupnost oziroma jih zagotovijo udeleženci iz lastnih sredstev.

VII. NAMENSKA SREDSTVA ZA STANOVANJSKO GRADNJO IN IZOBRAŽEVANJE

57. člen

Namenska sredstva za stanovanjsko gradnjo

Namenski znesek za stanovanjsko gradnjo znaša tliko, kot je sklenjeno v samoupravnem sporazumu o združevanju sredstev za stanovanjsko gradnjo, vendar ne manj, kot znaša 6 % bruto osebnih dohodkov.

58. člen

Izobraževanje

Osnovne organizacije sindikata se morajo zavzemati za ustrezno strokovno organiziranost kadrovskih in izobraževalnih služb v organizaciji združenega dela ter ustvarjati pogoje za splošno, strokovno in družbeno izobraževanje in usposabljanje svojih delavcev na osnovi določil občinskih dogovorov o kadrovski politiki.

Zato so odgovorne, da udeleženci samoupravnih sporazumov določijo v samoupravnih aktih merila, s katerimi bodo zagotovili tudi sredstva za financiranje dogovorjenih programov izobraževanja delavcev.

Namenski znesek za izobraževanje znaša najmanj 1,5 %.

VIII. PREJEMKI OZIROMA IZDATKI IZ SKLADA SKUPNE PORABE

59. člen

Udeleženci sporazuma oblikujejo sredstva sklada skupne porabe tako, da le-ta ne presegajo 70 % višine povprečnega mesečnega (bruto) osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu, pomnoženega s povprečnim številom delavcev ali po stanju ob koncu minulega leta v delovni organizaciji, pri čemer bodo zagotovili, da bo poraba sredstev za sklad skupne porabe rasla za 25 % počasneje kot doseženi dohodek organizacije združenega dela, povečan za obračunano amortizacijo.

V tako oblikovana sredstva niso vsota namenska sredstva za:

- regres za letni dopust učencev v gospodarstvu,
- stanovanjsko gradnjo
- za gradnjo počitniških domov in rekreacijskih objektov ter njihovo vzdrževanje najmanj v višini 10 % izplačanih regresov za letni dopust v tekočem letu
- preventivno zdravstveno varstvo
- odpravnine
- otroško varstvo
- humanitarne organizacije
- pomoč družini delavca, ki je umrl zaradi nezgode pri delu.

Udeleženci samoupravnega sporazuma morajo oblikovati sredstva sklada skupne porabe najmanj v taki višini, da lahko krijejo regres za letni dopust (odstotek se nanaša na bruto osebne dohodke).

60. člen

Regres za letni dopust

Sredstva za nadomestilo stroškov rednega letnega dopusta se oblikujejo v višini najmanj 900 dinarjev in največ 1100 dinarjev na zaposlenega, pomnoženo s številom zaposlenih, h katerim se prištejejo tudi učenci v gospodarstvu.

Samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov ali interni akti podpisnice sporazuma določijo konkretno višino regresa iz omenjenega razpona. Pri določanju konkretne višine regresa na delavca morajo podpisnice upoštevati socialni in zdravstveni položaj delavca po vnaprej določenih merilih in kriterijih.

V regres za letni dopust na delavca je všteto tudi regresiranje oskrbnega dne v počitniškem domu.

Delavec, ki ima pravico do dopusta, je upravičen tudi do regresa za letni dopust.

Regres za letni dopust bremeni sredstva prvega odstavka 59. člena, razen regresa za učence v gospodarstvu.

61. člen

Solidarnostne pomoči

Za solidarnostne pomoči se štejejo:

- a) pomoč družini delavca, ki je umrl zaradi posledic nezgod pri delu v višini pogrebnih stroškov po računu pristojne organizacije;
- b) pomoč ob smrti v ožji družini in če je delavec dalj časa bolan, znaša lahko en poprečni mesečni osebni dohodek zaposlenih v delovni organizaciji v preteklem letu;
- c) enkratna pomoč ob elementarnih nesrečah ali požarih, ki so prizadeli delavca in njegovo družino;
- d) enkratne letne obdatve upokojencev;
- e) enkratne pomoči ob nastanku težje invalidnosti;
- f) druge solidarnostne pomoči.

Predlog za te solidarnostne pomoči — razen pod točko a) poda osnovna organizacija sindikata, bremenijo pa sredstva iz prvega odstavka 59. člena tega sporazuma.

62. člen

Odpravnina

Odpravnina ob upokojitvi delavca znaša najmanj dva in največ tri poprečne mesečne osebne dohodke na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu. Enak znesek gre ob smrti delavca najožjim članom družine.

Udeleženci samoupravnega sporazuma določijo kriterije za uporabo pravice do odpravnine, pri čemer zlasti upoštevajo dolžino delovne dobe in pogoje, pod katerimi je delavec pretežno delal.

63. člen

Nagrade ob delovnih jubilejih

Če udeleženci v družbenih dogovorih za območja ali v svojem internem aktu določajo nagrade za delovne jubileje, so zgornje vrednosti:

- za 10 do 20 let delovne dobe v delovni org. 2300 din
- za 20 do 30 let delovne dobe v delovni org. 3450 din
- nad 30 let delovne dobe v delovni org. 4600 din

Jubilejna nagrada se lahko izplača samo za en jubilej.

Katera delovna doba se upošteva pri določanju delovnega jubileja in konkretno višino ter obliko nagrade za posamezne delovne jubileje določijo udeleženci v svojem splošnem aktu.

Te nagrade bremenijo sredstva iz prvega odstavka 59. člena tega sporazuma.

IX. ORGANI UDELEŽENCEV ZA IZVAJANJE SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA

64. člen

Zbor udeležencev je skupni samoupravni organ, ki ga sestavljajo delegati vseh udeležencev.

Vsak udeleženec delegira v zbor po enega delegata in namestnika, ki ju izvoli pristojni samoupravni organ udeleženca sporazuma oz. zbor delavcev za dobo (največ 4 let) z možnostjo ponovne izvolitve. Udeleženci v okviru iste delovne organizacije sestavljajo delegacijo, iz katere se eden ali več delegatov udeleži zbora udeležencev sporazuma.

Vsak delegat ima en glas. Delegat, ki zastopa delegacijo, ima toliko glasov, kolikor udeležencev predstavlja.

Zbor udeležencev veljavno sklepa, če so prisotni delegati večine udeležencev. Sklep je sprejet, če je zanj glasovalo več kot polovica vseh udeležencev.

Zbor se skliče, če to zahteva skupna komisija, ena tretjina vseh udeležencev ali republiški odbor pristojnega sindikata.

65. člen

Zbor udeležencev zlasti:

- zavzema stališča do osnutka samoupravnega sporazuma oziroma sprememb in dopolnitev
- zavzema na predlog skupne komisije stališča o posameznih vprašanjih, o katerih se skupna komisija ni sama odločila
- sprejema splošne akte za izvajanje samoupravnega sporazuma
- obravnava poročilo skupne komisije o izvajanju sporazuma
- izreče ukrepe — črtanje iz kroga udeležencev sporazuma
- po potrebi konkretizira določila sindikalne liste
- odloča o pritožbah udeležencev zoper odločitve skupne komisije
- izvoli svojega predsednika in namestnika (varianta: predsedujočega).

Sklepi zbora udeležencev so obvezni za vse udeležence sporazuma in skupno komisijo.

66. člen

Skupna komisija

Skupna komisija šteje 11 članov, ki se volijo za dve leti in so lahko ponovo izvoljeni. Sestav skupne komisije mora zagotavljati enakomerno zastopnost vseh tipičnih delov panoge.

Skupna komisija je sklepčna, če sta na seji več kot dve tretjini njenih članov. Sklep je sprejet, če zanj glasujeta več kot dve tretjini članov skupne komisije.

67. člen

Pristojnosti skupne komisije so:

- skrb za organiziran in usklajen potek sporazumevanja ter pripravljanje zasnove sporazuma ter sprememb in dopolnitve;
- skrb za izvajanje sporazuma. Pri tem sprejema vse odločitve, ki niso v izrecni pristojnosti zbora udeležencev;
- presoja utemeljenost pristopa novih udeležencev k sporazumu glede na panoge dejavnosti pristopnikov;
- vodi postopek za ugotavljanje kršitev ter izreka ukrepe proti kršiteljem sporazuma, razen ukrepa črtanja iz kroga udeležencev;
- daje avtentična tolmačenja sporazuma;
- določi merila za kritje skupnih stroškov komisije za presojo in skupne komisije;
- voli predsednika in namestnika ter določi tajnika komisije;
- izvoli svojega delegata v komisijo za presojo izmed delegatov zbora udeležencev.

68. člen

Predsednik skupne komisije vodi delo komisije.

69. člen

Tajnik skupne komisije pripravlja gradivo za seje zbora udeležencev in skupne komisije, strokovno pomaga predsedniku pri vodenju sej zborov udeležencev in skupne komisije, vodi zapisnike sej, skrbi za uresničitev sklepov in opravlja druge strokovne naloge, potrebne za nemoteno delovanje obeh organov po sporazumu in sklepih organov.

70. člen

Strokovne in administrativne posle za skupno komisijo opravlja skupna služba pri Skupnosti VVZ Slovenije, ki jo financirajo udeleženci.

71. člen

Sedež skupne komisije je pri SKUPNOSTI VVZ SLOVENIJE.

72. člen

Skupna komisija odgovarja za svoje delo zboru udeležencev ter poroča o svojem delu.

Skupna komisija opravlja svojo funkcijo na sejah.

X. UKREPI PROTI KRŠITELJEM

73. člen

Kot kršitev sporazuma se šteje vsako ravnanje udeležencev sporazuma, ki je v nasprotju z določbami samoupravnega sporazuma, zlasti pa:

- neredno ugotavljanje ustvarjenega dohodka po merilih sporazuma
- neizpolnjevanje meril o razporejanju dohodka
- neusklajenost samoupravnih splošnih aktov o razporejanju dohodka in delitev sredstev za OD
- bistveno odstopanje rezultatov analitične ocene delovnih mest udeležencev od rezultatov po metodi analitične ocene delovnih mest po tem samoupravnem sporazumu
- dajanje napačnih sporočil o izpolnjevanju tega sporazuma

- nepravčasno dajanje podatkov
- izplačevanje najnižjega osebnega dohodka izpod družbeno dogovorjenega limita oziroma najvišjega osebnega dohodka iznad dogovorjenih meril
- neizpolnjevanje določil samoupravnega sporazuma glede uveljavitve sindikalne liste.

74. člen

Vsakdo lahko da pobudo za začetek postopka ugotavljanja kršitve sporazuma. Postopek ugotavljanja kršitve se začne na pismeno prijavo o kršitvi:

- delegata zbora udeležencev
- člana skupne komisije
- organa upravljanja udeležencev sporazuma
- organa samoupravnega delavskega nadzora
- sindikalne organizacije udeleženca sporazuma ali republiškega odbora sindikata
- komisije za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov SRS
- SDK.

Po zakonu je skupna komisija dolžna obravnavati vsak primer, ko je bil pri razporeditvi dohodka udeležencev sporazuma presežen obseg sredstev za osebno in skupno porabo delavcev. Odloči, ali je podana kršitev sporazuma ali ne, pa tudi to, če so podani razlogi za uporabo ukrepov po sporazumu.

75. člen

Prijavo o kršitvi sporazuma je treba vložiti na sedež skupne komisije najkasneje v treh mesecih po ugotovitvi, najkasneje pa v dveh letih od nastanka kršitve.

Ko pripravi skupna komisija potrebno gradivo, se skliče seja, ki je najkasneje v 30 dneh potem, ko je bila prijava prejeta.

76. člen

Skupna komisija ugotovi, ali je podana kršitev, kakšna je, njeno težo in odloči o ukrepih. Če meni, da so razlogi za izrek ukrepa o črtanju iz kroga udeležencev, predlaga tak ukrep v odločitev zbora udeležencev.

Ob ugotovljenih kršitvah manjšega pomena in kadar se tudi brez uporabe ukrepa zagotovi pravilna uporaba določb sporazuma, lahko skupna komisija postopek ustavi.

77. člen

Skupna komisija vabi na sejo, na kateri odloča o kršitvi sporazuma, predstavnika udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum.

Predstavniki imajo pravico dati dodatna pojasnila. Delegat prizadetega udeleženca nima pravice odločati o postopku ugotavljanja kršitve.

Sklepi se sprejmejo z dvetretjinsko večino vseh članov komisije, ki lahko veljavno odločajo.

78. člen

Ukrepi za kršitev samoupravnega sporazuma so:

- opomin, o katerem je treba obvestiti vse udeležence sporazuma;
- javni opomin, ki se objavi v glasilu ZSS Delavska enotnost;
- črtanje iz kroga udeležencev sporazuma.

Ukrep se izreče udeležencu, navede pa se tudi odgovorna oseba. Zoper sklep o črtanju iz kroga udeležencev lahko udeleženec vložiti tožbo pri sodišču združenega dela v roku 30 dni od sprejema sklepa. Izvršitev odločitve se odloži do pravomočnosti sodbe.

Stroški postopka zaradi obravnavanja kršitve in objava bremene udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum.

79. člen

— Predlog ukrepa za črtanje iz kroga udeležencev sprejme skupna komisija.

Predlog je skupna komisija dolžna posredovati udeležencu sporazuma, ki je kršil sporazum, njegovemu organu upravljanja, organu samoupravnega delavskega nadzora in sindikalni organizaciji.

— Udeleženec sporazuma, ki je kršil sporazum, je dolžan v 30 dneh od sprejema predloga obvestiti skupno komisijo o tem, kaj je bilo narejeno, da bi se stanje popravilo, in o uvedbi proti odgovornim osebam.

— Skupna komisija posreduje predlog skupaj s poročilom udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum, zboru udeležencev v sklepanje.

Sklep na zboru udeležencev se sprejme z dvetretjinsko večino glasov vseh članov zbora, ki lahko veljavno odločajo (torej brez delegata kršilca). Pritožbi lahko ugotovi in zniža oziroma vrne zadevo v ponoven postopek ali pritožbo zavrne kot neutemeljeno.

Odločitev zbora udeležencev je v tem postopku dokončna. Črtanje iz kroga udeležencev velja za leto, v katerem je ukrep izrečen.

Če je udeleženec sporazuma črtan iz kroga udeležencev sporazuma, se šteje, da po pravomočno izrečenem ukrepu nima sklenjenega sporazuma (27. člen zakona). Sklep o črtanju se pošlje republiškem sekretariatu za delo, da ga vpiše v razvid samoupravnih sporazumov.

80. člen

O sprejetem ukrepu skupna komisija oziroma zbor udeležencev takoj obvesti udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum, njegovega predsednika delavskega sveta oziroma drug ustrezen organ upravljanja, predsednika organa samoupravnega delavskega nadzora in organizacijo sindikata; prav tako se o tem obvesti pristojno enoto SDK, komisijo za presojo in republiški odbor pristojnega sindikata.

XI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

81. člen

Udeleženke bodo vodile statistično evidenco osebnih dohodkov po tipičnih delovnih mestih, ki so določena v samoupravnem splošnem aktu udeleženek, ločeno po TOZD.

Podatki za izkazovanje, primerjanje in preverjanje tega sporazuma morajo biti na voljo iz knjigovodstva vsake udeleženke sporazuma ob periodičnih obračunih, lahko pa tudi v krajših rokih, če skupna komisija to zahteva.

Primerjava in preverjanje izvajanja samoupravnega sporazuma o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov se opravlja po veljavni metodologiji.

Za primerjavo z merili splošnega družbenega dogovora prikažejo udeleženke sporazuma podatke o izplačanih sredstvih za osebne dohodke po veljavni metodologiji. Če splošni družbeni dogovor o delitvi dohodka in osebnega dohodka predpiše za šolstvo drugo metodologijo, jo udeleženke tega sporazuma uporabijo.

82. člen

Udeleženci sporazuma se zavezujejo:

- da bodo določbe svojih samoupravnih splošnih aktov usklajili z določili tega sporazuma v roku treh mesecev od dneva nje-

gove sklenitve, če ni za posamezne določbe določen drugačen rok. Če samoupravni splošni akti ne bodo usklajeni s spredaj postavljenim rokom in so določbe takega splošnega akta udeleženca sporazuma v nasprotju z določbami sporazuma, se neposredno uporabljajo določbe tega sporazuma;

— da bodo v nadaljnjem dograjevanju samoupravnega sporazuma dodatke iz 17. člena vnesli v AODM, o čemer je treba doseči soglasje s samoupravno interesno skupnostjo.

83. člen

Samoupravni sporazum, njegove spremembe in dopolnitve se javno objavijo tako, da je dosegljiv vsakemu delavcu. V ustreznem številu se pošlje tudi komisiji za presojo samoupravnih sporazumov.

84. člen

Za udeleženca sporazuma, ki sprejme dogovor za območje, prenehajo veljati določbe tega sporazuma, ki so v nasprotju z določbami družbenega dogovora za območje.

85. člen

Z dnem uveljavitve tega sporazuma preneha veljati prečiščeno besedilo dosedanjega veljavnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov delavcev v vzgojno-varstvenih zavodih Slovenije.

86. člen

Samoupravni sporazum je sklenjen, ko ga po zakonsko določenem postopku sprejmejo v postavljenem roku delavci večine udeležencev sporazuma in podpiše za podpis pooblaščen delavec; to ugotovita skupna komisija s sklepom in sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja. Sporazum velja samo za tiste udeležence, ki ga sklenejo.

Po enakem postopku se sprejmejo tudi spremembe in dopolnitve sporazuma.

Uskladitveni postoki s sindikalno listo in drugimi novejšimi družbenimi akti se ne štejejo kot spremembe ali dopolnitve samoupravnega sporazuma po tretjem odstavku tega člena.

87. člen

Sistemizacijo z opisi delovnih mest je posamezni udeleženec tega sporazuma dolžan izvesti do 31. 12. 1975.

88. člen

Udeleženci sporazuma se obvezujejo, da bodo do leta 1976 uredili vrednotenje dodatkov iz 17. člena tega sporazuma. To so dodatek za delo v kombiniranih oddelkih, v oddaljenih vzgojno-varstvenih zavodih, za uvajanje pedagoških inovacij, za dvojezičnost, za zavode z italijanskim jezikom.

89. člen

Določbe tega samoupravnega sporazuma se uporabljajo od 1. januarja 1975 dalje, razen določil sindikalne liste za leto 1975, ki se lahko uporabljajo od 1. marca 1975 dalje. To pa ne velja za določila za stanovanjski prispevek, prispevek za izobraževanje, regres za letni dopust in obseg sklada skupne porabe, ker veljajo določila za celotno obračunsko razdobje; zato se ta določila uporabljajo od 1. januarja 1975 dalje.

Ljubljana, septembra 1975

SKUPNA KOMISIJA UDELEŽENK
SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA
ZA VVZ SR SLOVENIJE
PRESEDNICA:
MARTINA SEDEJ

PRILOGA I

METODA VREDNOTENJA DELOVNIH MEST

Udeleženci samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev sredstev za osebno in skupno porabo delavcev v vzgojno-varstvenih zavodih bodo vrednotili zahteve in pogoje dela na delovnih mestih po izdelanih opisih sistemiziranih delovnih mest z uporabo te metode.

ELEMENTI VREDNOTENJA DELOVNIH MEST SO:

1. ZNANJE, ki se zahteva za delo na delovnem mestu,
2. ODGOVORNOST, ki jo nalaga delo na delovnem mestu,
3. NAPOR, ki ga zahteva delo na delovnem mestu,
4. DELOVNI POGOJI.

KRITERIJI ZA VREDNOTENJE POSAMEZNIH ELEMENTOV SO:

1. ZNANJE

- 1.1. poklic, izobrazba,
- 1.2. dodatno funkcionalno znanje,
- 1.3. delovne izkušnje.

2. ODGOVORNOST:

- 2.1. odgovornost za opravljeno delo,
- 2.2. odgovornost za delo drugih.

3. NAPOR:

- 3.1. umski napor,
- 3.2. napor pri delu z ljudmi,
- 3.3. fizični napor.

4. DELOVNI POGOJI:

- 4.1. nevarnost nevarnosti in obolenj,
- 4.2. mikroklima,
- 4.3. ropot,
- 4.4. povečan obseg dela,
- 4.5. povečana zahtevnost in raznovrstnost dela.

POSAMEZNI ELEMENTI OZIROMA KRITERIJI SE OPREDELUJEJO IN VREDNOTIJO TAKOLE:

1. ZNANJE:

1.1. poklic

Poklic, ki se zahteva za delovno mesto, se vrednoti po stopnji izobrazbe in vrsti poklica.

Vrste poklicev se opredeljujejo in vrednotijo takole:

1.1.1. NAJOŽE USMERJENI POKLICI (I. SKUPINA)

Poklici za dela ali delovna mesta, ki ne zahtevajo posebnega usposabljanja ali za katera se je mogoče usposobiti v zelo kratkem času na delovnem mestu. Priučeni delavci z nepopolno osnovno šolo

1.1.2. OZKO USMERJENI POKLICI (II. SKUPINA)

Zahtevajo določeno organizirano usposabljanje. Zadošča nedokončana osnovna šola in dodatni tečaji za priučitev. Potrebna je krajša priučitev do 6 mesecev

1.1.3. SPECIALIZIRANI POKLICI (III. SKUPINA)

Poklici ozke usmeritve, za katere se zahteva dokončana osnovna šola in dokončano organizirano usposabljanje po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij in dopolnilni tečaji za priučitev

1.1.4. POKLICI ŠIROKEGA PROFILA (IV. SKUPINA)

Poklici širše usmerjenosti, za katere se zahteva izobrazba poklicne šole

1.1.5. SPECIALISTI (V. SKUPINA)

1.1.6. DELOVODJE (VI. SKUPINA)

1.1.7. POKLICI TEHNIKA (VII. SKUPINA)

Poklici tehnika in temu podobni poklici, za katere se zahteva izobrazba srednjih šol

1.1.8. POKLICI V RANGU INŽENIRJA (VIII. SKUPINA)

Poklici, za katere se zahteva izobrazba višjih šol in prvostopenjskega študija na fakulteti

1.1.9. POKLICI V RANGU DIPLOMIRANEGA INŽENIRJA (IX. SKUPINA)

Poklici, za katere se zahteva izobrazba visokih šol in fakultet

1.1.10. VODSTVENA IN VODILNA DELOVNA MESTA (X. SKUPINA)

Delovna mesta, za katera se zahteva pedagoška izobrazba in praksa, strokovno organizacijske sposobnosti in širša družbenopolitična aktivnost

1.2. DODATNO FUNKCIONALNO ZNANJE

Dodatno funkcionalno znanje, ki se zahteva za delovno mesto, se vrednoti takole:

1.2.1. Dodatno funkcionalno znanje, ki ga delavec pridobi na delovnem mestu z dopolnilnim samoizobraževanjem in ob izvrševanju nalog. Od tako pridobljenega znanja je odvisna uspešnost delavca na delovnem mestu

1.2.1.1. Na delovnih mestih do V. skupine

od 5—10

1.2.1.2. Na delovnih mestih od V. do IX. skupine

od 10—30

1.2.1.3. Na delovnih mestih X. skupine

od 30—40

1.3. DELOVNE IZKUŠNJE

Delovne izkušnje, ki se zahtevajo za delo na delovnem mestu, se vrednotijo takole:

- 1.3.1. — I. skupina
- 1.3.2. — II. skupina
- 1.3.3. — III. in IV. skupina
- 1.3.4. — VII.—X. skupine

od 0—10 točk

od 0—20 točk

od 0—25 točk

od 0—30 točk

2. ODGOVORNOST

Odgovornost za opravljeno delo se ocenjuje glede na vsebino in pomen dela ter pomen in obseg škode, ki bi nastala kot posledica nerednega, nevestnega ali nenatančnega opravljanja delovnih nalog. Večja ali manjša stopnja odgovornosti je odvisna od potrebne samostojnosti pri odločanju o načinu dela ter vestnosti, pazljivosti in skrbnosti, ki se zahteva za normalno opravljanje delovnih nalog kot tudi od možnosti nastanka škode. Stopnje odgovornosti se opredeljujejo in vrednotijo takole:

2.1.1. stopnja 1:

Enostavna dela, ki zahtevajo običajno pazljivost in vestnost in kjer morebitna povzročena škoda ne more biti večjega obsega in pomena. Možen je stalen nadzor pri delu. V pošteve prihajajo delovna mesta skupin I.—IV.

2.1.2. stopnja 2:

Zahtevnejša dela, pri katerih je potrebna večja pazljivost, natančnost in samostojnost. Delo se preverja občasno in po potrebi. Možnost in višina škode je večja. V pošteve prihajajo delovna mesta skupin V.—VIII.

2.1.3. stopnja 3:

Zahtevna strokovna dela, ki zahtevajo veliko prizadevnost, pazljivost in vestnost. Delo je le okvirno določeno in se opravlja samostojno. Preverja se rezultat dela. Posledice nepravilnega dela so lahko velike. V pošteve prihajajo delovna mesta X. skupine.

2.2. ODGOVORNOST ZA DELO DRUGIH

Odgovornost za delo drugih pomeni odgovornost za pravilno porajanje in koordinacijo dela ter vodenje in nadzor dela skupin delavcev, oddelkov in služb.

Glede na obseg in zahtevnost dela skupine, oddelka ali službe se odgovornost za delo drugih opredeljuje in vrednoti po naslednjih stopnjah:

2.2.1. stopnja 1:

od 17 do 24 oddelkov	10
od 25 do 35 oddelkov	15
nad 35 oddelkov	20

od 17 do 24 oddelkov	5
od 25 do 35 oddelkov	10
nad 35 oddelkov	15

4.4.6.1. — na vsakih začetih 100 obrokov
(če kosila pripravljajo) po
4.4.6.2. — na vsakih začetih 100 malic
(če malico pripravljajo) po
4.4.6.3. — na vsakih začetih 100 obrokov
(če obroke samo delijo) po

Povečana zahtevnost in raznovrstnost dela se vrednoti na delovnih mestih, na katerih strokovno delo in zahtevnost in raznovrstnost odstopata od normale

4.5.1. Stopnja 1:	točk
Raznovrstnost dela tajnika in vzgojitelja	5

4.5.2. Stopnja 2:	
Zahtevnost in raznovrstnost dela delavcev v tehničnih službah	10

točk	4.5.3. Stopnja 3:	
5-15	Zahtevnost in raznovrstnost dela vodstvenih in vodilnih delavcev: ravnatelj, pomočnik ravnatelja, vodja enote, računovodja	20

Funkcion. skupine		Značilni polici in delovni uspehi kot so:	ZNAJNE		Odgovornost		NAPOR		Sposoba (all)		Delovni pogoji												Delovni točki (od 1-10)		Indeksn. razred. m.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
I.	Najbolje uspeh.	uspeh	3e	-	1e	3e	-	5	-	35	11e	1.00	3e	5	5	-	-	4e	0.4	19e	1.5e	1.00				
II.	Čisto uspeh.	likarice	6e	-	1e	4e	-	5	-	35	15e	1.36	5e	5	5	-	-	4e	0.4	19e	1.5e	1.00				
III.	spec. pok.	Varuvinca	10e	1e	1e	7e	-	3e	2e	3e	27e	2.45	-	-	-	-	-	-	-	27e	2.8e	1.00				
IV.	Siroko usmer.	Kuharica	10e	1e	25	7e	-	5e	3e	3e	265	2.41	3e	1e	-	-	-	4e	0.4	312	2.1e	1.00				
V.	polici	Hilnik-Kurje	10e	1e	25	7e	-	5e	3e	35	28e	2.24	5e	1e	-	-	-	4e	0.4	32e	2.1e	1.00				
VII.	Tehniki	Vagatelji	13e	2e	3e	9e	-	6e	3e	2e	38e	3.45	-	-	-	-	-	-	-	38e	2.5e	1.00				
VIII.	Infer.	Vig.med.sostu	19e	2e	3e	9e	-	6e	3e	-	42e	3.62	-	-	-	-	-	-	-	42e	2.6e	1.00				
X	Vodstvo in vodilni delavci	Radunovodja	19e	3e	3e	12e	2e	10e	-	-	47e	4.2e	-	-	-	2e	2e	4e	0.4	51e	3.4e	1.00				
		Fononik	19e	3e	3e	11e	3e	8e	1e	-	475	4.31	-	-	-	1e	2e	3e	0.3	5e5	3.5e	1.00				
		Ravnatelj	25e	4e	3e	11e	4e	8e	1e	-	56e	5.09	-	-	-	5e	2e	7e	0.3	52e	4.2e	1.00				

TABULARIO ILLUSTRATO TOPOGRAFICO DELLO STATO DI SICILIA
CON TABULARELLI DEMAGNATICI PER LE CANTONATE

[Allegato III
(X AGG.)]

5-10				
------	--	--	--	--

KATEGORIJE	GRUPINA										posredovanje sledećeg sahtev	sahtev	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.			
tistih	1.1. Popis sahtev	30	60	100	100	-	-	130	140	-	250	250	
	1.2. Dod. funkcije	-	-	10	10	-	-	20	20	-	40	40	
	1.3. Delovne isključke	10	10	10	25	-	-	30	30	-	30	30	320
odgovornost	2.1. Odgovornost za opravljene dela	30	40	70	70	-	-	90	90	-	110	110	
	2.2. Odgovornost za delo drugih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	40	150
napor	3.1. Napori	5	5	30	30	-	-	60	60	-	80	80	
	3.2. Napori pri delu s ljudima	-	-	20	10	-	-	30	30	-	10	30	
	3.3. Fizični napori	35	35	30	35	-	-	20	-	-	-	35	145
1.1. pogodi	4.1. Sigurnost bezbednosti i oblika	30	30	-	30	-	-	-	-	-	-	30	
	4.2. Mikroklima	5	5	-	10	-	-	-	-	-	-	10	
	4.3. Svetlost	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	10	
	4.4. Zvučni efekti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	
	4.5. Sahtevnost in bezbednost	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	120
1	-	150	140	270	130	-	-	30	-	-	700	735	

KAJ JE POMENILA PREDSOLSKA VZGOJA V ZGODOVIN- SKI PRETEKLOSTI IN KAJ POMENI DANES?

Po sedaj znanih zgodovinskih virih so na Slovenskem že od sredine preteklega stoletja dalje imeli državne in zasebne ustanove za nego, oskrbovanje in vzgojo predšolskih otrok. Siromašnim so bila namenjena zavetišča, ki so jih ustanavljali predvsem iz karitativnih nagibov. Imamo precej izčrpane podatke o prvem zavetišču v Ljubljani v letu 1834. (Podatki so objavljeni v jubilejnem Zborniku ob 75. obletnici zavetišča.) Otroški vrtci, ki so jih odprli od leta 1863 dalje, so imeli status vzgojne ustanove. Prvi so bili namenjeni otrokom premožnejših meščanskih slojev, kasneje pa tudi otrokom delavcev. Otroški vrtci so se iz Ljubljane razširjali v druge večje kraje. Leta 1873 so odprli prvega v Mariboru, 1875 v Celju, dve leti pozneje v Ormožu in dalje. (Več o razvoju vrtcev je v publikaciji „Osnovna šola na Slovenskem“, ki jo je izdal slovenski šolski muzej ob 100-letnici splošne šolske obveznosti.)

Leta 1872, t. j. tri leta potem, ko je začela veljati splošna šolska obveznost, je za šolstvo pristojni državni organ izdal dodatne določbe o „napravah za otroke, ki še niso dolžni hoditi v šolo“. Predšolska vzgoja v otroških vrtcih je bila ovrednotena kot koristno dopolnilo družinske vzgoje, kot pomemben del vseljudske vzgoje. Poudarjali so, da je od vzgoje v vrtcih zelo odvisna dobra rešitev nalog obvezne šole. Vzgoja je bila zasnovana po idejah nemškega pedagoga Froebela, ki je ustanovitelj vrtcev. Imeli so naloge dajati koristne spodbude za razvoj v igrah in drugih dejavnostih. Otroci naj bi gojili telesno vadbo, si razvijali čutila in ročne spretnosti, izobraževali naj bi se z opazovanjem svojega okolja, opravljali lahka vrtna dela, peli, recitali itd. Živel naj bi veselo ter si osvojili lastnosti in čednosti, ki so temelji zdrave ljudske vzgoje. Naloge vzgoje so bile razdeljene na tri vrste: telesna, duševna in ročna. Telesna vzgoja je bila namenjena razvijanju telesne moči in vzdrževanju zdravja. Duševna vzgoja je bila namenjena razvijanju duševne moči in razvijanju čutil. Ročna vzgoja je bila namenjena razvijanju ročnih spretnosti in razvijanju estetskega okusa.

našnosti in čednosti, ki so temelj za razvoj ljudske vzgoje. Naloga so seveda ustrezale vzgojnimobrazovalnim smotrom kapitalistične razredne družbe in idealističnemu pogledu na svet. Tako zasnovana predšolska vzgoja je bila za takratne razmere velika pridobitev. Na našem ozemlju pa so se vrtci močno razvrednotili, ker so jih njihovi ustanovitelji podrejali svojim interesom in ciljem. Ločili so vrtce za otroke boljših, višjih slojev od drugih za revne in delavske otroke, ter tako še poglobljali obstoječe razredne razlike. V cerkvenih vrtcih so uresničevali smotre verske vzgoje: pobožnost, ponižnost, vdanost itd. Na nemških vplivnih območjih in na slovenskem ozemlju, ki ga je po prvi svetovni vojni zasedla Italija, so z vzgojo v vrtcih potujčevali slovenske otroke. *(Nadpisovanje prihodnjic)*

socialistični družbeni stvarnosti, sledeč družbenim ciljem ter potrebam otroka in družine, večjo vrednost za posameznika in za družbo, kakor jo je imela kdajkoli prej.

RADIO IN ŠOLA

Pot izobraževanja

O konceptu te oddaje tu ne bomo ponovno govorili, ker je bil objavljen v naši programski knjigi (dobijo jo vse šole), posredovali pa bi vam radi odlošek iz oddaje, ki je govorila o mestu izobraževalnih programov radia v prizadevanjih za preobrazbo vzgojnoizobraževalnega procesa v osnovni šoli.

Hkrati s širjenjem in razvojem celotnega programa se je v preteklih desetletjih večalo tudi število vzgojnoizobraževalnih oddaj. Del tega programa, tisti, ki se je razvil ob tako imenovanih radijskih šolskih urah in poznejši radijski šoli v uredništvu mladinskih oddaj, je po zasnovi vključen v sistem vzgojno izobraževalnih ustanov (osnovnih in srednjih šol) in vsebinsko spremlja njegova prizadevanja kot pomoč in dopolnilo. Drugi del, bolj andragoško usmerjen, se je razvijal v smeri radijske ljudske univerze, tretji, s pedagoškega vidika manj sistematski del, pa je razporejen v govornem programu. Po obsegu in številu oddaj torej vzgojnoizobraževalni program radia približno ustreza normam, ki veljajo za sorodne radijske hiše v bolj ali manj podobnih sociokulturnih okoljih. Še zdaleč pa ne ustreza razvitemu konceptu permanentnega in usmerjenega izobraževanja, ki ga bo moral uresničevati tudi radio. To dolžnost mu nalagajo sprejeti družbenonormativni akti.

Vprašanje: Kako se ta program prilagaja ali vključuje v institucionalni sistem vzgoje in izobraževanja?

Odgovor: Ta naloga presega lastne možnosti radia. Delež in vlogo radijskega edukativnega programa v sistemu institucij permanentnega in usmerjenega izobraževanja je treba določiti v širšem okviru.

Vprašanje: Prej ste omenili, da vzgojnoizobraževalni program radia po svojem obsegu in številu oddaj približno ustreza normam, ki veljajo za sorodne radijske hiše v podobnih sociokulturnih okoljih. Kaj to pomeni?

Odgovor: Stopnjo razvitosti nekega nacionalnega edukativnega radijskega ali televizijskega programa je mogoče ocenjevati le glede na resnične družbene potrebe po takem programu, kolikor so seveda spoznane in kolikor jih določno izrazijo družbeni nosilci celotnega vzgojnoizobraževalnega procesa in njegovih institucij. Znano je, da so med najbolj razvitimi edukativnimi radijskimi in televizijskimi programi programi nekaterih dežel v razvoju, ki so spoznale, da zaostanka v izobrazbi prebivalstva ne morejo dovolj naglo premistiti z razvijanjem klasičnega sistema osnovnega, srednjega in visokega šolstva. Dobra primera sta Brazilija, ki je tak ambiciozen program razvila v poldrugem desetletju po zadnji vojni, ali Indija, ki prav zdaj razvija podobno ambiciozen program s stacionarnim komunikacijskim satelitom in z mrežo bolj ali manj improviziranih sprejemnih postaj, razpršenih po vsem velikkanskem podkontinentu.

Vprašanje: Kako pa je v Sloveniji?

Odgovor: Slovenija v tem pogledu ne spada niti v prvo niti v drugo kategorijo, temveč je nekje v sredini. Njena značilnost je razmeroma dobro razvit klasični šolski sistem s solidno tradicijo. Ta sistem je z ustreznimi reformami osnovnega šolstva ter s širjenjem mreže poklicnih in srednjih ter višjih in visokih

šol kolikor toliko uspešno zadovoljeval naraščajoče izobrazbene potrebe razvijajoče se družbe v povojnem obdobju.

Mreža delavskih univerz, čeprav ne dovolj razvejana, je nekoliko pokrivala potrebe po dopolnilnem izobraževanju zaposlenih in skrbela za prekvalifikacije. Vse to je — tako kot v drugih deželah s podobno šolsko tradicijo — ustvarjalo in še ustvarja vtis, da sistematično zastavljeni, šolskemu sistemu paralelni izobraževalni programi tako imenovanih elektronskih posrednikov niso potrebni. Kolikor taki izobraževalni programi kje obstajajo, jih večidel še vedno le dopuščajo kot dodatni

vir informacij, kot pomožno učno sredstvo, ki se fakultativno uporablja v rednem učnem procesu, tako kot flanelogram, diapozitiv, diafilm in podobno. Le redko — skoraj nikoli — radia in televizije ne obravnavajo kot možna, razmeroma avtonomna družbena posrednika za doseganje posebnih vzgojnoizobraževalnih smotrov, komplementarnih tistim, ki jih želi uresničiti klasični sistem vzgojnoizobraževalnih ustanov. Pri ocenjevanju obstoječega stanja v SR Sloveniji (kot izhodišča za načrtovanje razvoja edukativnih programov) pa bi bilo kljub temu zgrešeno, če bi izhajali iz premise o izobraževalnem programu kot „pomožnem učnem sredstvu“ v običajnem pomenu besede. Ta predpostavka je namreč tako praktično kot teoretično že dolgo presežena.

Vprašanje: Kaj pomeni trditev, da je ta predpostavka praktično presežena?

Odgovor: Čeprav segajo prvi poskusi izobraževalnega programa ljubljanskega radia v medvojno obdobje, jih lahko zamenjamo kot posebnost tistega časa. V resnici se je ta program začel oblikovati v prvih povojnih letih, ko je takratna prosvetna oblast (ministrstvo za kulturo in prosveto) povsem pravilno zaslutila veliko možnost, da s pomočjo radia neposredno poseže v slehemi razred in tako izobraževalni proces prisili hitreje hoditi v korak s procesi revolucioniranja slovenske in jugoslovanske družbe. Sledilo je razmeroma kratko obdobje tako imenovanih vzornih učnih ur. Iz pravih predpostavk slabo zastavljeno delo je kmalu naletelo na odpor, tako v šolah kot na radiu. Na radiu zato, ker odprt komunikacijski sistem ni prenesel ozke šolske „vzornosti“, ki poleg tega ni prav nič spoštovala posebnosti medija, v šolah pa zaradi razlogov, ki jih bomo — vsaj nekatere — omenili pozneje.

V naslednjem obdobju je radijski izobraževalni program postal vedno bolj radijski, to je radiofonski po oblikovni plati, zato pa je izgubljal svoj prostor v učilnicah, kjer se je treba čvrsto držati predpisane učne snovi, umika in tako naprej, in kjer je svobodnejše oblikovana snov v radijski šoli (v tistih časih, po radijski modi pogosto preobremenjena z glasbenimi vložki in zvočnimi učinki, lahko učinkovala samo kot manj resna sprostitev. V tem času je radijski izobraževalni program izoblikoval tudi večino svojih odlik: ostal je vedno sporeden s programom in vsebino šolskega sistema in je zasledoval iste družbeno sprejete vzgojnoizobraževalne smotre. Izoblikoval je svojemu mediju primerno „učno enoto“, oddajo radijske šole, ki je po pravilu morala vsebovati majhno število novih informacij v časovni enoti, vrednostno jasno opredeljenih in emocionalno nabitih. S takim tipom oddaj je začel znova osvajati prostor v šoli. Sprejeli so ga zlasti napredni učitelji in dobri pedagogi, ki sta jih motili pozitivistična indiferentnost in faktografska preobremenjenost učnih načrtov. S tem je radijski izobraževalni program v nekem smislu anticipiral poznejša prizadevanja šole po reformi učnega procesa.

In še kratka informacija: oddaja je tedenska, problematika, ki jo obravnava, pa se menjuje: vsakih 14 dni obravnava teoretska in praktična vprašanja zamisli, ki jo pri nas imenujemo „celodnevna šola“. Nekaj naslednjih oddaj pa bo ubranih na temo „Vzgojna funkcija osnovne šole“. Oddaje bodo posredovale najznačilnejše probleme s posvetovanja, ki ga pripravlja Zveza pedagoških društev Slovenije. Oddaja, ki bo na sporedu 13. novembra, bo govorila o učiteljevi vlogi ob uvajanju elektronskih posrednikov v vzgojnoizobraževalni proces.

(Foto: F. Modic)

ARMADA SMO VSI

30 let povojnega razvoja oboroženih sil SFRJ

Nenehna rast naše armade

Razstava ob 30-letnici zmage nad fašizmom

Po narodnoosvobodilnem boju, po poti, tlakovani s krvjo naših najboljših sinov, smo prišli do zmage. Pridobitev: SVOBODA.

Končno združeni in enotni, prekaljeni v trpljenju, smo skupaj z armado, neuki in robati začeli graditi — znova na pogoriščih, nevajeni oblasti — novo oblast po izvirni socialistični poti.

Razumljivo je, da smo delali tudi napake ob naglem učenju in mladih izkušnjah socializma, vendar te ne morejo zmanjšati uspehov naše tridesetletne rasti.

Tridesetletna rast našega razvoja je hkrati 30. obletnica povojnega razvoja oboroženih sil SFRJ. Ob tem jubileju so v domu JLA v Ljubljani odprli 24. oktobra razstavo, ki sta jo pripravila sekretariat za ljudsko obrambo in dom JLA. Razstavo bi lahko poimenovali dober dokumentarni film z naslovom: Armada včeraj, danes, jutri. Obogatena s citati maršala Tita, pregledno urejena razstava razgne pred nami ves povojni razvoj naše armade.

Zvrstijo se posnetki prvih povojnih let z naših vojaških šol, razvoj od NOB naprej in posnetki stalne, sistematične rasti vzgojnoizobraževalnega sistema v vojaških šolah. Spremljamo izobraževanje in priprave prihodnjih oficirjev vojaških akademij: letalske, mornariške, kopenske in ekonomske. Občudujemo raznovrstnost kopenske vojske, protiklepno in protiletalsko obrambo, mehanizira-

nost pehote in razvoj artilerije. Seznanijo nas z raznovrstno uporabo helikopterjev, letal in plovnih objektov, ogledamo si fotografije tankov, letal, raketne enote in druga borbena vozila.

Strokovnost inženirskega dela in pouk vojakov zahtevata vsestransko teoretično in praktično izobraževanje vojakov. Med služenjem vojaškega roka se usposobi veliko vojakov voznikov in prometne milice, zelo veliko mladih ljudi se prav v armadi odloči za poklic.

Prikazano je delo vojaškega inštituta, kjer obdelujejo podatke računalniki. Inštitut je prispeval velik delež pri geodetskih temeljih naše države. Sledi vojaško tehnični inštitut — raziskovalna ustanova, ki spremlja razvoj sredstev vojaške tehnike za potrebe SFRJ, ladjedelniški inštitut, ki proučuje ladjedelništvo in hidrogrfski inštitut.

Spoznavamo delo remontnih zavodov in tehnične službe.

Na razstavi je prikazano posodabljanje prehrane in obleke v armadi in razvoj ter skladiščenje opreme za taborjenje. S posnetkov lahko razberemo delo strokovnjakov višje medicinske akademije in spretnost radiotelegrafistov. Seznanimo se z nadzorom in zaščito terena ter z odpravo posledic pri uporabi atomsko biološko kemičnih sredstev. Razstava nam prikaže številčni pregled kulturnih prireditvev v armadi: od umetniških, koncertnih, zabavnih, vse do ustnih časopisov ipd. Številčni pregled pripadnikov JLA, ki so vključeni v delegatski sistem in se udeležujejo kongresov ZKJ, nam izpriča živo sodelovanje na relaciji narod-armada. Ne smemo pozabiti še živahnega sodelovanja mladih pri telesni kulturi v JLA itn.

Dobrodošla osvežitev razstave so posnetki pozdravov Titu za dan mladosti. Specializirana vojaška ustanova Zastava film nam prek posnetkov prikaže svoje delo pri uvajanju filma kot nujnega sredstva za posodabljanje pouka v vojaških šolah. Kot dokaz žive vezi med armado in ljudstvom so posnetki, ki prikazujejo sodelovanje njenih pripadnikov pri obnovi, gradnji poti, pomoči pri požgodovanju, pri naravnih nesrečah in epidemijah.

Razstavo sklenejo posnetki medsebojnih obiskov vojaških delegacij JLA in drugih armad, ki nenehno širijo sodelovanje in spoznavanje dosežkov v razvoju vojaške misli in ne nazadnje,

pripomorejo k miroljubnemu sožitju. Simbol moči, trdnosti in enotnosti je bila letošnja vojaška parada 9. maja ob 30-letnici zmage nad fašizmom.

Če na kratko povzamemo:

Razstava je zgovoren prikaz pestrosti vojaških poklicev oziroma vojaških šol. Njihova izobraževalna dejavnost je sestavni del vzgojnoizobraževalnega sistema v naši državi. Vojaške šole so vzgojnoizobraževalni in znanstveni zavodi JLA, ki izobražujejo starešinski kader s srednjo, višjo in visoko vojaško strokovno izobrazbo za potrebe oboroženih sil SFRJ. Sistem vojaških šol sestavljajo torej vojaške gimnazije, srednje vojaške šole in vojaške akademije.

Razstava je hkrati prikaz rasti in moči naše armade, njenih živih vezi z narodom, njenegega aktivnega sodelovanja pri razvijanju naše samoupravne poti pod vodstvom ZKJ.

In ne nazadnje: dokaz, poročstvo, da bomo z ramo ob rami z našo armado zdržali vse pritiske na Jugoslavijo, ki za nas že dolgo niso več novost.

Vedno smo in bomo branili, kar je naše, in vse tisto, kar je pozitivno — vse tisto, kar smo in kar bomo vgrajevali v stavbo napredka vsega človeštva. Skupaj z armado bomo krepiли naše ustavne in samoupravne pridobitve ter gradili oblast delovnega človeka na vseh področjih naše dejavnosti. Prizadevali si bomo za razvoj politike neuvrčenosti — politike miru in sožitja med narodi.

TEA DOMINKO

(Foto: S. Kerševan)

Jubilej zavoda za usposabljanje slušno in govorno prizadetih v Ljubljani

Zavidanja vredna tradicija

Letos slavi ljubljanski zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih pomemben jubilej: petinsedemdesetletnico svojega delovanja. Učenci, pedagoški, strokovni in drugi delavci zavoda so se na praznovanje obletnice temeljito pripravljali, zato je bilo slavlje brezhibno organizirano, vsebinsko bogato in imenitna pobuda za razmišljanja.

Usposabljanje slušno prizadetih — gluhih in naglušnih — ima v Sloveniji zavidanja vredno tradicijo. V Zborniku, ki ga je izdal zavod ob jubileju, sta o njej pisala Ivan Kovač in Albin Podjavoršek — prvi bolj organizacijsko, drugi vsebinsko.

Na slovenskih tleh, v Gorici, je bil prvi zavod za gluhe in slihe ustanovljen že leta 1840. V njem so se šolali predvsem fantje z goriškega območja, in to po kretalni metodi. Gluhe deklice je sprejemal zavod v Šmihelu, večina slovenskih gluhih otrok pa je morala — če je bila sploh šolana — v avstrijske zavode za gluhe, kjer se je, seveda, učila v nemškem jeziku.

Ustanovitev ljubljanske Gluhonemnice leta 1900 je bila zato poleg strokovne zmage tudi zmaga slovenstva: Učni jezik te ustanove je bil od vsega začetka slovenski, metoda pa oralna. V nekaj letih je postalo delo v tem zavodu tako kakovostno, da se je razvil v demonstracijski center te metode ne le za Jugoslavijo, obiski so prihajali tudi iz Evrope. Znani so postali leta 1937 prvič odprti „pripravljalni“ oddelki, ki so sprejemali v usposabljanje predšolske gluhe otroke.

Pravi razvoj doživi predšolska vzgoja slušno prizadetih otrok pri nas in v svetu šele z intenzivnim uvajanjem akustične metode. Ta predstavlja izkoriščanje slušnih ostankov, tudi minimalnih, s pomočjo elektroakustičnih aparatov. V Zborniku se mnogi prispevki ukvarjajo s problematiko zgodnjega odkrivanja in obravnavanja slušno prizadetih otrok (Slava Ipavc, Jože Hedrih, Marija Breznik ter Erika Peršin in Ljudmila Likar). O najsodobnejših elektroakustičnih aparatih pa piše inž. Janez Oblak, ki opisuje aparate ter predstavlja obet, da bo slovenska obravnava slušno in govorno prizadetih podprta z najučinkovitejšimi, zdaj že tudi brezžičnimi sistemi slušnih skupinskih aparatov.

V kompleksno obravnavo sodi tudi poklicno usposabljanje. Z razvojem Učnih delavnic, ki so temeljna organizacija združenega dela zavoda, je zagotavljanje učnih mest absolutno osnovne šole za slušno prizadete mnogo bolj prepro-

sto. Učne delavnice so bile ustanovljene že leta 1948, dve leti po ustanovitvi posebne poklicne šole za slušno prizadete. Sprva so delale v zelo težkih, predvsem prostorskih razmerah. Od leta 1963 imajo svoje moderne, sodobno opremljene in v normalen proizvodni proces vključene prostore. Razvoj Učnih delavnic je v Zborniku predstavil Stane Kavčič.

Nada Terglec in Cveta Mavrič opisujeta bralcem Zbornika razvoj zavoda za gluhe v Portorožu. Ustanovljen je bil leta 1945, odprt pa leto kasneje. Danes predstavlja središče surdopedagoških in logopedskih prizadevanj za Primorsko. Delo logopeda na terenu zanimivo opisuje Albina Ostrouska, rezultate eksperimentalnih logopedskih pregledov pa prikaže Martina Pavšič.

Tudi za razvoj slovenske logopedije je zaslužen prav ljubljanski zavod. Leta 1942 je bila v njem organizirana prva logopedška služba, ki se je prav razširila šele po osvoboditvi. Prvi logopedi so bili hkrati tudi prvi pisni logopedskih del, pa tudi prvi predavatelji na kadrovske šoli za logopede. Danes je logopedija razvita predvsem okrog vseh treh zavodov, prodira pa v predšolske vzgojnovarstvene ustanove, v posebne osnovne šole, v zdravstvene službe, namenjene otrokom, pa tudi že v redne osnovne šole.

VIR POBUD

In ne nazadnje: Zavod je pomenil resničen vir specialno pedagoških pobud tudi za druge pedagoške delavce. Pedagogi zavoda so s predavanji, predvsem po učiteljskih in zdravstvenih šolah, razširjali misel, da je treba upoštevati razvojne motnje pri tistih mladih ljudeh, ki kljub motnji lahko obiskujejo redno šolanje. Ko so v Ljubljani zapored nastajale na pedagoški akademiji skupine za specialne pedagoge raznih kategorij, je zavod mentorsko vlogo še izpolnil. Prav tako zavzeto jo opravlja tudi danes.

Strokovno delo zavoda prav gotovo predstavlja tudi razmišljanje o takih in drugačnih metodnih sredstvih, potrebnih za pouk slušno prizadetih. Avtor

mnogih učbenikov za gluhe Emil Ulaga piše v Zborniku prav o tem področju. Zelo razveseljuje eksperimentalna študija Cvetke Urankarjeve o govoru predšolskega slušno prizadetega otroka, rezultate raziskovalnega dela na področju psihologije slušno prizadetih pa objavlja tudi psihologinja Marta Jurak-Orcini.

Ali naj slušno prizadeti, ki ni doma v kraju šolanja, v tem času živi v internatu ali v rejništvu? Če gledamo na problem z vidika polnega vključevanja v življenje, se pridružimo zagovornikom rejništva, ki ga nam lepo opišeta, vsak za svoje področje Marija Slak in Roza Sedmak. Toda za nekatere kategorije otrok je rejnike težko dobiti ali obdržati — tem bo dobro organiziran dom potreben. Kako v njem organizirati delo, svetujeta Meta Dobala in Roza Oblak.

Individualno delo je nepogrešljiva dopolnitev skupinske obravnave slušno prizadetih. Organizirano je v vseh treh centrih in se še širi. Kako poteka v portoroškem centru, sta opisali Nives Zovko in Vlasta Iskra.

Poskus, pogledati v tujo literaturo, ki razpravlja o usposabljanju slušno prizadetih, je napravila Marija Lipužič, domača pa je razvrstila Albin Podjavoršek. Navedel je mnoga dela pedagoških delavcev zavoda, pa kljub temu seznam še ni popoln.

Usposobljenega slušno prizadetega vključimo v življenje. Kako naj živi potem? Kam se vključi, da bo zadovoljil svoje družbene potrebe, s kom naj se druži? Že leta 1931 so na ta vprašanja in še nekatera ekonomsko-socialna skušali od-

govoriti ustanovitelji Društva gluhonemih. Danes so slušno prizadeti vključeni v Zvezo slušno prizadetih, katere razvoj, naloge in delo je skrbno opisala Francka Gortnar-Mlakar. Društveno življenje surdopedagogov — surdopedagoško sekcijo z zelo razvejano strokovno, izdajateljsko dejavnostjo pa je predstavil Bogo Jakopič.

Vprašanje, ki nanj ne znamo še v celoti odgovoriti — kako usposablјati slušno prizadetega z dodatnimi prizadetostmi, predvsem mentalno, je v Zborniku načela Sonja Hrabar.

Uvodne besede sta prispevala Marko Kocijan in Jelka Godec. Zbornik sta lepo opremila Metka Picelj in Viktor Kožar.

ZA KONEC

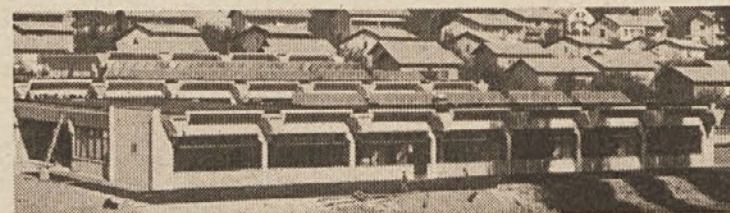
Nekaj skupnih vprašanj je značilno skoraj za vse prispevke Zbornika:

Vse tri ustanove se borijo s prostorskimi vprašanji, nimajo specialnih prostorov za usposabljanje predšolskih otrok, nimajo prepotrebni telovadnic in vse duši hrup, ki delo z aparaturami zelo ovira in moti.

Ali lahko veliko počastitev jubileja, ko so slavnost obiskali mnogi ugledni družbenopolitični ter strokovni delavci z ožje in širše domovine, jemljemo kot obet, da se bo mnogim rešenim vprašanjem usposabljanja slušno in govorno prizadetih pridružila tudi gradnja novih poslopj, adaptacija? Po naklonjenosti, iskrenemu zanimanju uglednih gostov se zdi, kot da to ni več le upanje.

MARIJA LIPUŽIČ

Nova posebna osnovna šola v Velenju

Ob praznovanju letošnjega občinskega praznika velenjske občine so slovesno odprli posebno osnovno šolo, ki je bila zgrajena z denarjem, zbranim z občinskim samoprispevkom delovnih organizacij. Šola ima lepo urejene matične in posebne učilnice, kjer so vsi stroji in učila za posebno usposabljanje otrok. Telovadnica, moderna šolska kuhinja, pionirska soba s knjižnico in drugi prostori dopolnjujejo kompozicijo sodobne posebne šole. (Besedilo in foto: Jože Miklavc)

Na obisku pri slepi pianistki

Vedrina premagala temo

Hodil sem po ozkih tržiških ulicah in spraševal po njej. Prvi vprašani ni bil domačin, neka ženska pa me je takoj pripeljala pred njeno hišo. „Saj to je bila moja učiteljica klavirja,“ je rekla, „in še danes mi je to glasbilo najljubše razvedrilo“. Se le ko je ženska odšla, sem zvedel, da sem se pogovarjal z učiteljico, ki poučuje v istem kraju kot Milica.

Življenjska pot Milice Pretnar-Debeljakove ni bila lahka. Letos je praznovala šestdeset let življenja, prežetega s preskušnjami in bridkostmi. Vselej pa je temno stran premagal njen vedri optimizem. Iskala je sončnih trenutkov v sebi in okolju, v katerem je živela, da bi našla pravo pot in smisel življenja.

V tretjem letu je bila, ko jo je zagnila tema. Pozabila je na sonce, ker je mislila, da vsi ljudje žive tako. Bolečino je premagovala njena vedra narava tudi takrat, ko je še kot otrok odšla na šolanje v zemunski zavod. Ob učenju v osnovni šoli in obiskovanju obrtne šole, izdelovanju krtač in strojnem pletilstvu je našla še toliko časa, da se je učila igrati na klavir. Notranje nagnjenje h glasbi jo je čedalje bolj pritegovalo. Po končani osnovni in obrtni šoli v Zemunu je dosegla svoj cilj: usposobila se je za učiteljico glasbe.

Že leta 1939 je poučevala petje na tržiški meščanski šoli. Zavedala se je, kaj pomeni človeku glasba, saj je sama doživljala ob njej trenutke sreče in notranje svetlobe. Z vsem srcem se ji je posvetila, in ji ostala zvesta do današnjih dni. Mlade ljudi uvaja v svet melodije in harmonije.

Med nemško okupacijo ni prenehala z glasbenim delom. Privatno je poučevala klavir in mladino ilegalno učila peti slovenske in partizanske pesmi. Komisar Kokrškega odreda Ljubo ji je podaril pesmarico „Naša pesem“. Osvobodilnemu gibanju pa je tudi materialno pomagala. Že v začetku leta 1943 je sodelovala v organizaciji AFŽ, z mladino je trosila letake in partizanska gesla, opravljala je obveščevalne naloge. Ker je bila slepa, se Nemcem ni zdelo preveč sumljiva. Pustili so ji tudi radio, ki ji je koristil pri obveščanju partizanov o zavezniških frontah in o nemških porazih. Omogočila je zvezo prenekateremu fantu, ki je odšel v partizane. Med vojno je dve leti skrivala Viko, hčerko Francke Zajc-Koprivce, nosilke „Spomenice 1941“.

Po vojni je pripravila mitinga

v Trzinu in v Dupljah, kjer je nastopilo 120 pevcev. Pesmi je izbrala iz pesmarice, ki jo je dobila med vojno.

Leta 1946 je v Trzinu ustanovila glasbeni tečaj za pouk klavirja, harmonike, godal in pihal. To je bil zametek poznejše glasbene šole, v kateri je poučevala vse do upokojitve leta 1964. Njeno delo pa ni prenehalo. Na domu je še naprej poučevala klavir in harmoniko. Pred nekaj leti je sprejela vabilo osnovne šole „Heroja Grajzerja“ v Trzinu, naj bi spet poučevala klavir in harmoniko v njihovem glasbenem oddelku. Tako jo sedaj srečamo v šoli, ki ji je zaupala 23 učencev.

Učenci so na svojo učiteljico zelo navezani. Te vezi se ne pretrgajo niti takrat, ko gredo na pedagoško gimnazijo ali v vzgojiteljsko šolo. Se naprej jih poučuje glede na program teh šol, izpite pa opravljajo na glasbenem oddelku v Trzinu.

Ni mi mogla postreči s podatki, koliko učencev je pri njej dobilo glasbeno izobrazbo. Veliko truda je bilo potrebno, da je lahko poučevala glasbeno teorijo, praktične glasbene vaje in zahtevnejša glasbena dela. Učni načrti so se po vojni večkrat spreminjali, hkrati s tem pa tudi glasbene vaje in glasbena literatura. Slepa glasbenica je nenehno popravljala in prirejala nove učbenike in jih iz črnega tiska spreminjala v Braillovo pisavo.

Navajeni smo, da videči učitelji poučujejo slepe otroke. V tem primeru pa gre za nasprotno. Prepričan sem bil, da povzroča to slepemu učitelju velike težave. Ko pa sem se pogovarjal z Milico, sem bil presenečen, da opravlja to s tolikšno lahkoto in tako zelo dobro. To so mi potrdili tudi njeni videči kolegi in jo hvalili.

Se marsikaj bi lahko napisali o njenem glasbenem delu, vžno pa je eno: poučuje z vso vnetostjo in v ničemer ne zaostaja za svojimi kolegi. Ob koncu vsakega leta prikazujejo na šoli dosežke posameznih razredov, uspehe glasbenih pedagogov in učencev. Kadar igrajo njeni učenci Čajkovskega „Sanjarjenje“, Schubertovo „Serenado“ ali pa Mozarta in druga zahtevna dela, ozari obraz slepe učiteljice Milice Debeljakove prijeten nasmeh.

Ob tridesetletnici osvoboditve in šestdesetletnici njenega ustvarjalnega življenja ji želimo še veliko uspehov ter srečnih in zadovoljnih let!

TONE KEBE

Kako je rasel zavod za zaščito in usposabljanje slepih v Škofji Loki

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Dve leti sta delovali dve ustanovi druga ob drugi, vsaka s svojo upravo. Dom slepih je deloval kot azilna ustanova z delovno terapijo oskrbovancev, invalidske delavnice pa so se ukvarjale z rehabilitacijo mlajših slepih oseb, hkrati pa so bile tudi zaščitne delavnice tistim, ki so morali delati pod posebnimi pogoji.

Zveza slepih Slovenije in občinska skupščina v Škofji Loki sta 1. januarja 1964 ustanovili enotni center za rehabilitacijo in varstvo slepih Slovenije v Škofji Loki.

CENTER ZA REHABILITACIJO IN VARSTVO SLEPIH SLOVENIJE

Center je z ustanovitvijo prevzel naloge poklicnega usposabljanja in zaposlovanja rehabilitantov zunaj zavoda ali v njem pod posebnimi pogoji.

Nekaj let je Center organiziral tudi delo na domu posameznih invalidov. To so bili ljudje s težjimi okvarami, pa tudi taki, ki v domačem kraju niso dobili zaposlitve. Sedaj so to prakso opustili, ker so nekateri dobili zaposlitev, drugi pa so se upokojili.

Simbioza treh generacij, mladih, ki prihajajo iz zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, prekvalificiranih delavcev, tistih, ki se ukvarjajo z delovno terapijo ali pa tudi ne, tako po starosti kakor po vrsti dejavnosti in zaposlitve ni ovira, da ustanova ne bi delovala kot homogena celota. Delovni proces, stanovanjski problemi, zdravstvena zaščita, kultura, prosvetna dejavnost in rekreacija jih povezujejo kot stanovalce ene hiše.

V centru se zelo trudijo pridobiti kvalificirano pedagoško osebje

za delo v šoli in internatu. Za pedagoge je v programu, da si mora vsak pridobiti defektološko izobrazbo.

Veliko truda slepih, ki so organizirani v svoji zvezi, pa tudi obeh ustanov za slepe v Sloveniji je bilo potrebno, da se je že nekoliko spremenila porabniška miselnost sedanje družbe in njen odnos do invalidnih oseb. Nekaj časa po osvoboditvi ni bilo takih težav z zaposlitvijo, pozneje pa so se posamezne samoupravne delovne organizacije otepale sprejemati na delovna mesta slepe invalide. Bali so se, da se bosta storilnost in zaslužek zmanjšala. Prav slepi pa so v praksi pokazali, da so pri delu celo boljši od polnočutnih, marsikje so jih celo prekašali.

Vselej pa pridobljeni poklic ni izraz želja slepega invalida. Lestvica primernih poklicev za slepe je zelo ozka. Slepi v poklicu velikokrat ne najdejo zadovoljstva, zato morajo premagovati dvojne težave. Ene izvirajo iz njegove notranjosti, druge pa so zunanje, v spopadu s polnočutnimi delavci, da bi invalid dosegel enak delovni uspeh.

Center v Škofji Loki je od svoje ustanovitve in od ustanovitve invalidskih delavnic leta 1962 do prvih mesecev letos izšolal in prešolal 225 slepih in slabovidnih invalidov.

Ker že več let usposablja tudi slabovidne, se je pred dvema letoma preimenoval v Center za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih Slovenije v Škofji Loki.

Od leta 1963 do leta 1975 se je usposobilo: 44 administratorjev, 86 telefonistov, 68 kovinarjev, 4 mizarji, 7 petarjev, 7 ščetarjev, 4 metlarji, 1 učenec kovinarske šole, 2 sta končala gimnazijo, 1 kuhinjska pomočnica.

Zadnja leta prednacija gojenci z ostanki vida in slabovidni, kar se posebno opazi pri obiskovanju administrativne šole in šole za

telefoniste. Vse več mest za telefoniste je namreč takih, ki zahtevajo še druga pomožna administrativna dela.

Center za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih v Škofji Loki je enotna delovna organizacija, kajti z delitvijo na posamezne temeljne organizacije združenega dela bi porušili ravnotežje med posameznimi dejavnostmi, hkrati pa bi lahko nastale večje razlike pri nagrajevanju posameznih proizvodnih dejavnosti.

Oddelki, ki obstajajo v zavodu, so neustrezni in nefunkcionalni. Majhni delovni in stanovanjski prostori onemogočajo uvedbo sodobnejših rehabilitacijskih in rehabilitacijskih postopkov in metod. Prav izobraževanje in vzgoja mladih ljudi, ki se usposablјajo, trpi, ker ni najbolj potrebnih možnosti za vzgojnoizobraževalni proces.

Da bi se razmere izboljšale, je bil leta 1970 izdelan razvojni program; februarja leta 1973 so ga potrdili. Ob koncu istega leta je bil izdelan glavni projekt.

Projekt predvideva izgradnjo prostorov za poklicno šolo, z ustreznimi učilnicami in kabineti ter telovadnico, prostore za dnevno bivanje in za zunajšolsko dejavnost, za krožke in sodobno urejen internat s sanitarnimi in drugo. V drugem objektu bi bile delavnice za poklicno usposabljanje, za delo pod posebnimi pogoji in za delovno terapijo ostarelih oskrbovancev. V tretjem objektu — gradu naj bi uredili ustrezne bivalne prostore, hkrati pa poskrbeli še za okolje.

Celotna investicija bi po sedanji predračunski oceni znašala 25.000.000 din.

Center za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih v Škofji Loki upravičeno pričakuje, da bodo na novo nastale republiške interesne skupnosti prevzele denarne obveznosti za izgradnjo omenjenih objektov, ki naj bi se začela že v začetku leta 1976.

Tako smo pregledali 40 uspešnih in neuspešnih let zavoda za slepe in slabovidne v Škofji Loki. S človeško toplino in z razumevanjem bo svetloba laže premagovala temo in utirala v njihova srca več sončnih žarkov.

TONE KEBE

A U SATIRA H MOR

Nande Razboršek

Bob ob steno

Nenadoma sredi konflikta

Zelo žal mi je, da vam moram o naši vasi pripovedovati nove hude reči. Do obisti nas je zastrupil sodoben konflikt in zdaj ne vemo, kje je rešitev. Konflikt sicer ni kaka posebna inovacija, a nekemu zoprnežu se je posrečilo zanj izdelati zelo uspešno sekvenco in jo lansirati med nas. Zagrebli smo se v papirje, stikamo po referatih in sanjskih bukvah ter iščemo izhod. Doslej ga še nismo našli, čeprav nas je dvomljiva vnema že čisto izčrpala.

Ne vidimo osladnih jesenskih barv, ki gorijo po bregovih, ne slišimo poslovnih pesmi ptic, ki otožne odhajajo na jug, in kar je še posebno očitno slabo znamenje za vse nas, je porazno dejstvo, da nas je vesela svetovna novica, da sta histerična Liza in Burton spet legla v skupno zakonsko posteljo, pustila čisto indolente. Včasih se kaj takega ne bi zgodilo. To pa gotovo priča, da smo postali resne žrtve akutne emocionalne travme.

Konflikt, ki nam žre že tako borne moči, rase in rase. Visi že od streh kot ledene sveče, vali se iz dimnikov, kotali se od hiše do hiše kot pitana svinja in udarja ob cerkvene zvonove. Vznemirja našo in sosednje krajevne skupnosti in prezentira svojo pomembnost. Kot sem omenil, ga je sprožil nek sposoben hudobnež, ki ne želi, da bi v vasi živeli vsaj relativno mirno, zdaj pa se nam najbrž cinično smehlja izza kakega ogla. Naj ga hudič pocitru!

Glavna akterja v konfliktu smo seveda šolniki na eni strani in administracija v TOZD za širjenje administracije in učenih besed na drugem bregu. Relativni sposobnež je namreč s svojo inovacijsko sekvenco povzročil, da smo se začeli prepirati, kdo je pomembnejši in kdo ima bolj odgovorno delo: mi ali oni. In zdaj frči dlaka.

Radikalni konflikt pa ni ostal le na tej dvojni relaciji, ampak je kompleksno in optimalno razdelil občane v združenem delu naše in sosednjih krajevnih skupnosti na dva nasprotujoča si tabora in tako dobil celostni obseg in smrad, ki ju bo nadvse naporno primerno sanirati.

Administrativni tabor je neizprosni. Člani tega tabora trdijo, da je njihovo delo blazno odgovorno, pomembno in življenjsko ter

smrtno nevarno. Ob teh in podobnih izjavah se v njihovih očeh zrcalita vsa žalost in gorje tega sveta. Bavbav v podobi SDK jih lahko pride vsak trenutek kontrolirat in takrat gorje, če ne štima vse do pare natančno. Sledijo kazni in sankcije, ki lahko omajajo še tako trdne temelje. Pravijo tudi, da je obupno odgovorno iz dneva v dan, iz ure v uro pisati številke, jih premetavati z ene papirnate plahte na drugo, seštevati, odštevati, iskati napake, bilancirati, kontirati in še vse drugo. Trdijo, da ni lahko iz dneva v dan prepisovati nove in nove referate, pravilnike, zapisnike, sklepe in druge obligacije, v katerih mrgolijo nejasne tujke, kot so prolongirati, prezentirati, sanirati, moritorij, participacija, optimalno, koordinacija, recipročno in druge pomembnosti, nenaturnosti in asociacije. Človek bi crknil od odgovornosti, trdijo. Pri nas bi se vse zamajalo, če ne bi bilo njih, ki so pravzaprav edini pravi angažirani nosilci reda v družbi. Za razne akterje in za infrastrukture morajo kar naprej pisariti številne tabelarne prikaze, prikazane z indeksi, statistike, integracijske procese, stabilizacijske ukrepe in še mnogo drugega. Če ni vse narejeno v pravem času, jih omenjeni akterji jahajo kot čarovnice metle. Izganjanje hudiča je prava malenkost v primeri z njihovim delom in odgovornostjo! Včasih morajo delati od zore do mraka, da zberejo ustrezne podatke za familijske albume statističnih zavodov in za druge družbene reprodukcije. Dodajo še, da ga mi šolniki počasi in previdno zgečkamo in dobivamo lepe in prelepe colenge. Naše obraze sicer oblačimo v nedeljsko gorečnost za vzgojo, a to je le videz.

Vse te in še mnoge druge predznosti izjavljajo, mi pa jim jih prisrčno brusimo nazaj, se razume.

V precejšnji meri se mi spotikamo ob njihovo tragično izobrazbeno preteklost, saj nekateri subjekti med njimi ne premorejo kaj več kot večerne šole in tečaje ter interno priznane srednje in visoke šole. Tu grozoviti očitek jih vedno optimalno blokira, zato mi še z večjim veseljem nadaljujemo: družba si močno prizadeva, da bi šli odlični ali vsaj prav dobri učenci v prosvetne vrste, nikoli pa še nismo slišali, naj bi šli taki učenci v administrativne in ekonomske šole. Torej je nemogoče, da bi družba nalagala tem kadrom pomembnejše delo in večjo odgovornost. Pa ne le to! Trdimo tudi, polni energije in prisrčnega zanosa, da papirju ne moreš storiti nikakega zla, nobene posebne škode, če se zmotiš, v razredu pa je vse kaj drugega, saj imamo pred sabo živ material s trepetajočo in ranljivo dušo. Šolniki nimamoradirke, da bi lahko zbrisali napako, ki jo zakrivimo. Otroci nosijo naše napake globoko v svojem srcu vse do pozne starosti.

Nasprotni tabor trdi, da naša jadikovanja niso nič drugega kot rustikalne starožitnosti, ki so si jih izmislili preobčutljivi psihologi in sociologi, in srebajo kavo, mi pa preidemo v nov, idejno močan argument, češ da so v partizanih imeli šole, administracije pa skoraj nobene, a smo vseeno zmagali. Ta idejno močan argument jih za nekaj časa pozeleni, nato pa nas zavrnejo, da je bil naš pretekli boj v marsičem improvizacija, ker v gozdovih niso naredili analitične ocene borbenih mest, kar bi bila objektivna in subjektivna nujnost, in podobno.

Kot vidite, smo zabredli globoko v problematično problematiko, in si tako nakopali permanentne težave. Težave Petršilkove mame so nič v primeri z našimi. Naj hudič pocitru tistega, ki je vrgel to jabolko spora med nas. Hudič je edini, na katerega lahko računamo v teh težkih časih. Je sicer malo mistična prikazen, a nič ne de, saj mistika in prosveta že dolgo hodita skupaj kot ženin in nevesta.

Beseda o avtorju Jürg Spahru

Malo je ljudi, ki so rojeni za tako drzne karikaturiste kot JÜSP — (JÜ)RG (SP) AHR. Rodil se je 1. februarja v Cataniji na Siciliji. Moški zbor švicarske kolonije mu je ob zibelki zapel nekaj prijaznih domačih, med njimi gotovo tudi tisto

„Kjer se dvigajo planine“. Starši so bili rojeni v Švici — in Jüsp je Švicar — čeprav ga zdaj pozna že ves svet.

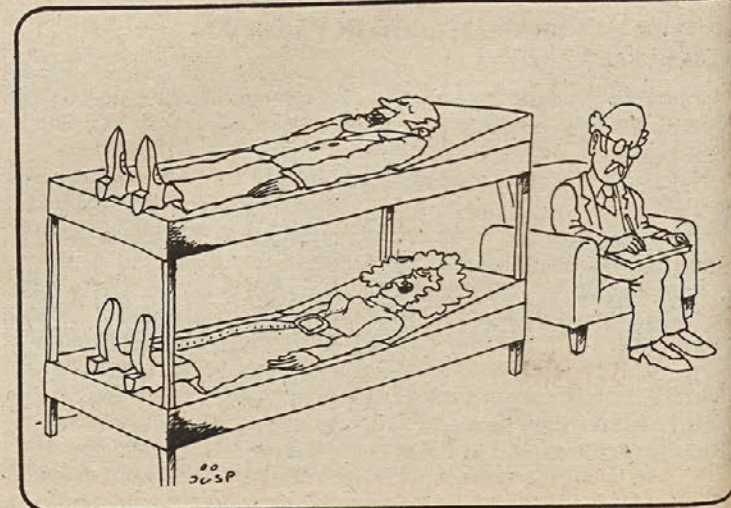
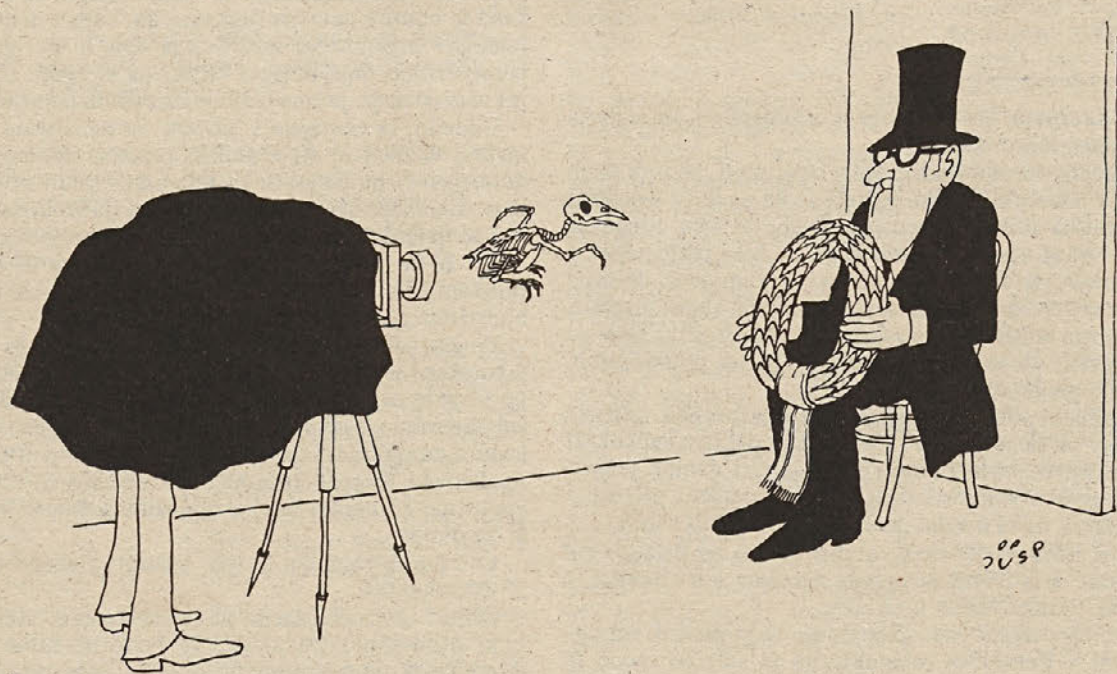
Seveda je odrasčal v dobrem domačem švicarskem podnebjju, kjer je končal gimnazijo. In potem se je vpisal na pravo — toda doktorski klobuk je obesil na klin, še preden ga je dobil. Tisočkrat ponovljena je resnica, da postane pravnik-karikaturna. Popolnoma novo — tega ni še nihče videl ali slišal — pa je bilo to, da postane pravnik-karikaturnist!

Se nekaj enkratnega moramo povedati o Jüspu: pet let, preden je nastopil kot karikaturnist, je že bil sodelavec lista „Nebelspalter“. In potem lahko mirno trdimo, da so se uredništva „tepla“ zanj. Razumljivo, da pri tem sam ni bil prav nič kriv. Le imenitne karikature je risal, in list, v katerem so bile njegove šale, je bil vedno razprodan. Tako se nikomur ne

bo zdelo čudno, da ga je hitro opazil tudi veliki svet. Povsod ste lahko slišali o njem uničujoče sodbe karikaturistov — kar je zanesljivo znamenje, da je splaval na gladino nekdo, ki je boljši od njih ali pa jim je vsaj enakovreden. Od tod do sodelovanja na mednarodnih razstavah karikatur je samo še korak. In že so prišla priznanja — hitro drugo za drugim; pet svetovnih doslej.

Letos poleti je sodeloval na mednarodni razstavi karikatur v Skopju. Tam sta se spoznala s Stanetom Jagodičem, našim akademskim slikarjem, ki s satirami in kolaži bogati tudi naš list. In kar je še več: tega pred švicarskim kolegom ni zamolčal. Tako je svetovno znani karikaturnist Jüsp poslal na naše uredništvo 12 karikatur z oznako: „POSEBEJ ZA PROSVETNEGA DELAVCA“. Danes jih objavljamo le nekaj, druge bodo sledile kasneje in obogatile naše humoristične strani. Dovolil nam je tudi, da povzamemo karikature iz njegove knjige „SPORTISSIMO“.

Karikature: Jürg Spahr

Analiza o Analizi zaključnih računov srednjih šol za leto 1974

Kdo ima prav?

Najprej pojasnilo: to analizo je izdelal raziskovalni center ekonomske fakultete v Ljubljani, podatke zanjo pa je na posebnih obrazcih od šol zahtevala izobraževalna skupnost SRS.

Ko sem dobila brošuro v roke, sem se je razveselila, saj je primerjava z drugimi šolami prav zanimiva. Marsikdaj postanemo namreč slabe volje ob privatni primerjavi osebnih dohodkov, saj razlika v plačilu za isto delo ni kakih 100 din, ampak

precej več. Zato je primerjanje uradnih podatkov kar koristno. Nič ni čudnega, če sem se bolj ustavila ob tistih tabelah, ki kažejo stroške in osebne dohodke posameznih gimnazij. Že tabela, ki kaže stroške posameznih gimnazij, ima ponekod dvomljive podatke. Tabela na strani 13, ki kaže poprečni mesečni osebni dohodek pedagoških delavcev na gimnazijah, ima pa take „čudovite“ podatke, da sem pri priči pozabila

na prirojeno lenobo za pisanje. Naša postojnska gimnazija izkazuje za pedagoškega delavca z visoko izobrazbo poprečni mesečni dohodek 3419 din, za delavca z višjo izobrazbo pa kar 6487,7 din. Ko sem videla, da je naše računovodstvo navedlo pravilne podatke, me je zanimalo, od kod so dobili te številke v analizi. Problem je bil kmalu rešen. Naj kar prepisem ustrezni del naše izpolnjene tabele 4 zahtevane statistike:

Tabela 4	Štev. ped. del na dan 1/12-74 Po organ. poročilu	Število vseh oprav. ped. ur za osnovno dejavnost		Skupni letni neto os. doh. za opravljene ure za osn. dej.	
		za redno delo	za honorarno d.	za redno d. v din	za hon. d. v din
A. REDNO ZAPOSLENI					
PED. DELAVCI	18	12.941	2.509	775.320	95.227
— visoka izobrazba	17	11.410	2.159	697.468	82.933
— višja izobrazba	1	1.531	350	77.852	12.294

Kratek račun pokaže, da so številke, ki jih navajajo v analizi, dobili tako, da so izplačane osebne dohodke delili s številom pedagoških delavcev na dan 1. 12. 1974. Ker je bilo prejšnje šolsko leto zaposlenih več ljudi z višjo izobrazbo, sem takoj razumela njihov navedeni in res zavirljivi osebni dohodek. Iz podatkov te tabele pa hitro dobimo pravilno poprečje: pri 20-urni tedenski učni obveznosti je letno število pedagoških ur na posameznega delavca 760 ur. Za opravljenih 11.410 pedagoških ur sem izračunala poprečno število pedagoških delavcev: 15. Če s tem številom računamo poprečni mesečni dohodek, dobimo za redno delo

3872 din, za honorarno delo pa 461. Za opravljenih 1531 ur z višjo izobrazbo prideta v poprečju 2 predmetna učitelja in zato je v resnici poprečni mesečni dohodek za redno delo 3244 din in za honorarno delo 512,3 dinarja.

Rada bi dobila odgovor na nekaj vprašanj: v rezultatih objavljene tabele je očitna napaka. Zakaj niso tisti, ki so delali analizo, preverili podatkov na posameznih gimnazijah? Zelo hitro bi ugotovili napako. Če za preverjanje ni bilo časa, tabele ne bi smeli tiskati. Ali pa so bili prepričani, da vlada na šolah taka anarhija? Mišim, da je največji prispevek k stabiliza-

ciji vestno opravljeno delo. Prav zato bi morale biti take analize bolj skrbno preiščene. Statistike je treba pošiljati na razne kraje, precej je med seboj podobnih, toda vendar toliko različnih, da je zbiranje podatkov precej zamudno. Prav tu bilahko prihranili precej časa.

Še sodbo drugih bi rada zvedela: Kdo ima prav, ali naš kolega predmetni učitelj, ki trdi, da bo zahteval razliko od poprečja, navedenega v analizi, ali drugi, ki zahtevamo, da mora povrniti denar do poprečne plače profesorja?

MARTINA KOMAN

Misli

ZAVEST NEZNANJA

Čim več vemo, tem več se moramo učiti. Z znanjem narasča tudi neznanje, ali bolje: zavest o neznanju.

Friedrich Schlegel

KONCENTRAT

Kot mora dober lovec, ki strelja na prenikajoči se cilj, meriti daleč naprej, tako mora tudi dober pedagog v svojem vzgojnem delu meriti daleč naprej, veliko zahtevati od človeka in ga zelo spoštovati.

A. S. Makarenko

VEDNOST OTROK

Otroci vedo veliko več, kot se uče. Prav otroci stare spoznajo, starši pa njih ne.

Richardo Bacchelli

KRIKA

Če imamo kritiko za dobrodelnost, začnimo z njo najprej v svoji hiši.

B. C. Forbes

ROJSTVO

Rojstvo enega otroka prinese radost v hišo: lahko bi se rodila dvojčka.

Frank Richardson

In memoriam

Učiteljici Dori Divjakovi

V prometni nesreči je ugasnilo življenje tovarišice Dore Divjakove.

Vest o nenadni smrti dragega človeka prizadene čustva. Ali more solza ublažiti bolečino? In vendar teče. Blažje so tiste po licih, grenkeje tiste notranje, ki se stopnjujejo topo bolečino.

Ob vsem tem pa čutimo potrebo in dolžnost, da se od Dore poslovimo, da jo ob slovesu dojamemo v njenem pravem bistvu, pa čeprav z okornimi besedami in nedorečenimi mislimi.

In kaj bi rada povedala ob nenadni, povsem nepričakovani smrti naše Dore? Predvsem to, kar na svetu veliko velja: Da je bila dober človek, odlična pedagoginja in velika prijateljica mladine. Učence in nas, sodelavce, je zapustila prej, preden je opravila vse naloge, ki si jih je — zahtevna do sebe — naložila pred tridesetimi leti, ko je nastopila prvo učiteljsko mesto v Prekmurju. Po službeni potrebi jo je takratno ministvo za prosveto premestilo v Ribnico. V šolskem letu 1947/48 je pričela poučevati na osnovni šoli v Ribnici in delala tukaj vse do svoje tragične smrti.

Bila je povsem predana svojemu poklicnemu delu in velikokrat sva se pogovarjali o tem, kako človek v poklicu najde utego in moč za premostitev težav v privatnem življenju. Pedagoški eros je preveval njeno bistro. Vedela je, v čem je moč dobrega učitelja — vzgojitelja. Vedela je, da za to delo ne zadošča le izobrazba. Velikokrat je pomembnejše, da znaš ravnati s človekom, ki se vzgaja in izobražuje, da imaš zanj razumevanje in da čutiš do njega spoštovanje. Kot dobra učiteljica je razodevala pedagoški optimizem. V svojih stališčih je kazala vero v človekove ustvarjalne sile, veličino človeškega dela, v razvoj osebnosti in družbe. Osebni neuspeh v neki zadevi, neuspeh razreda ali posameznega učenca ji je povzročal skrb, ni pa ji vzel poguma. Iskala je vzroke, razčlenjevala učinkovitost uporabljenih vzgojnih sredstev, organizacijskih oblik in metod svojega ravnanja. V vsakem učencu, v njegovih individualnih vrednotah je iskala tisto, kar ga utegne spodbuditi k nadaljnjim korakom, ga ohrabriti in pripraviti k novim dejanjem. Na tej podlagi je iskala v vzgoji in izobraževanju možnosti, da bi se otrok-učenec lahko čim bolj izrazil in doživel radost ob doseženih uspehih. Ti uspehi pa mu bodo dajali moč za premagovanje novih zahtev. S svojim ravnanjem je sledila idejam pedagoga Makarenka in dokazovala, da je pedagoški optimizem pravilna pot učitelja, ki mu odkriva velike možnosti za akcije, v katerih postane učenec soudeležen v svojem razvoju, da se uveljavi tisto, kar je v njem najlepše.

Tako je v svojem delu razodevala visoko stopnjo humanosti, vsa usmerjena k mlademu človeku, njegovi blaginji, sreči in prihodnosti.

Smrt, ki je gluha za dobro, lepo in pošteno, jo je pokosila, še preden je stopila v petdeseto leto. Vse njeno znanje, vsa pedagoška sposobnost, ki se je nabrala v njej med poklicno ustvarjalnostjo, vse, kar bi lahko dajalo še veliko dobrega in lepega, je izgubljeno. Zato se trpko vprašujemo: Zakaj je nekaterim usojeno, da odidejo sredi načrtov in dela, zakaj tako kmalu in zakaj tako kruto?

MILENA BOROVIĆ,
ravnateljica osnovne šole
dr. France Prešeren, Ribnica

Podravnateljstvo delo

VPRAŠANJE: Na šoli z več kot 15 oddelki imajo tudi delovno mesto podravnatelj. Sedaj je nastal spor o tem, ali je podravnateljstvo dolžnost tudi sestavljanje urnika. Podravnatelj namreč trdi, da to ni njegova dolžnost. — (M. B.)

ODGOVOR: Odgovor na to vprašanje morate poiskati v samoupravnih aktih vaše delovne organizacije, in sicer v aktu o sistematizaciji delovnih mest ter opisu dela na posameznih delovnih mestih, ki mora biti obvezno priloga sistematizacije delovnih mest. Vsaka organizacija združenega dela — tako tudi šola — mora namreč glede na potrebe opravljanja poslov na šoli določiti, kaj se bo opravljal na določenih delovnih mestih, da bodo uresničene vse naloge, ki jih mora opravljati šola tako v pedagoško-vzgojnem, kakor tudi administrativnem pogledu. Zato je stvar vaše delovne skupnosti, da določi v aktu o opisu dela na delovnih mestih, kaj morajo delati ravnatelj, podravnatelj, tajnik in drugi. Vsekakor mora biti eden od teh zadolžen za izdelavo urnika, saj brez tega šola ne more poslovati.

dr. LS

Nadurni pouk

VPRAŠANJE: Kot pedagoški delavci delamo vsak torek in četrtek po 2. naduri poleg redne štirinure obremenitve. Te nadure pa včasih brez naše kriv-

de odpadejo, bodisi zaradi šolskega izleta, ravnateljevega dne, športnih dni in podobnega. Prav tako odpadejo nadure pri službenih potovanjih zaradi udeležbe na raznih seminarjih itd. Šola nam ne prizna honorarja za izpadle nadure, ki bi jih mi sicer opravili, če ne bi bilo objektivnih zadržkov. Ali je tak postopek šole pravilen? — (J.)

ODGOVOR: V našem sistemu se plača le opravljeno delo, ne pa neopravljeno. Nadure so tudi sicer nujno zlo, zato bi morali biti celo veseli, če ste takšnega dela razbremenjeni. Šola ravna v vašem primeru popolnoma pravilno in bi bila celo kazensko odgovorna, če bi plačala za nekaj, kar ni bilo opravljeno. Drugače bi bilo, če bi vam odpadlo vaše redno delo: zakon namreč izrecno določa pravico do nadomestila v določenih primerih (dopust, bolezen in podobno). Takih primerov pa pri vas ni.

dr. LS

Študentkine pravice

VPRAŠANJE: Študentka se je zaposlila za en mesec v vzgojnovarstvenem zavodu. Dnevno je delala po sedem ur. Ali ima pravico do nadomestila za državni praznik (v juliju sta bila dva državna praznika)? Vodstvo ustanove ji praznikov ni priznalo, odtegnilo pa ji je solidarnostni prispevek. — (M. M.)

ODGOVOR: Študentka je v tem primeru stopila v redno medsebojno razmerje v združenem delu (delovno razmerje). Iz

tega razmerja — čeravno je kratkotrajno — ji pripadajo vse pravice, ki jih imajo drugi člani te delovne skupnosti, pa tudi dolžnosti. To dokazuje dejstvo, da ji je bil odtegnjen solidarnostni prispevek tako kot drugim članom delovne skupnosti.

dr. Lev Svetek

Strokovni izpit

VPRAŠANJE: Spomladi nameravam delati strokovni izpit. Zanima me, ali ga lahko opravljam iz matematike, čeprav sem diplomirala iz fizike (končala sem pedagoško akademijo).

Prosvetni delavci in fotografija

Razstava umetniških fotografij prosvetnih delavcev v „Avditoriju“ v Portorožu nas je spodbudila, da vas pozivamo: Pošljite na uredništvo svojega lista tiste fotografije, o katerih menite, da bi obogatile njegove strani. Ne gre za množico fotografij in to pot tudi ne za dokumentarne fotografije, ki jih redno objavljamo.

Gre za takšne, kot so bile npr. tele na razstavi: Zaupni pomenki, Pot k svetlobi, Brez nasmeha, Na štirih očih, Tatjana. Avtorji fotografij bodo že ve-

Zanima me tudi, katero literaturo je treba preštudirati, sicer se mi lahko zgodi, da dobim na izpitu drugačna vprašanja, kot pa sem jih naštudirala (U. M.)

ODGOVOR: Pojasniti moramo predvsem to, da je naša posvetovalnica pravna in ne pedagoška ali študijska. Glede vprašanj, ki ste jih navedli v svojem pismu, se obrnite na izpitno komisijo, pred katero boste delali izpit, da vam pojasni, katero literaturo morate preštudirati, pa tudi to, ali lahko opravljate strokovni izpit iz matematike, čeprav ste diplomirali iz fizike.

Lepo pozdravljeni!

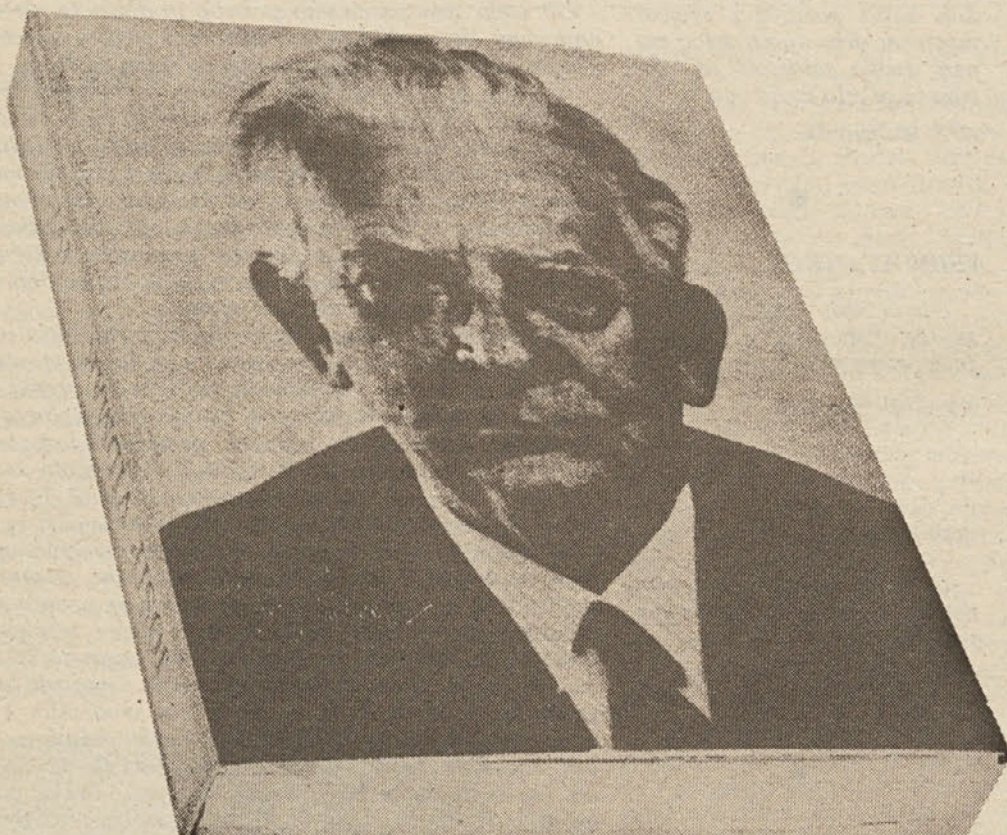
dr. LS

deli, katere so to. Poleg takih in podobnih bi bili za nas dragoceni še dve fotografiji, ki pa nista imeli podpisa. Njuna vsebina: Otrok odhaja s kovčkom ter Otrok išče sredi ceste (avtor M. Ficur).

Priporočamo se tudi prosvetnim delavcem z drugih območij, ki niso sodelovali na razstavi, pa imajo morda umetniške fotografije.

Tehnična urednica
PROSVETNEGA DELAVCA

Pri Državni založbi Slovenije je pravkar izšla knjiga:

Josip Vidmar

Publikacija je izšla v počastitev osemdesetletnice Josipa Vidmarja, književnika, kritika, esejista, prevajalca, politika in predsednika SAZU. V publikaciji je o življenju in delu Josipa Vidmarja objavljeno pomembno pričevalsko in kritično gradivo, ki ga je prispevalo šestnajst uglednih političnih, kulturnih in znanstvenih delavcev. Knjigo je uredil prof. dr. Anton Ocvirk.

Reprezentativno izdajo, ki je vezana v celo platno, grafično vzorno opremljena in ki ima 283 strani velikega formata (cena: 130 din), dobite v vseh knjigarnah. Pismena naročila sprejema tudi založba.

Državna založba Slovenije
Mestni trg 26, Ljubljana

Izobraževalna skupnost SRS

vabi k sodelovanju

učitelje za dopolnilni pouk slovenskih otrok, delavcev na začasnem delu v tujini (ZR Nemčija, Avstrija, Švica, Belgija, Nizozemska).

Kandidati morajo izpolnjevati tele pogoje:

1. Izobrazba: učiteljske z diplomom ali pedagoška akademija z diplomom (razredni pouk, slovenski jezik, zgodovina, geografija) ali FF z diplomom (slovenski jezik, zgodovina, geografija).
2. Sposobnost in veselje za delo na kulturnem področju.
3. Kandidati morajo biti moralno neoporečni, idejno marksistično usmerjeni in družbenopolitično aktivni.

Prijave naj pošljejo na Izobraževalno skupnost Slovenije, Ljubljana, Aškerčeva 9/I, kjer dobijo tudi vse druge informacije.

Odbor za medsebojna delovna razmerja pri OSNOVNI ŠOLI KOKRŠKEGA ODREDA KRIŽE

razpisuje delovno mesto

— pedagoga

Pogoj: ustrezna izobrazba.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643. Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Razpis

GIMNAZIJA DUŠANA KVEDRA PTUJ

razpisuje prosto delovno mesto

- učitelja zemljepisa in zgodovine ali zgodovine in zemljepisa, P
- Razpis velja za določen čas od 1. februarja 1975 do 30. junija 1975 s polnim delovnim časom.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

ODBOR ZA KADROVSKA VPRAŠANJA
OSNOVNE ŠOLE LJUBO ŠERCER IG

razpisuje delovna mesta:

- učitelja angleškega jezika
- učitelja telesne vzgoje
- učitelja slovenskega jezika
- učitelja oddelka podaljšanega bivanja
- učitelja razrednega pouka (z MOM)

Nastop dela 1. 12. 1975. do 30. 6. 1976. Lahko tudi absolvent ali študent. Stanovanj ni. Ugodne prometne zveze. Pouk le dopoldne.

Razpis velja do zasedbe delovnih mest.

OSNOVNA ŠOLA JANEZ MRAK VRHNIKA

razpisuje prosto delovno mesto

- učitelja glasbenega pouka. Delo je s polnim delovnim časom za nedoločen čas.

Pogoji: predmetni učitelj ali profesor glasbe.

Kandidati naj naslovijo prošnje z življenjepisom in dokazilom o strokovnosti na osnovno šolo Janez Mrak Vrhnika, Tržaška cesta 2. Nastop dela takoj!

Kranj

Nagrade najzaslužnejšim

Na nedavni redni seji izvršnega odbora izobraževalne skupnosti v Kranju so med drugim tudi sklenili, da spričo znanih varčevalnih ukrepov letos ne bodo praznovali vsakoletnega dneva prosvetnih delavcev. Praznik prosvetnih delavcev pa nima samo zabavnega dela: pomen tega dne je predvsem v seznanjanju učiteljev z najnovej-

šimi dosežki na področju vzgoje in izobraževanja in izmenjavi izkušenj.

Ob dnevu prosvetnih delavcev podelijo vsako leto tudi nagrade najbolj prizadevnim prosvetnim delavcem. Na seji izvršnega odbora izobraževalne skupnosti v Kranju so sklenili: kljub temu da letos dneva prosvetnih delavcev ne bo, bodo najboljšim šolnikom s tega območja le podelili pet nagrad.

Prosvetni delavci z območja kranjske izobraževalne skupnosti bodo praznovali dan prosvetnih delavcev šele prihodnjo spomlad.

Pogovor o prometni vzgoji in prometni varnosti otrok

— Posebno poglavje pedagoških delavcev: Kako so učitelji usposobljeni za ta predmet? Ali so voznice in vozniki boljši predavatelji? Kako pedagoška akademija pripravlja učitelje na dolžnosti, ki jih čakajo v poklicu? Kako se doseženo teoretično znanje pedagoških delavcev uresničuje v praksi? Kdo pomaga učiteljem, ki so šolanje končali, preden je bila uvedena prometna vzgoja? Ali so predavanja iz tega področja za prihodnje in sedanje vzgojiteljice?

MARJAN METILJAK: Kakor hitro je bila vpeljana organizirana prometna vzgoja, jo je pedagoška akademija vključila v svoj program. Danes imamo samo z ljubljanske pedagoške akademije iz prometne vzgoje izprašanih več kot 1.500 učiteljev. So šole, na katerih je že zdaj več strokovno usposobljenih ljudi: lahko bi poučevali — toda posamezne stroke jih navadno tako zelo zaposlijo, da se nimajo časa posvečati še prometni vzgoji. Včasih nehoti postavljamo strokovno usposobljene ljudi v ozadje — češ; saj je na šoli že nekdo drug odgovoren za prometno vzgojo!

Upam si trditi, da ne znamo izrabiti vseh strokovnih naložb. Resnica je namreč, da se mnogi slušatelji zavzeto lotijo prometne vzgoje — ne samo kot šolskega predmeta, pač pa kot enega izmed načinov, da bi čim več otrok ohranili živih in nepohabljenih. Nastajajo celo diplomske naloge s to tematiko; iz njih veje ljubezen do otrok.

Škoda, da so predavanja prometne vzgoje le na oddelkih za razredni pouk in tehnično vzgojo. Dobro bi bilo tudi druge seznaniti s temeljnimi zahtevami prometne vzgoje. Promet — to področje našega življenja je po številu nesreč in smrti na prvem mestu. Zato skrb ni pretrana.

Voznice in vozniki so boljši predavatelji prometne vzgoje. Na promet gledajo z obeh vidikov — kot pešci in kot vozniki. Morali bi si prizadevati, da bi vsak slušatelj pedagoške akademije opravil tudi vozniški izpit. Med učitelji je danes od 60 do 70 % voznikov motornih vozil. To je dobro za naše področje. Gotovo bo pedagoška akademija tudi v prihodnje — kot že doslej — našla v učnih načrtih možnosti za to, da se bo odzivala zahtevam sodobnega motoriziranega časa.

Težave nastajajo zato, ker se prometne razmere — in tudi pravila — hitro spreminjajo. Naša prometna zakonodaja je dinamična. Dober način obnavljanja znanja prometne vzgoje je dopolnilno izobraževanje po regijah: organizacijske enote zavoda SRS za šolstvo ali pa sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu organizirajo predavanja v občinah ali regijah. Ti seminarji so obvezni — zato je udeležba prosvetnih delavcev ponekod tudi 100-odstotna. Razprave pokažejo, kaj je na kakem področju najbolj pereče. Take seminarje smo prirejali tudi za vzgojiteljice: samo v ljubljanski regiji se ga je lani udeležilo nad 100 vzgojiteljic. Letos so v načrtu kranjski organizacijski enoti.

Piše:
NEŽA MAURER